

**Секція 2. РЕГІОН У СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТРАТЕГІЧНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

2.1. Аракелова Інна Олександрівна

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПОСЛУГ

2.2. Бабух Ілона Борисівна, Буднікевич Ірина Михайлівна

СТІЙКІСТЬ БЮДЖЕТУ МУНІЦИПАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ: СУТНІСТЬ ТА
ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

2.3. Беновська Лілія Ярославівна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

2.4. Букреев Ігор Олександрович, Чепурко Віктор Васильович

ФАКТОР СЕЗОННОСТІ У СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ

2.5. Васильєва Олена Олексіївна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

2.6. Возняк Галина Василівна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НЕЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

2.7. Гостіщева Єлизавета Віталіївна, Сокіл Яна Сергіївна

МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

2.8. Гузенко Маргарита Анатоліївна, Луніна Вікторія Юріївна

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДОНЕЦЬКОМУ РЕГІОНІ

2.9. Гусєва Марія Олександрівна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ ЯК
КЛЮЧОВИЙ ПРІОРИТЕТ ІНТЕГРАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ
ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ

2.10. Данко-Ютіш Надія Іллівна, Сторонянська Ірина Зеновіївна

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В
УКРАЇНІ

2.11. *Дарієнко Ольга Вікторівна*

СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

2.12. *Деркач Катерина Ігорівна*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

2.13. *Долинський Михайло Олексійович, Зубрикiна Марина Володимирівна*

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ УПРАВЛІННЯ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

2.14. *Дяченко Микола Костянтинівич, Лисяк Любов Валентинівна*

ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

2.15. *Жидченко Віктор Дмитрович*

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У ДОНЕЦЬКОМУ РЕГІОНІ

2.16. *Жук Наталя Тарасівна, Жукевич Світлана Миколаївна*

СФЕРА ПОСЛУГ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

2.17. *Заїка Альона Вікторівна, Перевозчикова Наталья Олександрівна,*

РЕГІОН У СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.18. *Казак Анатолій Миколайович*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2.19. *Ковальова Марія Леонідівна*

ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В ЛІСОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

2.20. *Коломієць Михайло Ігорович, Коломієць Ігор Федорович*

РЕГІОНАЛЬНИ РИНКИ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

2.21. *Коновал Вікторія Вікторівна, Гончар Ольга Іванівна,*

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.22. *Михайленко Олена Феліксівна*

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВАЖІЛЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

2.23. *Мошкіна Дар'я Андріївна, Іванова Тетяна Леонідівна*

РЕГІОН ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

2.24. *Мошкіна Анна Андріївна, Кондрашова Олена Олексіївна*

СТРАТЕГІЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

2.25. *Музика Ірина Станіславівна*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АСИМЕТРІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

2.26. *Нізовець Вадим Вячеславович, Кравченко Віра Олексіївна*

ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ЯК СКЛАДНОЇ ІНТЕГРОВАНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

2.27. *Пелехата Оксана Василівна, Щурик Михайло Васильович*

РЕГІОНАЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.28. *Перевознікова Олена Володимирівна*

СИСТЕМНА ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.29. *Петенко Анастасія Володимирівна*

ПРИНІПИ ОПТИМІЗАЦІЇ БАЛАНСУ ВИСНАЖЕНИХ РЕСУРСІВ

2.30. *Підгірний Володимир Васильович*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО І ДИНАМІЧНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – ПРИОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ВИХОДУ УКРАЇНИ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

2.31. *Поважний Станіслав Федорович, Ніколенко Ганна Олексіївна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

2.32. *Попадюк Тетяна Сергіївна, Бабенко Анатолій Григорович*

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА – СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

2.33. *Рындач Марина Алексеевна*

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ТУРИСТСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ
ДЛЯ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

2.34. *Солоха Дмитро Володимирович*

ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД АКТИВІЗАЦІЇ
ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

2.35. *Трало Ірина Миколаївна*

НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНУ

2.36. *Уманець Тетяна Василівна, Шаталова Людмила Семенівна*

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ
ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО САМОДОСТАТНОСТІ

2.37. *Фокіна-Мезенцева Катерина Володимирівна*

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ
ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ
ТА РОСТОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ РОСІЇ

2.38. *Цісінська Оксана Богданівна*

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО РИНКУ
ПРАЦІ

2.39. *Шахраюк-Онофрей Світлана Іванівна, Шахраюк-Онофрей Єлізавета
Вячеславівна*

МЕРЕЖА ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ І РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

2.40. *Шевчук Андрій Васильович*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ:
КОНЦЕПТУАЛЬНА СУТНІСТЬ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

2.41. *Широкова Марія Анатоліївна, Янковська Ольга Іванівна*

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТІВ «ТЕОРІЇ
ОБМЕЖЕНЬ» Е. ГОЛДРАТТА

2.42. *Шкуренко Ольга Володимирівна, ст. викладач*

ПРОГРАМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Секція 2. РЕГІОН У СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ РИНКІВ ПОСЛУГ

*Аракелова Інна Олександрівна,
ст. викладач кафедри
маркетингу Донецького
державного університету
управління
iarakelova@gmail.com*

В мінливих умовах функціонування економіки України для підвищення результативності регулювання регіональних ринків послуг необхідно вирішення наступних основних завдань: сформулювати цільові орієнтири, які повинні бути досягнуті в процесі раціоналізації регулюючих впливів у сфері послуг, як структурної складової народного господарства і розробити сукупність критеріїв, що свідчать про ступінь досягнення поставлених цілей; залучити ресурси, необхідні для досягнення поставлених цільових орієнтирів з урахуванням особливостей функціонування регіональних комплексів; реалізувати комплекс заходів з елімінування негативних впливів з боку чинників зовнішнього середовища на основі безперервного моніторингу розвитку ринкових процесів у сфері послуг України, її окремих регіонів; розробити пропозиції, спрямовані на раціоналізацію перспективного розвитку господарюючих суб'єктів ринків послуг.

Потенціал базових галузей регіону набуває роль найважливішого стабілізуючого фактора в умовах розвитку вітчизняної економіки, сфери послуг. Отже, для формування дієвих механізмів розвитку регіональних ринків послуг необхідно враховувати наступні сутнісні положення: потенціал регіонів являє собою цілісну сукупність природних, економічних, організаційних, правових, соціально-культурних чинників, тобто систему кількісних і якісних показників, що характеризують регіон і дозволяють зіставляти різні регіони України, а також розробляти адекватні стратегії їх подальшого розвитку; в умовах формування ринкових

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

відносин при розвитку ринків послуг на рівні регіонів необхідно враховувати соціально-економічні показники функціонування регіональної економіки, наявні у регіону ресурси та потенційні джерела їх залучення, а також дієвість виробленої стратегії розвитку і ефективність прийнятих управлінських рішень регіональними органами влади; послідовне здійснення комплексу заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних послуг, зростання ефективності органів влади і управління, рівня і якості життя населення, дозволить досягти соціальної стабільності в регіоні, сприятимуть збільшенню споживання послуг; постійний моніторинг потенціалу регіону при виникненні нових галузей і видів виробництв сприятиме своєчасному виявленню позитивних тенденцій і зниження ймовірності посилення впливу негативних факторів в процесі формування і розвитку регіональних ринків послуг; стратегії розвитку регіональних ринків послуг повинні узгоджуватися зі стратегіями розвитку територій, а також проведеної органами управління політикою; цілі розвитку регіональних ринків послуг повинні бути гнучкими для адаптації до мінливих факторів зовнішнього середовища; ефективність функціонування регіональних ринків послуг буде визначатися показниками соціально-економічного розвитку України в цілому, зростання яких свідчить про раціональність прийнятих управлінських рішень на всіх рівнях влади.

Для об'єктивної оцінки рівня розвитку ринкових відносин в структурній складовій сфери послуг на території адміністративно-територіального утворення доцільно використовувати об'єктивні кількісні критерії, що дозволяють визначити основні напрямки підвищення ефективності функціонування господарюючих суб'єктів.

Раціоналізація функціонування ринків послуг в регіонах України повинна здійснюватися на основі системного вирішення існуючих проблем розвитку країни, що дозволить забезпечити ефективний перерозподіл ресурсів народногосподарського комплексу для реалізації перспективних проектів у сфері послуг, що мають інноваційний характер. Базовим принципом системного вирішення пріоритетних завдань у процесі формування та розвитку регіональних ринків послуг є комплексне використання державних і ринкових регуляторів в розглянутій галузі народного господарства. Такий підхід передбачає створення сукупності умов залучення ресурсів, що сприятиме підвищенню фінансового потенціалу підприємств і

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

установ, зростанню обсягів інвестицій в реалізацію перспективних проектів.

Державні та регіональні органи законодавчої та виконавчої влади повинні створити сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності у сфері послуг на основі: використання податкових методів стимулювання інвестиційної діяльності, надання податкових пільг суб'єктам господарювання, що здійснюють фінансування пріоритетних програм; зменшення орендних платежів для підприємств, які здійснюють надання громадянам комплексу соціальних послуг, що буде сприяти скороченню витрат організаційно-правових структур; надання в лізинг підприємствам сучасного обладнання, необхідного для здійснення пріоритетних проектів; використання механізму податкових вирахувань для фізичних осіб, які здійснюють фінансування господарюючих суб'єктів; пільгового кредитування господарюючих суб'єктів за рахунок коштів кредитних організацій, що перебувають у державній власності; формування сучасної інфраструктури підготовки технічних і управлінських кадрів, що дозволить ефективно вирішувати завдання поточного та перспективного розвитку господарюючих суб'єктів даної галузі національної економіки за рахунок максимального використання їх трудового потенціалу.

На результативність функціонування народногосподарського комплексу окремих адміністративно-територіальних утворень істотний вплив роблять суб'єктивні фактори, обумовлені ефективністю управлінських рішень, що приймаються на рівні суб'єкта України. Тому ще однією умовою раціоналізації процесу формування і розвитку регіональних ринків послуг є підвищення якості управління народногосподарським комплексом адміністративно-територіального утворення.

У процесі залучення ресурсів, необхідних для раціоналізації системи управління організаційно-правовими структурами галузі необхідно врахувати, що високі темпи розвитку України в цілому, окремих адміністративно-територіальних утворень можуть бути забезпечені лише на основі ефективного використання ринкових і державних регуляторів у даній сфері, що дозволить врахувати регіональні та структурні відмінності в процесі функціонування господарюючих суб'єктів, що надають громадянам сукупність послуг. Пріоритет інструментів державного регулювання або механізмів

ринкового саморегулювання буде визначатися в залежності від існуючих особливостей функціонування окремих організаційно-правових структур, їх можливостей щодо залучення додаткових ресурсів, необхідних для реалізації перспективних інвестиційних проектів та фінансування поточної діяльності.

Підвищення якості управління окремими підприємствами і установами на основі використання сучасних процедур, методів, технічних засобів забезпечення управління сприятиме зростанню ефективності їх функціонування, що істотно збільшить можливості організацій по залученню ресурсів. У той же час зростання ринкового потенціалу окремих структурних складових може бути досягнуте лише на основі реалізації комплексних керуючих впливів на державному, регіональному та місцевому рівнях управління.

Доцільним вважається пряме фінансування за рахунок коштів державного бюджету діяльності господарюючих суб'єктів в регіонах з низьким рівнем соціально-економічного розвитку, це буде сприяти вирішенню проблеми подолання економічної диференціації між окремими адміністративно-територіальними утвореннями, що в стратегічному періоді часу матиме позитивний вплив на результативність функціонування всієї національної економіки, сприятиме зниженню рівня соціальної напруженості, яка багато в чому обумовлена зростанням розриву в рівні доходів різних соціальних верств населення.

Література

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р./ Затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 1001 від 21 липня 2006 р. – Документ 1001-2006-п, редакція від 21.07.2006, чинний. – [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: www.gov.ua.
2. Статистичні дані розвитку сфери послуг України. – [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: www.ukrstat.gov.ua
3. Хаксевер К., Рендер Б., Рассел Р., Мердик Р. Управление и организация в сфере услуг / Пер. с англ.; Под.ред. В.В. Кулибановой.– СПб.: Питер, 2002.– 752 с.
4. Черниш О. І. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці / О. І. Черниш; за ред. В. В. Дорофієнко. – Донецьк, 2005. – 410 с.

СТІЙКІСТЬ БЮДЖЕТУ МУНІЦИПАЛЬНОГО УТВОРЕННЯ: СУТНІСТЬ ТА ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ

*Бабух Ілона Борисівна, здобувач
Чернівецького національного
університету ім. Юрія Федьковича*

*Буднікевич Ірина Михайлівна,
к.е.н., доцент, завідувач кафедри
маркетингу Чернівецького
національного університету ім.
Юрія Федьковича
e-mail: barvysvitu3@mail.ru*

Фінансову основу будь-якої держави становить бюджетна система, в структурі якої важливе місце займають місцеві фінанси. Під впливом розвитку світових ринків капіталу, в Україні відбувається реформування місцевого самоврядування, розширення його повноважень, підвищується роль місцевих органів влади і значимість місцевих бюджетів. Від якісних характеристик місцевого бюджету, закладених в нього параметрів залежить ефективне (результативне) вирішення проблем місцевого характеру: соціальних питань, питань житлово-комунального господарства, сфери освіти та охорони здоров'я і ін.

У сучасному суспільстві держава досить активно втручається в розвиток економічних аспектів життя. Найбільше її регулюючий вплив проявляється у бюджетній сфері. Це зрозуміло, якщо врахувати, що близько 3/4 ВВП розподіляється через бюджетний фонд.

Результати дослідження показали, що основна увага вітчизняних науковців зосереджена на аналізі фінансового стану місцевих бюджетів за двома аспектами: фінансової стійкості (І.М. Камінська, В.І. Щербакова, Г.М. Манєров, О.Р. Західна, І.З. Сторонянська, Л.В.Лисяк, М.К.Дяченко, Т.Ю. Коритько) та фінансової автономії (В.І.Кравченко, Л.Є. Клець, М.В. Корнєєв).

Бюджет - один з інструментів реалізації економічної політики держави, її регіонів і муніципальних утворень. Регулюючий вплив бюджету обумовлений на місцевому рівні дотаційністю більшості

місцевих бюджетів в Україні. Тому оцінка бюджетної стійкості муніципального утворення є важливим напрямком діяльності органів місцевого самоврядування. Вона дозволяє уточнити цілі і завдання в області місцевих фінансів, оцінити потенційну можливість акумулювання додаткових фінансових ресурсів в місцеві бюджети.

Управління бюджетом муніципального освіти визначають як діяльність, що реалізується в прийнятті фінансово-управлінських рішень щодо формування та регулювання дохідної і видаткової частини місцевого бюджету, а також у розвитку горизонтальних міжбюджетних відносин [1]. Основні цілі управління полягають у вирішенні проблеми збалансованості бюджету і досягненні прозорості та об'єктивності його економічних і соціальних напрямків.

Дослідження теоретичних аспектів аналізу бюджету муніципального утворення, показало, що в сучасній економічній літературі немає єдиного визначення сутності поняття «бюджетна стійкість муніципального утворення». Стійкість місцевого бюджету характеризує бюджетні відносини, що виникають у процесі утворення доходів і реалізації витрат бюджетної системи, здійснення муніципальних запозичень, регулювання муніципального боргу. Бюджетна стійкість визначається діяльністю органів місцевого самоврядування за наступними напрямками:

- у сфері формування і поповнення дохідної бази бюджету;
- у сфері витрат, яка визначає джерела фінансування завдань і функцій органів місцевого самоврядування, а також ефективність використання фінансових ресурсів;
- у сфері міжбюджетних відносин, що являє собою систему заходів щодо розмежування видатків і доходів на постійній основі між рівнями бюджетної системи; розподілу між бюджетами різних рівнів регулюючих податків за затвердженими нормативами; перерозподілу коштів з бюджетів одного рівня в інший;
- у сфері збалансованості бюджету і управління муніципальним боргом. Перша частина спрямована на виконання принципу збалансованості бюджету: «обсяг передбачених бюджетом видатків повинен відповідати сумарним обсягом доходів бюджету і надходжень джерел фінансування його дефіциту, зменшених на суми виплат з бюджету, пов'язаних з джерелами фінансування дефіциту бюджету і зміною залишків на рахунках з обліку коштів бюджетів». У частині управління муніципальним боргом діяльність органів

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

місцевого самоврядування пов'язана з пошуком оптимальних методів його погашення з урахуванням виконання першочергових завдань бюджету.

Виходячи з зазначеного, на наш погляд, бюджетну стійкість муніципального утворення можна визначити як стан бюджету, описуваний за допомогою системи оцінних показників, що відображають структуру доходів, фінансування витрат, управління муніципальним боргом, яке характеризується інтегральним показником. У пропонованому визначенні стійкість бюджету розглядається з позиції впливу бюджетних відносин, які виникають не тільки в процесі утворення доходів і реалізації витрат, але і здійснення муніципальних запозичень, регулювання муніципального боргу.

Оцінка стійкості бюджету вимагає врахування визначальних її умов. З системної точки зору, всі умови в даній сфері доцільно згрупувати на зовнішні і внутрішні. Зовнішні являють собою чинники, на які муніципальні утворення практично не в стані вплинути, але які формують вплив на бюджет. Внутрішні умови піддаються управлінню і контролю з боку муніципальних утворень.

Вплив інституційних умов проявляється в тому, що будь-які зміна в бюджетному і податковому законодавстві створює необхідність перегляду на місцевому рівні пріоритетів у бюджетній сфері, що впливає на характеристики місцевого бюджету.

Економічні умови впливають, перш за все, на формування доходної бази муніципальних утворень. Соціальні умови слід розглядати як рушійну силу розвитку суспільства; явище чи процес, що обумовлюють ті чи інші соціальні зміни.

Стійкість бюджету в більшій мірі, на наш погляд, залежить саме від соціальних чинників, що безпосередньо впливають на розподіл видаткової бази місцевого бюджету, визначення її пріоритетів. Соціальні умови визначають привабливість муніципального утворення як місця життєдіяльності і, отже, інтенсивність міграції населення, що відбивається на бюджетній стійкості. Факторами привабливості столиці для тих, хто мігрує в пошуках кращих економічних умов, є число вакантних місць роботи і програма будівництва дешевого житла. Міграційні процеси необхідно враховувати при формуванні і реалізації доходів і видатків бюджетів муніципальних утворень.

Природно-екологічні умови характеризують природне середовище муніципальних утворень, необхідність збереження її унікальності. В умовах зростаючої мобільності населення України, підвищення вимог до якості життя в довгостроковій перспективі виділяються території екологічно сприятливі для життя.

У сучасних бюджетних відносинах муніципальних утворень можна виділити відносно нові інструменти управління місцевим бюджетом: бюджетний менеджмент і система територіального вирівнювання. Бюджетний менеджмент визначає роль фінансово-управлінських рішень, що приймаються у сфері муніципальних фінансів, а також ступінь фінансової відповідальності за прийняття рішення. На ймовірність появи управлінських помилок при управлінні бюджетом впливають: компетентність муніципальних службовців, рівень кадрового потенціалу органів муніципального управління. Діяльність осіб, що беруть участь у розробці та реалізації бюджетних показників, несе в собі ризик, пов'язаний з можливістю невиконання своїх зобов'язань або невідповідністю рівня кваліфікації виконуваних обов'язків. Управлінський ризик залежить і від організаційної структури муніципального управління, що відбиває взаємозв'язки і співпідпорядкованість структурних підрозділів місцевих органів.

Загальні для підвищення бюджетної стійкості муніципального утворення необхідним є: вдосконалення нормативно-правової бази у сфері горизонтальних міжбюджетних відносин; підвищення результативності використання капітальних видатків місцевого бюджету; впровадження методики факторного аналізу стійкості місцевого бюджету; облік чинника маятникової міграції при вирішенні питань місцевого значення; вдосконалення політики в області доходів місцевого бюджету; підвищення бюджетної відповідальності муніципальних утворень; вдосконалення системи муніципального фінансового контролю; оптимізація витратної бази бюджету муніципального утворення.

Література

1. Мельник А.Ф. Муніципальний менеджмент : навч. посібник / А.Ф. Мельник, Г.Л. Монастирський О.П. Дудкіна ; за ред. д.е.н., проф. А.Ф. Мельник. – Київ: Знання, 2006. – 420 с.

2. Монастирський Г.Л. Модернізаційна парадигма управління економічним розвитком територіальних спільнот базового рівня: монографія / Г.Л.Монастирський. – Тернопіль, 2010. – 464 с.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

*Беновська Лілія Ярославівна,
к.е.н., науковий співробітник
Інституту регіональних
досліджень НАНУ
e-mail: lbenovska11@gmail.com*

Можливості економічного розвитку будь-якого регіону визначаються наявністю фінансових ресурсів та створення умов їх використання. Проблеми фінансового забезпечення інвестиційного розвитку регіонів пов'язані із залученням та ефективним використанням фінансових ресурсів, вони поглиблюється у зв'язку з нестачею власних фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, дефіцитом державного бюджету, недостатньою самостійністю місцевих бюджетів, відсутністю механізмів залучення коштів фінансово-кредитних установ в реальний сектор економіки та інші. Карпатський регіон, який представлений чотирма областями: Закарпатською, Львівською, Івано-Франківською та Чернівецькою, має свої особливості фінансового забезпечення інвестиційного розвитку, які важливо дослідити для з'ясування його ролі та місця у інвестиційних процесах країни.

Проведені дослідження показали, що Карпатський регіон за обсягами інвестицій в основний капітал на одну особу значно відстає від середнього значення за цим показником по Україні, причому за останні десять років посилилась тенденція до відставання (рис.1). Найбільшим було відставання у 2007-2008р. Так у 2008р. обсяг інвестицій на одну особу у Карпатському регіоні становив 3926,7 грн, тоді як по Україні в цілому – 5058,4 грн. Це дозволяє зробити висновок, що інвестиційна активність інших регіонів країни за ці роки була вищою, ніж Карпатського [1].

Для дослідження фінансового забезпечення інвестиційного розвитку важливо проаналізувати структуру джерел фінансування

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

інвестиційної діяльності. Головним джерелом фінансування інвестиційної діяльності в Карпатському регіоні, як і в цілому по Україні, є власні кошти підприємств, частка яких з проаналізований період 2005-2010рр для областей регіону складала 26,6 - 57,1%. В середньому по Україні цей показник був вищий та змінювався в діапазоні 55,7-63,3%.

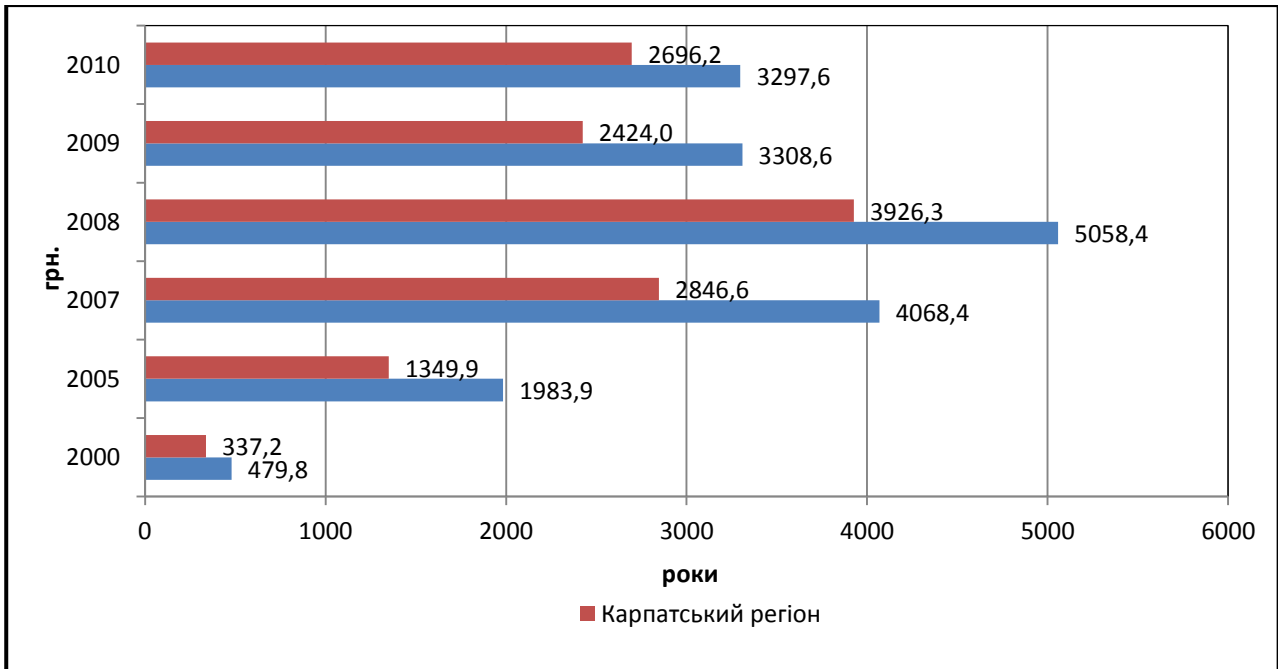

Рис.1. Порівняльна характеристика динаміки обсягу інвестицій в основний капітал на одну особу Карпатського регіону та України

Серед областей Карпатського регіону більше власних коштів на інвестиційну діяльність витрачали підприємства Львівської та Івано-Франківської областей (відповідно 47%, 49,3% у 2010р.) та досить низькою була частка власних коштів підприємств Закарпатської та Чернівецької областей (відповідно 34,8%, 34,6% у 2010р.). В цілому по Карпатському регіону за період 2007-2010рр. відбулося скорочення частки власних коштів підприємств з 49,1% до 45,13% (рис.2, рис.3) [1].

Незначною за проаналізований період була частка коштів державного бюджету, спрямованих на інвестиційний розвиток - 4,4-6,3% у структурі джерел фінансування по Україні. Для областей Карпатського регіону найбільше державних коштів витрачалось у Чернівецькій області – 19,1% у 2005р та 22,2% у 2009р. Частка коштів

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

місцевих бюджетів для областей Карпатського регіону змінювалась від 1,9% до 6,7% та для більшості областей, як і в цілому для України, відбувалось її зниження в динаміці. Однією з основних причин є недостатня самостійність місцевих бюджетів, що знижує ефективність їх функціонування а також недоліки в системі між бюджетних відносин, відсутність заінтересованості регіональних органів у збільшенні надходжень до власних бюджетів.

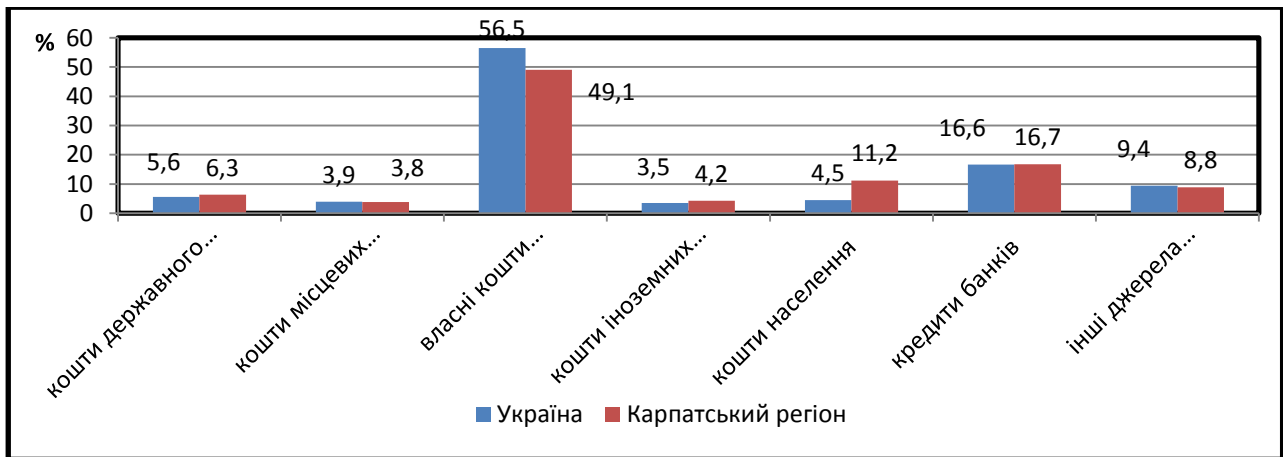

Рис. 2. Порівняльна структура фінансування інвестицій в основний капітал Карпатського регіону та України у 2007р.

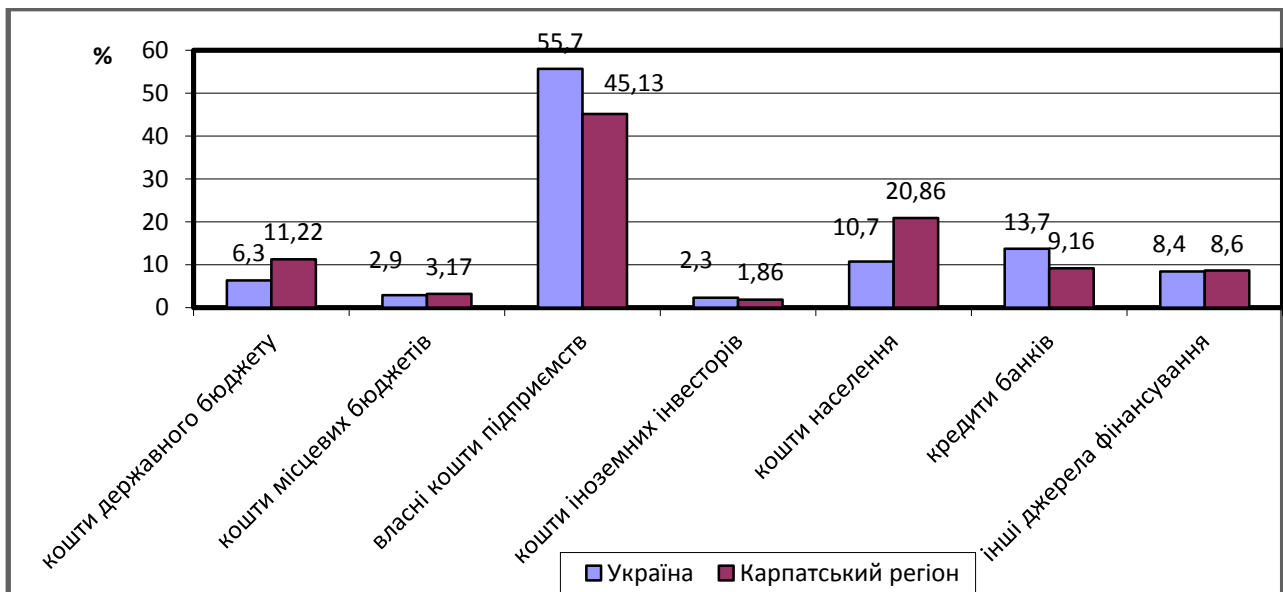

Рис.3. Порівняльна структура фінансування інвестицій в основний капітал Карпатського регіону та України у 2010 р.

В структурі джерел фінансування інвестиційної діяльності України намітилась тенденція до зростання частки коштів населення з 3,3% у 2005р. до 10,7% у 2010р. Особливістю Карпатського регіону є те, що частка коштів населення є суттєвою. Так у 2010р в Закарпатській області вона становила – 30,2%, Чернівецькій – 33,8%, Івано-Франківській – 23,2%, а за період 2007-2010рр. в цілому по Карпатському регіону вона збільшилась у двічі з 11,2% до 20,86%.

У Карпатському регіоні, як і в країні в цілому, відбулось скорочення частки коштів іноземних інвесторів у інвестиціях в основний капітал, так у 2010р. по Івано-Франківській області вона становила всього 0,6%, Чернівецькій – 0,9%, що підтверджує проблемність залучення закордонних фінансових ресурсів[1].

Підприємства Карпатського регіону у 2010р. менше порівняно з Україною використовували кредити банківських установ для інвестиційного розвитку: Закарпатська – 11,8%, Івано-Франківська – 8,7%, Львівська – 9,4%, Чернівецька – 6%, (в середньому по Україні частка кредитів банків становила – 13,7%). По Карпатському регіону за період 2007-2010рр. частка кредитів банків зменшилась майже у два рази. Це значним чином зумовлено кризовими явищами, що охопили фінансову сферу і хоча в останні роки намітилась тенденція до зростання кредитів виданих банківськими установами, проте рівень інвестиційної діяльності банків залишається низьким.

Важливою умовою забезпечення фінансування інвестиційної діяльності підприємств є наявність розвиненої інфраструктури фінансового ринку, зокрема небанківських фінансово-кредитних посередників таких як страхові, лізингові, фінансові компанії, інститути спільного інвестування(ІСІ), недержавні пенсійні фонди(НПФ) тощо. В останній час намітилась стійка тенденція до зростання вартості активів ІСІ та НПФ, проте, вони зосереджені в центрі, а їх участь у інвестиційному процесі Карпатського регіону є незначною.

Проведений аналіз структури фінансування інвестиційної діяльності підприємств Карпатського регіону дозволив виявити особливості фінансування, а саме: власні кошти підприємств є найважливішим джерелом фінансування підприємств, для регіону характерним є залучення значної частки коштів населення, регіон менше порівняно з іншими регіонами використовує кредити

банківських установ для інвестиційного розвитку та проблемним залишається залучення іноземних інвестицій.

Література

1. Державна служба статистики в Україні [Електронний ресурс] . – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

ФАКТОР СЕЗОННОСТІ У СИСТЕМІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

*Букреєв Ігор Олександрович,
аспірант РВНЗ КІПУ,
м. Сімферополь, АРКрим, Україна
e-mail: bukreev.igor@bk.ru*

*Чепурко Віктор Васильович,
д.е.н, професор, Кримський
економічний інститут КНТЕУ*

Сезонність є проблемою нерівномірності використання рекреаційного потенціалу Криму, яка проявляється у коливаннях потужності рекреаційних потоків, завантаженні оздоровниць та інших засобів, зайнятості персоналу і, як наслідок, в економічних результатах роботи підприємств. Проблеми нерівномірності використання рекреаційних ресурсів у періоди сезонних коливань розглянуті в працях Н.В. Фоменко [5], І.М. Яковенко [1] і А.С. Кускова [4]. В.А. Квартальнов [3] зазначає, що сезонність створює складності у туризмі, знижуючи рентабельність підприємств та ефективність використання основних фондів, а також впливає на плинність кадрів у період міжсезоння.

Метою є дослідження нерівномірності використання рекреаційного потенціалу Криму у зв'язку з сезонністю. Під сезонністю розуміється постійно повторювані коливання ділової активності, пов'язані з інтенсивністю дії рекреаційних чинників протягом ряду років. Ці коливання ділової активності характеризуються такими основними показниками як: зайнятість населення, рентабельність діяльності, завантаженість виробничих потужностей, навантаження на природний потенціал, екологія.

Крим має у своєму розпорядженні унікальні природні ресурси,

тому необхідно розвивати ті рекреаційні підгалузі, які пов'язані з використанням природних рекреаційних ресурсів для лікування та оздоровлення рекреантів, що дасть можливість збільшити сприятливий період ділової активності. Сезонність є причиною, яка стримує розвиток соціально-трудового рекреаційного потенціалу і перешкоджає його ефективній реалізації. На даний момент частка іногородніх у структурі персоналу зайнятого у сфері рекреації і туризму на думку фахівців складає близько 50% [2]. Такий приплив іногородніх на період сезону в Кримський регіон пов'язаний з більш високим рівнем прибутковості на вкладений працю, щодо інших регіонів в яких спостерігаються відтоки робочої сили. Такий рух робочої сили збільшує пропозицію праці у Кримському регіоні і робить його величину більш високу, ніж здатне забезпечити місцеве населення. Попит на робочу силу є похідним від попиту на туристично-рекреаційні послуги, тому у період сезону його величина зростає.

Шляхи пом'якшення негативного дії фактора сезонності також буде сприяти підвищенню кваліфікації персоналу, зростанню його питомої ваги, підвищенню престижності праці задіяного у сфері туризму та рекреації, зацікавленості працівника у професійному розвитку. Для реалізації рекреаційного потенціалу потрібен розвиток системи відносин державно-приватного партнерства у формуванні свідомості, культури, підготовці кадрів і підняття престижності професії у рекреації та туризмі, що вимагає внесення змін у систему підготовки професійних кадрів.

У структурі відвідування Криму за період 2000-2011 рр. саму більшу вагу становить відпочинок (57,5%) і лікування (24,0%). У міру розвитку ділового туризму, а саме: проведення різних міжнародних форумів, самітів, симпозіумів, його частка збільшилася у структурі до 7,2%. Санаторно-курортний комплекс у своєму числі містить тільки 149 з 544 підприємств здатних функціонувати цілий рік, що складає 27.4%, а решта 72.6% мають сезонний характер. Таким чином найбільше завантаження цих підприємств спостерігається у період червень-вересень, що відбивається на фінансовому результаті позитивно, а у період міжсезоння діяльність більшості приносить збитки. Підприємства, які функціонують цілорічно, відповідно до доходів рекреантів і періодом міжсезоння, адаптують міжнародний досвід цінової дискримінації та диференціації. У цей період дуже

гострою стає проблема максимально можливого погашення постійних витрат. Диференціація, застосовувана підприємствами санаторно-курортного і готельного господарства, згідно з даними [2] характеризується невеликою різницею в цінах на послуги в залежності від ділового циклу.

Одним з важливих природних рекреаційних ресурсів регіону, є клімат. Ялта як кліматичний курорт втрачає свої якості за рахунок постійно зростаючої кількості автомобільного транспорту місцевого населення і приїжджого на період високої сезонної активності. Під впливом цього негативного чинника руйнується природний рекреаційний потенціал регіону. Для того щоб перешкоджати такому негативному явищу необхідні економічні заходи, які стимулюють скорочення викидів вихлопу автотранспорту. Прибережна територія Криму володіє унікальними природними ресурсами, поєднання і кількість яких, дозволяють організувати відпочинок, лікування та оздоровлення. Нерівномірність використання рекреаційного потенціалу Криму пов'язана, в першу чергу, із сезонними проявами природних факторів. Для пом'якшення негативного впливу фактора сезонності, необхідно розвивати ті рекреаційні підгалузі, які пов'язані з використанням природних рекреаційних ресурсів для лікування та оздоровлення рекреантів. Природні рекреаційні ресурси є головною складовою конкурентоспроможності регіону. Дані підгалузі здатні підвищити рівень ділової активності регіону у період міжсезоння. Для розвитку цих галузей необхідна система державно-приватного партнерства у сфері маркетингу, інвестування в приватний об'єкт і інфраструктуру на взаємовигідних умовах. Держава як економічний суб'єкт у системі державно-приватного партнерства може брати участь у розподілі прибутку підприємства відповідно до вкладенням у його діяльність або на пільгових умовах фінансувати інноваційну діяльність.

Останнім часом природний рекреаційний потенціал руйнується під впливом антропогенних факторів. Держава зі свого боку має забезпечити заходи стимулювання збереження і розвитку природного рекреаційного потенціалу. Якщо така тенденція збережеться, то з часом скоротиться сегмент рекреантів, які на перше місце ставлять лікування поєднуючи його з відпочинком (зараз він складає 24%). А з часом, якщо не буде достатнього припливу інвестицій у ці підгалузі, то даний сегмент практично буде втрачений.

Література

1. Яковенко И.М. Рекреационное природопользование: Методология и методика исследований / И.М. Яковенко. – Симферополь: Таврия, 2003. – 335 с.
2. Санаторно-курортне лікування, організаційний відпочинок та туризм в АР Крим у 2010/2011 році: Стат. збірник / Головне управління статистики в АР Крим / За редакцією Н.О. Полонської – Симферополь: Головне управління статистики в Автономній республіці Крим, 2011. – 152 с.
3. Квартальнов В.А. Туризм / В.А. Квартальнов. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 320с.
4. Кусков А.С. Рекреационная география / А.С. Кусков, В.Л. Голубева, Т.Н. Одинцова. – М. : Флинта, 2005. – 486 с.
5. Фоменко Н.В. Рекреационные ресурсы и курортология. Учебное пособие / Фоменко Н.В. – К.: Центр учебной литературы, 2007. – 312с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

*Васильєва Олена Олексіївна,
к.ф.-м.н., доцент Запорізького
національного технічного
університету
e-mail: olena.vasilyeva@gmail.com*

Для забезпечення стабільного економічного розвитку України в цілому і регіону зокрема необхідне вирішення проблеми оптимального демографічного розвитку, оскільки соціально-демографічний фактор є одним з визначальних у формування трудових ресурсів. Формування та використання персоналу в системі ресурсозабезпечення сільськогосподарських підприємств знаходиться на перетині найбільш актуальних питань сьогодення, торкається демографічної, соціальної, економічної, екологічної та інших сфер людської життєдіяльності.

Аналіз останніх наукових публікацій, присвячених дослідженням формування й використання трудового потенціалу

сільських територій показав, що науковці приділяють значну увагу дослідженню проблем формування та відтворення трудового потенціалу, дослідженню демографічних тенденцій в сільській місцевості, кадровому забезпеченню сільського господарства, пошуку альтернативних шляхів розв'язання проблем сільської зайнятості, розвитку концепції людського капіталу села. Вагомий внесок у дослідження формування та використання персоналу зробили О.Амоша, А.Бабенко, С.Бандур, Д.Богиня, Г.Войтенко, І.Гнибіденко, О.Грішнова, Т.Заяць, А.Калина, А.Колот, О.Кузьмак, Е.Лібанова, П.Макаренко, О.Мельник, В.Онікієнко, В.Приймак, І.Петрова, М.Семикіна та ін., проте недостатньо вивченим залишається питання визначення факторів, що впливають на організацію ефективного формування персоналу аграрних підприємств.

Запорізька область – один з потужних промислово-сільськогосподарських регіонів України. Територія області складає 4,5% території України (27,2 кв.км.), де зосереджено 2246,3 тис. га, або 5,4% сільгоспугідь України. Умовно область поділяється на три природно-сільськогосподарські зони: зону степу (50,8%), степну посушливу (34,8%) та сухостепну (14,4%) зони. Природно-кліматичні умови дозволяють вирощувати в області майже всі сільськогосподарські культури, отримуючи високі врожаї. Запорізька область входить до числа регіонів України, які складають основу її індустріального та аграрного потенціалу. Посідаючи дев'яте місце в Україні за чисельністю населення, область тримає друге місце за обсягом виробництва валової доданої вартості у розрахунку на одного мешканця. Запорізька область виробляє 3,5% продукції сільського господарства, у тому числі 3,7% продукції рослинництва, 3,1% продукції тваринництва.

В системі критеріїв регіонального розвитку найбільш вагомими є рівень зайнятості населення; рівень відтворення трудового потенціалу; рівень розвитку соціальної інфраструктури. Систему економічних відносин формує рівень задоволення потреб та інтересів населення, який визначається за такими критеріями як рівень задоволення матеріальним станом, працею та професією, житловими умовами, послугами охорони здоров'я, становищем у сім'ї [1, с.135].

Один з найважливіших показників економічного розвитку регіону – його демографічний стан. Населення області станом на 01.01.2011р. складає біля 1801 тис. осіб (3,9% від всього населення

України) у т.ч. міське населення -1385 тис., сільське - 416 тис. Аналіз демографічної ситуації свідчить не тільки про від'ємний природний приріст населення Запорізької області, а й про негативні міграційні процеси, які змінюють як кількісний склад населення, та й якісний, оскільки суб'єктами міграції виступають переважно люди з високою працездатністю.

На формування та ефективне використання кадрового потенціалу впливають сучасні негативні тенденції, що намітились в соціально-демографічній структурі населення України в цілому та Запорізької області зокрема. Кількість працездатного населення України останнім часом постійно зменшується внаслідок спаду народжуваності, постаріння сільських жителів та їх депопуляцією. Скорочення народжуваності в селах та відтік молодих людей в міста, обумовлені відповідними факторами соціально-економічного середовища, призвели до скорочення кількості сільського населення працездатного віку. Характерною особливістю відтворення трудового потенціалу українського села є зменшення абсолютної та відносної чисельності осіб, що вступають у працездатний вік, що свідчить про посилення процесу старіння українського села.

Надзвичайно високе демоекономічне навантаження спостерігається в селах Запорізької області, де кожний працездатний має утримувати більше, ніж одного непрацездатного, що погіршує можливості зростання рівня життя сільського населення [2, с. 39]. Системне зменшення кількості населення, з кожним роком втрати наявного населення області, у тому числі сільського населення, стають значною перешкодою для збереження та відтворення трудового потенціалу аграрних підприємств.

Однією з глобальних проблем соціально-економічного розвитку є мінімізація нерівностей в розподілі матеріальних благ між членами суспільства, зокрема, зменшення значної диференціації середньомісячної заробітної плати в основних галузях та видах економічної діяльності. Має місце негативна тенденція зниження рівня заробітної плати в аграрній сфері, який є найнижчим серед інших видів економічної діяльності і становить за 2011 рік близько 65,4% середнього рівня по області (середньомісячна заробітна плата в еквіваленті повної зайнятості у сільському господарстві складала 1788 грн., у промисловості – 2735 грн.). Однією з причин низької мотивації праці в аграрній сфері є недостатня її мотивація, так, в

структурі фонду оплати праці в галузі сільського господарства тільки 26,3% складає фонд додаткової заробітної плати та інші заохочувальні та компенсаційні виплати (усього по Запорізькій області 40,3%, відповідно). Одним із мотиваційних механізмів ефективного використання персоналу є встановлення в галузевій тарифній угоді, яку мають виконувати всі аграрні підприємства, мінімальної частки витрат на оплату праці в загальній структурі собівартості продукції на рівні 30%, яка залишається невиконаною.

Метою демографічної політики області повинна стати поступова стабілізація чисельності населення і формування передумов наступного демографічного зростання, відтворення населення як за інтенсивним типом, так і за екстенсивним.

Література

1. Завадських Г.М. Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку регіонів / Г.М. Завадських // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (Економічні науки). - 2012. - №2(18). - Том 5. - С. 134-140.

2. Бабенко А. Особливості відтворення трудового потенціалу в аграрному секторі України / А. Бабенко, О. Васильєва // Україна: аспекти праці. - №5. - 2012. - С. 38-45.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НЕЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

*Возняк Галина Василівна,
к.е.н., с.н.с. ІРД НАН України
e-mail: gvoznyak@gmail.com*

Труднощі формування та виконання місцевих бюджетів в Україні, що спостерігаються впродовж останніх років, довели необхідність змін у практиці управління фінансовими ресурсами регіонів. Нові виклики посткризового періоду формують нові вимоги щодо досягнення збалансованого розвитку регіонів України, що в свою чергу потребує узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно як вирішення нагальних поточних проблем регіонального розвитку, так і досягнення довгострокових стратегічних цілей [1].

Сучасні тенденції виконання місцевих бюджетів в Україні не відповідають потребам зміцнення місцевого самоврядування. Хронічний дефіцит бюджетних ресурсів змушує до пошуку шляхів найбільш раціонального та ефективного їх витрачання, діюча система бюджетного регулювання, недосконалість механізмів перерозподілу і неефективна система вилучення надлишків загальнодержавних податків не сприяють належному становленню принципу фінансової самостійності громад, а процес бюджетної децентралізації просувається надто повільно.

За таких умов постає потреба перегляду форм та механізмів забезпечення виконання функцій органів місцевого самоврядування, удосконалення існуючої моделі фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування, яка б забезпечувала оптимальний фіскальний та стимулюючий ефект і відповідала як реаліям сьогодення, так і потребам збалансування інтересів центру та регіонів, усувала диспропорції фінансової забезпеченості окремих територій, знижувала напругу міжрегіональних фіскальних відносин та підтримувала ефективність бюджетної політики адміністративно-територіальних одиниць.

Теоретичні і практичні аспекти формування та ефективного використання бюджетних коштів знайшли відображення в наукових доробках як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: С. Буковинського, Т. Єфименко, О. Барановського, С. Юрія, І. Озерова, М. Боголєпова та ін. Разом з тим, існуючі проблеми в сфері ефективного використання бюджетних ресурсів потребують додаткових досліджень в світлі сучасних тенденцій.

Забезпечити збалансований розвиток регіонів в умовах наростаючих викликів можливо тільки шляхом пошуку додаткових фінансових резервів та раціонального використання бюджетних коштів. Ключовими завданнями бюджетної політики на сьогодні повинні бути: переорієнтація державних видатків в напрямі економності, ефективності та результативності. Зазначене актуалізує потребу концентрування зусиль на систематизації існуючих проблем неефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів.

Детальний аналіз результатів наукових досліджень, а також звітів Рахункової палати України та державної фінансової інспекції за 2008-2011 рр. показав, що переважна більшість негараздів бюджетної

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

системи пов'язана з неефективним плануванням та прогнозуванням бюджетного процесу. Найбільш характерними видами неефективного управління і використання державних коштів за вказаний період були:

- ✓ неефективне використання коштів внаслідок необґрунтованих управлінських рішень;
- ✓ неефективне використання коштів через завищену оплату виконаних будівельних робіт;
- ✓ неефективне використання коштів на проведення науково-дослідних робіт;
- ✓ неефективне використання коштів на підготовку спеціалістів;
- ✓ неефективне використання коштів шляхом тривалого їх утримання без використання на реєстраційних рахунках розпорядників бюджетних коштів та на поточних рахунках підвідомчих організацій тощо.

Серед системних причин такого негативного явища є некомпетентні, а іноді і безвідповідальні рішення як головних розпорядників, так і розпорядників нижчого рівня. Саме необґрунтовані і непрофесійні дії керівників, рівно як і неналежне прогнозування і планування видатків призводять до неефективного використання коштів, а отже і до відповідних (негативних) соціально-економічних наслідків.

Іншою причиною цих негативних тенденцій, які мають місце в сфері державних фінансів і повторюються (на превеликий жаль) з року в рік є неналагоджена чітка система дієвих заходів для запобігання непрозорим і неефективним процедурам використання державних коштів. Йдеться про те, що забезпечити ефективне функціонування бюджетної системи регіону можливо шляхом створення належної законодавчої та нормативної бази, яка (як показують дослідження) на сьогодні є недосконалою.

Важливо зауважити, що на сьогоднішній день ні в Бюджетному кодексі, ні в інших законах України не існує чітко визначених показників та критеріїв оцінювання ефективності* використання бюджетних ресурсів, рівно як і відсутня усталена методика, яка б заслуговувала на довіру достовірністю отриманих результатів. Варто

* Під ефективністю автор розуміє здатність створювати ефект (результативність процесу) і визначається як відношення ефекту/результату до витрат, що забезпечили цей результат.

наголосити і на тому, що в новій редакції Бюджетного кодексу України від 08.07.2010 р. чітко виписані порушення бюджетного законодавства (ст.116) та передбачені заходи впливу на порушників, разом з тим неефективне використання бюджетних коштів у переліку бюджетних порушень відсутнє[2]. Водночас ст.26 БК передбачено посилити внутрішній контроль та персональну відповідальність головних розпорядників та розпорядників нижчого рівня в особі їх керівників за ефективне і результативне управління бюджетними коштами.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, доречно зазначити, що неефективне використання бюджетних коштів є проблемою загальнодержавною, а отже вона потребує негайного вирішення. Серед можливих напрямів підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів в цілях забезпечення збалансованого розвитку регіонів України необхідно:

- ✓ запровадити постійний моніторинг як ефективності використання бюджетних коштів, так і діяльності головних розпорядників та розпорядників нижчого рівня;
- ✓ з метою розмежування повноважень між державними та місцевими бюджетами необхідно внести зміни до БК, якими встановити, що делеговані повноваження місцевими органами влади здійснюватимуться в межах ресурсів, виділених Міністерством фінансів України на виконання делегованих повноважень;
- ✓ для удосконалення механізмів фінансування видатків необхідно спростити процедури здійснення запозичень до місцевих бюджетів, знявши обмеження щодо здійснення органами місцевого самоврядування запозичень до бюджетів розвитку.

Література

1. Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи. - К.: НІСД, 2012. – 56 с.

2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу:

http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=267661

МЕХАНІЗМ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

*Гостіщева Єлизавета Віталіївна,
студентка Таврійського
державного агротехнологічного
університету*

*Сокіл Яна Сергіївна, к.е.н., ст.
викладач Таврійського державного
агротехнологічного університету
e-mail: liza-gstishheva@rambler.ru*

У період фінансово-економічної кризи в Україні, яка спричинена не стільки наслідками світової кризи, скільки внутрішніми соціально-економічними проблемами та політичною нестабільністю склалась необхідність перегляду як загальнонаціональної стратегії соціально-економічного розвитку, так і регіонів. Першочерговим кроком має стати визначення пріоритетів стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів та обґрунтування механізму розроблення та реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку регіону.

Сучасний розвиток країни відбувається відповідно до прийнятої у 2004 році «Стратегії економічного та соціального розвитку України "Шляхом європейської інтеграції" на 2004-2015 роки», яка включала напрями та пріоритети здійснення активної державної регіональної політики.

Дослідження стану та обґрунтування пріоритетів стратегічного планування соціального-економічного розвитку України, в цілому, та регіонів проводять учені науково-дослідних установ, перед усім, Національного інституту стратегічних досліджень, Інституту економічного прогнозування НАН України, вищих навчальних закладів України, міністерств та відомств. Значний внесок у розвиток засад стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів зробили Біла С. О., Валюшко І. В., Верхоглядова Н.І., Губані Г.Г., Данилишин Б.М., Жук В. І., Залунін В.Ф., Кушнір М. О., Орловська Ю.В., Осипов В.М., Півоварчук І.Д., Савченко В. Ф., Чернов С. І., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І., Шевченко О. В. та ін.

[1,2,3]. Але високий рівень невизначеності стратегічних пріоритетів соціально-економічного розвитку регіонів у кризовий та посткризовий періоди зумовлює необхідність наукового пошуку для вирішення цієї проблеми, що обумовлює актуальність даного напрямку дослідження.

Забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіонів України є важливою передумовою її економічного зростання, що обумовлює необхідність забезпечення умов та визначення пріоритетів стратегічного планування розвитку регіонів з урахуванням їх природно-ресурсного, економічного, науково-технічного, трудового потенціалу, а також особливостей спеціалізації у виробництві товарів та послуг. Регіони України в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників розвиваються нерівномірно. У свою чергу, нерівномірність регіонального розвитку і рівня життя населення створює передумови для соціальної напруги в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність.

Зараз на державному рівні визначені основні пріоритети стратегічного планування розвитку регіонів, серед яких такі як:

- переорієнтація економіки регіонів на інноваційну модель розвитку;
- розвиток людського потенціалу;
- підвищення інвестиційної привабливості регіонів та активізація інноваційної активності в них;
- розвиток виробничої та соціальної інфраструктури;
- розвиток та зростання ефективності використання природно-ресурсного, економічного потенціалу регіону;
- підвищення конкурентоспроможності регіону.

На основі визначених пріоритетів стратегічного планування формулюють мету та завдання соціально-економічного розвитку регіону. При цьому серед основних стратегічних завдань мають бути підвищення конкурентоспроможності регіону та зміцнення його природно-ресурсного потенціалу, забезпечення розвитку людських ресурсів, розвиток міжрегіонального співробітництва, створення інституціональних умов для регіонального розвитку.

Після визначення пріоритетів, цілей та завдань соціально-економічного розвитку регіону, їх узгодження з державними

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

органами управління, створюють робочі групи, які розробляють стратегію соціально-економічного розвитку регіону, при цьому визначають конкретні заходи, терміни їх здійснення, відповідальних осіб або організацій, фінансові витрати на їх реалізацію, прогнозують очікувані результати. Запровадження стратегії розвитку регіону відбувається в процесі розроблення та реалізації на її базі комплексу програмно-планових і нормативних документів: Плану заходів щодо реалізації стратегії; Щорічної програми соціально-економічного розвитку регіону, Цільової регіональної програми, Стратегії розвитку внутрішніх територій регіону.

Відповідно до «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року» виконання завдань та пріоритетні напрями Стратегії фінансуватимуться за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел. При цьому розробляють відповідні державні цільові програми, регіональні програми та заходи, укладаються угоди щодо регіонального розвитку, в яких у межах бюджетних призначень передбачаються обсяги фінансування, що є підставою для врахування їх в державному та місцевих бюджетах на відповідний рік.

Якість стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіону багато в чому залежатиме від науково-методичного забезпечення даного процесу. Для забезпечення обґрунтованості стратегічного планування, досягнення сукупного позитивного ефекту в результаті реалізації розробленої Стратегії необхідні об'єднання зусиль адміністративно-управлінської, фінансової, виробничої, науково-технічної сфер, максимально можливе залучення та оптимізація природно-ресурсного, людського, науково-технічного та інноваційного потенціалу регіону, розвиток науково-інформаційних ресурсів, вивчення та доведення світового й вітчизняного досвіду стратегічного планування розвитку регіонів. Перед науково-дослідними закладами стає важливе завдання розробки та удосконалення методичного інструментарію, розвитку методів моделювання і прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів. Підвищення потребує якість управлінських кадрів, що обумовлює необхідність налагодження національної та регіональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування.

Можна зробити висновки про те, що в Україні процеси стратегічного планування розвитку регіонів відбуваються повільними темпами, крім того має місце проблема низької ефективності реалізації програм їх соціально-економічного розвитку. Тому важливим завданням є прискорення та активізація процесів стратегічного планування соціально-економічного розвитку регіонів в Україні, а для цього потрібне чітке розуміння пріоритетів регіонального розвитку.

Література

1. Біла С.О. Інституційне забезпечення соціально-економічного розвитку проблемних територій (світовий досвід) // Стратегічні пріоритети (науково-аналітичний щоквартальний збірник Національного інституту стратегічних досліджень) – № 3 (12). – 2009. – С. 63 – 72.
2. Данилишин Б.М. Соціально–економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І. — Черкаси : ЧДТУ, 2006. —315с.
3. Савченко В. Ф. Методичне забезпечення моніторингу річної програми соціально-економічного розвитку на регіональному рівні / Савченко В. Ф./ Регіональна економіка. – 2011.-№1.-С.30-36.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДОНЕЦЬКОМУ РЕГІОНІ

*Гузенко Маргарита Анатоліївна,
студентка Донецького державного
університету управління (ДонДУУ)*

*Луніна Вікторія Юріївна, асистент
ДОНДУУ
e-mail: magicvi@yandex.ru*

На сьогодні Донецька область є однією з най розвинутих областей України з великим промисловим потенціалом і зростаючою економікою. Донецький регіон має великий науково-технічний потенціал, розвинену сировинну базу, розгорнену інфраструктуру, велику кількість промислових підприємств і підприємств сфери

послуг. У 2011 році Донецька область зайняла 2-ге місце у рейтингу конкурентоспроможності регіонів України за показником «інновації» [1]. Але не дивлячись на ці переваги, залишається багато проблем у сфері впровадження інновацій.

Питання теорії та практики інноваційних процесів у різні періоди досліджували вчені, серед яких Ю. М. Бажал, О. В. Волков, А. С. Гальчинський, Л. И. Гітман, В. Б. Гриньов, О. І. Данилов та ін. [2].

Останнім часом як в Україні, так і в інших країнах СНД спостерігається значне зниження інноваційної активності промисловості в цілому. В умовах скорочення попиту підприємства і організації в першу чергу скорочують об'єми виробництва наукоємкої продукції на користь дешевшої і технологічно простішої.

Це дозволяє зробити висновок про майже відсутній вплив науки і науково-технічних розробок на підвищення конкурентоспроможності української економіки і про погане сприйняття нововведень на рівні підприємств, що є наслідком малоефективної інноваційної політики.

Сьогодні в Україні приріст ВВП за рахунок упровадження нових технологій складає 0,7%, а в розвинених країнах — 90%.

Дослідження трансферту технологій до України на основі ліцензійних угод показує, що майже всі ліцензійні технології не відносилися до останніх досягнень в науково-технологічній сфері і поступали до України не менше ніж з 10-річним спізненням. Таким чином, протягом тривалого часу закріплювалася технологічна відсталість національних галузей і вітчизняних виробництв.

Донецька область є однією з найпривабливіших областей для формування інноваційних пріоритетів і впровадження інноваційних проектів. Так, наприклад, Донецька область є найбільшої з областей України за чисельністю населення та має багату мінерально-сировинну базу.

Також треба зазначити, що область володіє майже п'ятою частиною основних промислово виробничих фондів України, забезпечує майже 20% загальнодержавного об'єму реалізованої промислової продукції, займає перші і провідні місця по випуску багатьох видів промислової і сільськогосподарської продукції. Електроенергетика здатна повністю забезпечити обласні потреби і постачання електроенергії за межі регіону. У металургійному

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

комплексі функціонують 11 металургійних підприємств, 39 підприємств по виробництву готових металевих виробів і трубний завод. Реальний ринок інтелектуальної власності в регіоні практично відсутній, хоча є значний заділ готових результатів науково-дослідної діяльності у вигляді патентів, ліцензій і т.п.

Однією з важливих задач для розвитку інноваційної діяльності в регіоні є створення умов для розвитку венчурного бізнесу. Виходячи з цього основними проблемами економічного розвитку Донецького регіону за рахунок інноваційних ресурсів є:

- відсутність відпрацьованого механізму доведення технологічних або інноваційних ідей (етап розвитку бізнес-ідеї) до готового бізнес-рішення, в якому визначені економічні і технологічні параметри інвестування, ризики, маркетингова інформація, унікальність і т.п;

- внесок ініціатора проекту або винахідника ідеї у багатьох випадках занижується за рахунок невизначеності вартості вкладу у формі інтелектуального капіталу;

- існує великий ризик банкрутства або отримання значних збитків при реалізації інноваційного проекту через відсутність належної управлінської підтримки під час запуску і перших операційних періодів виробництва або надання послуг;

- необхідне інформування сектору малого і середнього бізнесу з питань можливостей фінансування інновацій і новаторських проектів за рахунок частки, венчурного банківського, державного капіталу;

- реалізація інноваційних проектів дуже часто потребує залучення цілої групи фахівців різного профілю із специфічними знаннями в різних галузях науки, техніки, права, економіки та управління.

В середньому, за останні сім років Донецька область порівняно з іншими регіонами України займає перше місце по частині реалізованої інноваційної продукції. Більш ніж чверть всієї інноваційної продукції в промисловості України виробляється підприємствами Донецької області (близько 27 %). Перспективні види економічної діяльності в Донецькій області представлені на рис.1.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

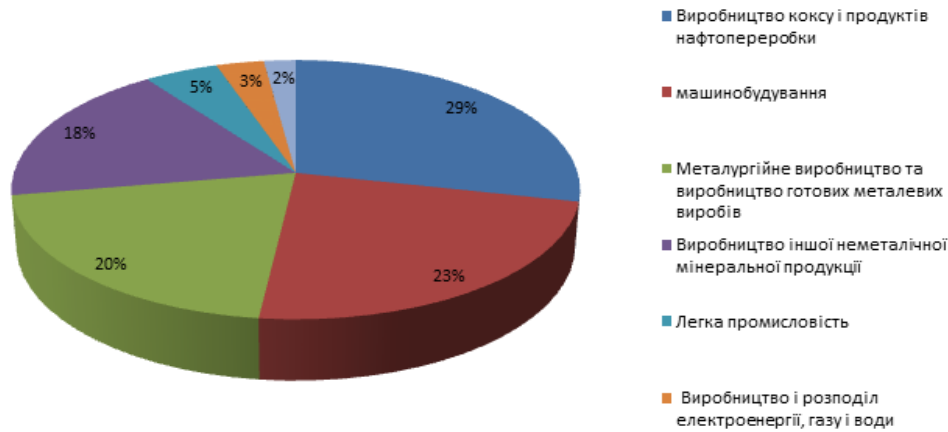

Рис.1. Види економічної діяльності, які є сприятливими до нововведень у Донецькій області

Впровадили у виробництво нові технологічні процеси 17 підприємств, які використовували 52 процеси, зокрема 36 маловідходних і ресурсозберігаючих. Для здійснення інновацій 16 підприємств придбали 63 нові технології. Зовсім не впроваджували інновації підприємства по обробці дерева і виробництва виробів з дерева.

Також треба зазначити, що основна увага повинна надаватися розвитку напрямів, які не можуть існувати без інноваційної складової. Це розвиток і упровадження нанотехнологій, біотехнологій, розробка і розповсюдження ресурсо- і енергозберігаючих технологій на підприємствах області і в побутовій сфері. Разом з тим упровадження інноваційних технологій здійснюється низькими темпами. Частка вироблюваної у області інноваційної продукції не відповідає показнику в розвинених країнах: 4,8 % і понад 40 % відповідно. Необхідні ефективні механізми державного регулювання упровадження інновацій і передачі інтелектуальної власності, а також адекватної розвиненої інформаційної інфраструктури.

Крім того, враховуючи специфіку регіону, на науковій основі повинні розв'язуватися питання очищення атмосферного повітря, переробки твердих побутових відходів і відходів виробництва.

Джерела фінансування сумісних інноваційних програм повинні бути досить розгалужені. Необхідно привертати бюджетні асигнування, засобу інноваційних фондів, зацікавлених підприємств і організацій, приватних фірм і окремих фізичних осіб. Цікаві наукові

напрацювання, що вже одержали розвиток на агропромислових підприємствах області у вигляді конкретних проектів, торкаються боротьби з ерозією ґрунту (проблемою, актуальною для Донбасу), виведення нових сортів і гібридів зернових, овочевих культур, нових, вигідніших, інтенсивних технологій їх вирощування. [4]

Також треба зазначити, що Донецькою облдержадміністрацією сумісно з Національною академією наук України, за участю широкого круга наукових організацій регіону і провідних фахівців промислових підприємств була розроблена Програма науково-технічного розвитку Донецької області на період до 2020 року (далі – Програма-2020).

В рамках Програми-2020 планується:

1. Формування наукоємких виробничих процесів для пріоритетних галузей економіки.
2. Розробка ресурсо-, енергозберігаючих і екологічно чистих технологій.
3. Розробка сучасних інформаційно-індустріальних технологій.
4. Розробка техніки і технологій комплексного використання мінеральної сировини і промислових відходів.
5. Впровадження високорентабельних інноваційно-інвестиційних проектів.
6. Створення конкурентоздатних оброблювальних виробництв.
7. Сприяння створенню і функціонуванню на території області технопарків.
8. Підготовка фахівців і науковців по пріоритетних напрямках науково-технологічного розвитку.

Реалізація Програми-2020 передбачає три етапи. [5]

Таким чином, проаналізувавши літературу, ми визначили, що основні показники діяльності регіону, його умови для розвитку формують об'єктивні передумови переходу регіону на інноваційний тип розвитку. Ідей, планів багато у вчених і у виробників Донеччини. Всі необхідні умови для їх успішного втілення в області є. Головне, щоб зовнішні чинники не гальмували рух Донеччини до нових рубежів. Адже послідовний і продуманий інноваційний розвиток навіть одного окремого регіону – це розширення перспектив всієї держави.

Література

1. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України – 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/Report_on_the_Competitiveness_of_Regions_of_Ukraine_2011.pdf
2. Методологічні підходи щодо визначення сутності інноваційних процесів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uiis.com.ua/files/sbornik-konferencii.pdf>
3. Донецька обласна держадміністрація: [Доповідь заступника голови Донецької облдержадміністрації Б.Адамова]. - Режим доступу: <http://www.donoda.gov.ua/main/ru/news/detail/1334.htm>
4. Проблеми регіональної економіки. [Щепіна І. Н., Ейтінгон В.Н. Інноваційні ресурси регіону]. Режим доступу: <http://www.regec.ru/>
5. Інноваційний портал Донецької області / Стратегія розвитку міста Донецька до 2020 року: цілі, напрями реалізації, інноваційна складова. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://innov.dn.ua/statyi/42-strategiya-razvitiya-goroda-donecka-do-2020-goda.html>

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННИХ РИНКІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРІОРИТЕТ ІНТЕГРАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО РЕГІОНУ

*Гусєва Марія Олександрівна,
інженер I-ї категорії
Інституту регіональних
досліджень НАН України,
м. Львів
e-mail: marimusic@meta.ua*

Ефективність розвитку будь-якого виду ринку визначається насамперед тим, наскільки легко учасники зможуть освоїти даний ринок та розгорнути на ньому свою діяльність, яке число буде цих учасників, а це, в свою чергу, залежить від можливості отримання інформації про ринок [2] і від доступності такої інформації. Транскордонний ринок суттєво відрізняється від звичайного регіонального ринку насамперед складністю отримання інформації про нього [1], складністю проведення дослідження кон'юнктури

цього ринку, прогнозування його розвитку, відсутністю будь-якого аналітичного чи статистичного матеріалу. Дані фактори призводять до того, що учасники транскордонного ринку змушені проводити свою діяльність інстинктивно або «в сліпу», керуючись деякою мірою здогадами, чутками чи непідтвердженими прогнозами. Так, в основному, діють суб'єкти, які займаються прикордонною торгівлею або виїжджають на сезонні роботи.

Заповнити інформаційні прогалини, які саме гальмують розвиток транскордонних ринків та спричиняють суттєві труднощі для їх учасників, покликане інформаційне забезпечення, завданням якого буде дослідження та оцінка різноманітних видів транскордонних ринків, аналіз та прогноз їхньої кон'юнктури та перспектив їх подальшого розвитку.

Проблематикою розвитку транскордонних ринків та функціонування транскордонних регіонів у науковій літературі займалися такі науковці, як Я. Хашім, К. Мегхер, К.Н. Пітеліс, Девід Дж. Тісс, Фр. Гур, А. Розенблум, Дж. Вілей, Ш. Уенума, П. Беленький, Н. Мікула та ін.

Інформаційне забезпечення транскордонних ринків – це динамічна система збору, обробки та переробки інформації, а також її поширення серед зацікавлених осіб, в тому числі учасників транскордонних ринків, з метою покращання функціонування та можливості подальшого розвитку цих ринків через відповідну інфраструктуру, яка функціонує в межах визначеного транскордонного регіону. В свою чергу, інформаційна інфраструктура транскордонних ринків – це сукупність організаційно-правових інституцій, які функціонують в межах визначеного транскордонного регіону та взаємозв'язок між ними, які проводять дослідження транскордонних ринків та займаються проблемами їх функціонування, а також створюють умови та виконують функції, необхідні для регулювання їх діяльності та стимулювання їх розвитку.

На даний час налагодження функціонування такої інфраструктури в межах конкретного транскордонного простору можливе шляхом вдосконалення існуючого інформаційного забезпечення, яке вже сформувалося і надалі виникає в процесі розвитку транскордонних ринків (наприклад двостороння співпраця статистичних служб прикордонних регіонів сусідніх країн,

односторонній або спільний моніторинг розвитку транскордонних ринків у транскордонному регіоні), а також створення додаткової – абсолютно нової інформаційної інфраструктури - спільної транскордонної інституції, яка б конкретно займалася дослідження активності транскордонних ринків у межах визначеного транскордонного простору та оцінкою їх кон'юнктури та передбачала співпрацю з існуючими інституціями, дотичними до даної проблематики.

Отже, інформаційна інфраструктура транскордонних ринків повинна відповідати наступним вимогам:

- передбачати існування спільної транскордонної інституції (для всіх прикордонних регіонів, які входитимуть у склад визначеного транскордонного регіону), яка функціонуватиме на засадах партнерства;

- налагодження певної організаційної структури управління на рівні визначеного транскордонного регіону;

- створення та організацію системи баз даних із постійно доступною систематизованою інформацією про стан та перспективи розвитку транскордонних ринків в межах даного транскордонного регіону;

- наявність у своєму складі висококваліфікованого кадрового забезпечення, яке включатиме представників усіх сусідніх держав – учасниць визначеного транскордонного регіону;

- надання високоякісних інформаційних послуг про стан транскордонних ринків та здійснення специфічних видів діяльності як, наприклад, періодичні пілотні дослідження товаро- та пасажиропотоків вздовж визначеної ділянки кордону, а також дослідження кон'юнктури всіх видів транскордонних ринків, активних у даному транскордонному просторі;

- добре налагодження системи фінансування.

В такому випадку подібна інфраструктура повинна стати своєрідною інформаційною платформою [5] як для учасників транскордонних ринків, так і для підвищення ефективності функціонування самих ринків, оскільки організоване дослідження останніх і, відповідно, їх збалансований розвиток, можливі лише за умови наявності системи інформаційної інфраструктури. Крім того, така інфраструктура:

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

- сприятиме розвитку наукових досліджень та їх практичного впровадження у сфері функціонування транскордонних ринків;
- забезпечуватиме систематичну оцінку впливу даних ринків на життєдіяльність населення та економіку транскордонного регіону;
- допоможе налагодити співпрацю між органами влади, наукою та бізнесом;
- сприятиме розвитку підприємництва у транскордонному просторі;
- забезпечить підвищення рівня зайнятості у транскордонному регіоні та скорочення рівня безробіття.

Важливу, скажімо навіть, передову роль у втіленні в життя пропозицій щодо розвитку інформаційної інфраструктури для транскордонних ринків повинні відіграти місцеві органи державної влади територіальних громад країн-учасників центру, а також органи влади євро регіону. Та передусім необхідно донести до них ідею впровадження такої інфраструктури та її основні переваги для транскордонного регіону. Для цього необхідною є організація інформаційних семінарів та круглих столів за участю представників влади щодо важливості створення подібної системи інформаційного забезпечення транскордонних ринків та їх суб'єктів для розвитку прикордонних територій та підвищення рівня життя їхніх мешканців. Після успішно проведених та схвалених перших кроків у напрямку формування системи інформаційної інфраструктури транскордонних ринків, можна рухатися до наступного, більш складного етапу, а саме до розробки нормативно-правового забезпечення для її створення та розвитку, зокрема необхідною є:

- розробка нормативно-правової документації, що визначає принципи діяльності системи інформаційної інфраструктури транскордонних ринків у рамках євро регіонів;
- формування регіональних програм розвитку системи інформаційної інфраструктури транскордонних ринків;
- підтримка діяльності та стимулювання розвитку системи інформаційної інфраструктури транскордонних ринків в межах євро регіонів з боку органів влади шляхом надання різного роду преференцій для кращих проектів на основі конкурсного відбору.

Таким чином, впровадження ефективно налагодженої системи інформаційної інфраструктури транскордонних ринків дозволить

підвищити рівень їх інформаційного забезпечення та сприятиме збалансованому розвитку як самих ринків, так і навколишніх прикордонних регіонів.

Література

1. Беленький П.Ю., Мікула Н.А., Матвеев Є.Е. Конкурентність на транскордонних ринках. – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2005. – 214 с.

2. Бутенко А.І. Кон'юнктурний аналіз товарного ринку / А.І. Бутенко., В.Р. Кучеренко, Є.В. Рак, В.А. Ягорлицький – Одеса, 1999. – 156 с.

3. Закон України «Про основи державної регіональної політики» від 01.12.2009 р.

4. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 року № 2850-IV

5. Інституційне забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку територій: зарубіжний та український досвід // С. Слава, П. Сегварі, Р. Моркунайте.- К.: «К.І.С.», 2008. – 112 с.

6. Польсько-українська співпраця в рамках єврорегіонів "Буг" і "Карпатський" // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.spa.ukma.kiev.ua>

7. Польсько-українська стратегія транскордонного співробітництва на 2007-2015 роки. Люблін, - 2008 р.

8. Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна 2007-2013 // [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.google.com.ua>

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНІ

*Данко-Ютіш Надія Іллівна,
старший викладач ВПНЗ
«Буковинський університет»
e-mail: dankon@ukr.net*

*Сторонянська Ірина Зеновіївна,
д.е.н., завідувач відділу
Інституту регіональних
досліджень НАН України*

Сучасна ситуація в Україні щодо інноваційного розвитку регіонів характеризується їх суттєвою асиметрією щодо потенціалу формування і розвитку регіональних інноваційних систем, успішність функціонування яких прямо залежить від наявності та спроможності акумулювати значні фінансові ресурси. Оскільки фінансування інноваційної діяльності прямо пов'язане з великими ризиками, в світі набуло розвитку особливе джерело її інвестування – венчурні фонди, які спеціалізуються на інвестиціях у проекти з підвищеним рівнем ризику. Слід зазначити, що саме венчурний капітал створює можливості для комерціалізації інновацій, оскільки виступає каталізатором налагодження ефективної взаємодії наукових знань, фінансових технологій та методів управління.

Дослідження проблем та перспектив розвитку ринку венчурного фінансування інновацій в Україні знаходиться на стадії зародження. Проте за короткий термін існування даної ситуації налічується чималий обсяг навчальної літератури, публікацій та статей, які стосуються саме венчурного капіталу. Його виникнення, еволюцію та особливості досліджували такі вітчизняні вчені: І. Баранецький, А. Поручник, Л. Антонюк, Л. Антонюк, А. Поручник, В. Савчук, В. Денисюк, Г. Андрощук, Ю. Жорнокута, О. Ястремський, О. Горілей, О. Красовська, А. Степаненко та інші.

Серед зарубіжних вчених даною проблематикою займалися такі економісти: Ф. Аугусто, В. Бочаров, М. Грачов, М. Портер, С. Майєрс, М. Хучек, Й. Шумпетер та інші.

Результати аналізу, здійсненого фахівцями ОЕСР [1], протягом останнього часу має місце зростання територіальної концентрації венчурних інвестицій: так, Силіконова долина у США, Лондон та Південне узбережжя у Великобританії, Оттава та її передмістя у Канаді, метрополія Сеул у Кореї є світовими лідерами за обсягами залученого венчурного капіталу. Це обумовлено наявністю високо розвинутих регіональних інноваційних систем, а у структурі їх виробництва домінує високотехнологічна продукція та послуги.

Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15 березня 2001 року стимулював розвиток венчурних фондів, які базуються на вітчизняному капіталі і управляються вітчизняними компаніями з управління активами.

Інтенсивність створення венчурних фондів в Україні протягом 2003-2007 рр. становила близько 200% щорічно (від 4 одиниць у 2002 році до 681 у 2007 році). У порівнянні з іншими сегментами ринку колективного інвестування, фонди венчурного типу зовсім не постраждали від кризи. Якщо на кінець 2007 року їх сумарні активи склали 36 млрд.грн., то на 1.01. 2011 року вони сягали 88,8 млрд.грн. Кількість фондів нестримно росте, якщо у 2007 році їх було близько 650, то станом на 1.01.2011 рік їх стало вже 787 [2]. Таке стрімке зростання кількості венчурних фондів прямо позначилось і на вартості їх активів, вага яких становить близько 93% у структурі активів усіх інститутів спільного інвестування.

Швидкий розвиток венчурних фондів в Україні обумовлений пільгами, якими наділив їх законодавець. Так, вони звільнені від обмежень, які накладаються на діяльність будь-яких інших інвестиційних фондів

Основна схема дії венчурних фондів в Україні полягає у скуповуванні відносно дешевих акцій підприємств, при цьому акції придбаються шляхом приватної скупівлі, через деякий час венчурні фонди продають акції які значно виросли стратегічному інвестору, та розподіляють дохід між учасниками фонду. Зокрема це стосується купівлі неліквідних цінних паперів, які не входять у біржові списки. Венчурні фонди можуть надавати позики і купувати векселі компаній, частиною яких володіє.

Розглянувши більш детально функціонування венчурних фондів України, можна побачити, що 70% їх вкладень це будівництво.

Завдяки податковим пільгам, якими користуються венчурні фонди, будівники та інвестори мають змогу зменшити витрати. Враховуючи той факт, що держава не обмежує венчурні фонди ні за кількістю учасників, ні за інструментами вкладень, венчурні фонди добре підходять у будівництві - вони позбавляють необхідності будівника платити податок, що збільшує рентабельність його роботи.

Зазначимо, що сьогодні венчурні фонди є одними з найбільш непрозорих гравців серед інститутів спільного інвестування: так, непрозорість їх інвестиційного портфеля підтверджується значною часткою (більше 40%) активів із невідомим розміщенням (графа інші активи у структурі активів венчурних фондів).

Українські венчурні фонди надають перевагу низько- та середньо ризиковим короткостроковим операціям із фінансовими активами (скуповування дешевих акцій підприємств та їх перепродаж після зростання їх вартості) та з нерухомістю (зокрема житове будівництво). Спеціалізація венчурних фондів на інвестиціях у новостворені інноваційні компанії є радше винятком, а не правилом. Отже, український венчурний бізнес є таким лише формалін, оскільки відсутні його основні компоненти – ризиковість інвестування та інноваційні проекти.

Аналіз регіонального розподілу венчурних фондів (рис.1) вказує на їх територіальну концентрацію як за кількістю інституцій, так і за вартістю їх активів. Більше 70% за цими показниками належить м.Києву та області, які є визнаними інвестиційними лідерами в Україні. Серед регіонів, в яких розташовані венчурні фонди, належать Дніпропетровська, Донецька, харківська та Одеська області [2]. Натомість на 19 інших регіонів припадає близько 4% активів венчурних фондів, що формує значні перепони на шляху розвитку інноваційних систем цих регіонів.

Отже, в сучасних умовах стан венчурного фінансування в Україні характеризується, з одного боку, неоднозначністю з огляду на те, що вони не виконують функції фінансування інноваційних проектів у економіці регіонів, з іншого – їх розвиток прямо пов'язаний із можливістю нарощення потенціалу інноваційного зростання регіональних систем. Зазначене доводить необхідність вироблення і застосування інструментів регіональної політики, які б сприяли підвищенню ефективності функціонування венчурних фондів.

Література

1. Venture Capital: Trends and Policy Recommendations, OECD, 2003.
2. Аналітичний огляд ринку спільного інвестування // http://www.uaib.com.ua/analituaib/analytics/analit_publ_isi.html

СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ОЦІНКИ СТІЙКОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

*Дарієнко Ольга Вікторівна,
аспірантка Одеського
національного економічного
університету
e-mail: luchakova@mail.ru*

В умовах глобалізації, посилення конкурентної боротьби та збільшення можливих загроз економічній безпеці перед керівництвом суб'єкту підприємницької діяльності постають завдання підвищення рівня власного стійкого функціонування завдяки визначенню та реалізації системоутворюючих складових, які формують систему стратегічного управління процесом забезпечення стійкого функціонування підприємствами малого бізнесу. Необхідно зазначити, що вітчизняні малі та середні підприємства приділяють недостатню увагу розробці та впровадженню системи стратегічного управління вищезазначеним процесом. Серед основних причин, якими вони мотивують таку позицію, є: нестабільність економічної ситуації в країні, політична напруженість, уникнення додаткових витрат, які необхідні для реалізації моделювання процесу забезпечення стійкого функціонування підприємств малого бізнесу.

Кількісна визначеність і зміст критерію відображаються в конкретних показниках оцінки стійкості функціонування [1, с.75]. Система показників має бути розроблена таким чином, щоб одержана на її підставі інформація була достовірною, достатньою та порівняною. Формуючи систему показників, доцільно дотримуватись таких принципів, як: логічність, репрезентативність, простота отримання даних, єдність, чутливість критерію до змін значень показників, що аналізуються. Перед вибором конкретного критерію

для моделі оцінки стійкості функціонування підприємства, на думку автора, необхідно ввести таке поняття, як *«рівень стійкості функціонування»* - це точка, що показує силу впливу факторів ендogenous та екзогенного характеру і силу протидії йому з боку суб'єкту управління на певній оцінній шкалі. Його величина буде відповідати критеріям оцінки стійкості функціонування підприємства. Отже, критерій стійкості функціонування підприємства – це оцінка впливу зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища на виробничо-господарську діяльність в умовах невизначеності. Пояснити вищезазначене можна тим, що зовнішнє бізнес-середовище здійснює вплив на внутрішню стійкість підприємства, а підвищення останньої позитивно впливає на зовнішнє середовище, забезпечуючи підприємству високий рівень конкурентоспроможності та відповідний імідж.

Традиційно індикатором стійкого функціонування підприємства вважають фінансовий стан і фінансову стійкість підприємства. В той же час практично відсутніми є показники, які дають уявлення про інші, більш вагомі результати економічної діяльності малих та середніх підприємств: рентабельності, ефективності використання живої та уречевленої праці, стійкості кадрового складу тощо. Отже, досліджуючи показники функціонування підприємства, на думку автора, необхідно їх пов'язувати з такою категорією як результативність праці. Крім того, при визначенні стійкості функціонування підприємств малого бізнесу в умовах невизначеності та ризику, необхідно виокремити чинники, що впливають на її рівень та визначити індикатори, що дають оцінку ступеню їх впливу. При проведенні комплексного аналізу чинників оцінки стійкості функціонування підприємства важливо не тільки встановити усі джерела стійкості, а й виявити, які з них домінують. На думку автора, необхідно розраховувати інтегральний індекс рівня стійкості функціонування підприємства за допомогою двох системоутворюючих складових [2, с.286]:

- *зовнішня стійкість*: безконфліктна взаємодія з зовнішнім бізнес-середовищем (споживачами, конкурентами, постачальниками, фінансово-кредитними установами, податковими та іншими органами контролю);

- *внутрішня стійкість*: пропорційність усіх ланцюгів підприємства, які забезпечують позитивну динаміку ділової активності підприємства.

Даний показник сприяє обґрунтуванню рішень щодо визначення рівня стійкості функціонування підприємства і його місця серед підприємств певного регіону України (виду економічної діяльності чи галузі), визначення пріоритетних напрямків розвитку його складових.

Оцінку впливу чинників зовнішнього середовища на стан стійкості функціонування підприємства доцільно здійснювати за допомогою групового інтегрального показника *рівня зовнішньої стійкості підприємства*, який показує зовнішню стійкість функціонування в умовах невизначеності та сприяє обґрунтуванню рішень щодо оцінювання впливу чинників зовнішнього середовища на стійкість функціонування підприємства. Що стосується системи індикаторів оцінки зовнішньої стійкості підприємств малого бізнесу, то тут є багато напрацювань, тому автор вважає за доцільне зупинитись саме на інформаційній базі оцінювання внутрішньої стійкості функціонування підприємства за чотирма блоками, які надають інформацію щодо: економічної стійкості функціонування за такими напрямками, як: фінансова, ринкова, організаційно-управлінська, виробнича, техніко-технологічна та інноваційно-інвестиційна стійкість; соціальної стійкості функціонування; екологічної стійкості функціонування; ризикової стійкості функціонування. Груповий інтегральний індекс *рівня внутрішньої стійкості функціонування підприємства* сприяє обґрунтуванню рішень щодо оцінювання рівня впливу чинників внутрішнього середовища на стійкість функціонування, визначенню пріоритетних напрямків розвитку його складових. Кожна компонента (складова) включає індикатори, які відображають значимі аспекти внутрішньої стійкості функціонування підприємства, а саме:

1. Блок „Економічна стійкість” функціонування підприємства здійснює розрахунок часткових інтегральних індексів за такими напрямками, як: фінансова стійкість функціонування підприємства малого бізнесу (забезпечує обґрунтування рішень щодо забезпечення даного суб’єкту підприємницької діяльності фінансами); ринкова стійкість функціонування (повинна характеризувати ступінь досягнення підприємством поставлених перед ним цілей (ступінь завершення необхідної роботи) тобто стійкість сегменту ринку, який

обумовлено попитом на товар чи послугу); організаційно-управлінська стійкість функціонування (дозволяє оцінити ступінь організації та управління виробничим процесом, де провідна роль відводиться людині); виробнича стійкість функціонування (дозволяє визначити рівень результативності організаційної системи відносно витрат та характеризує ступінь ефективності використання необхідних ресурсів); техніко-технологічна стійкість функціонування (визначає рівень техніки та технологій, що використовуються в процесі функціонування, та джерел його формування); інноваційно-інвестиційна стійкість функціонування підприємства (надає інформацію щодо об'єктів інвестування та витрат на інновації).

2. Блок „Соціальна стійкість” функціонування підприємства характеризує якість трудового життя та забезпечує обґрунтування рішень щодо гнучкого механізму соціального захисту найманих працівників в сучасних ринкових умовах.

3. Блок „Екологічна стійкість” функціонування сприяє обґрунтуванню рішень щодо рівня екологічної безпеки регіону.

4. Блок „Ризикова стійкість” показує ступінь розвитку податкової системи регіону та її дієвості, а також тенденції цінової політики.

Таким чином, побудовану з урахуванням вищезазначених вимог та інформаційних джерел систему вихідних і розрахункових показників, яка є інструментом оцінки стійкості функціонування суб'єкту малого підприємництва на мікро-, мезо- або макрорівні, можна подати у вигляді механізму управління факторами стійкості функціонування підприємства. Даний механізм передбачає три ітерації: розпізнавання категорії „Рівень стійкості функціонування підприємства” з урахуванням причин виникнення даного поняття, джерел інформації та з якою метою необхідно здійснювати вимірювання за цим показником; визначення критерію рівня стійкості функціонування суб'єкту підприємницької діяльності з урахуванням вимог, принципів, компонент та інформаційної складової щодо системи індикаторів забезпечення цього процесу; безпосереднє формування інформаційної бази даних щодо оцінки рівня стійкості функціонування підприємств малого бізнесу з урахуванням чинників ендогенного та екзогенного характеру та здійснення інтегральної оцінки рівня зовнішньої, внутрішньої та загальної стійкості функціонування підприємства.

Література

1. Манцуров І.Г. Розвиток малих підприємств (статистичне оцінювання впливу на економічне зростання та конкурентоспроможність країни): Монографія / І.Г. Манцуров, С.С. Ващаєв, С.Г. Дрига та ін. / За наук. ред. д-ра екон. наук, проф.. І.Г. Манцурова. – К.: КНЕУ, 2009. – 181 с.
2. Дарієнко О.В. Концепція формування системи індикаторів оцінки стійкого функціонування малих та середніх підприємств / О.В. Дарієнко // Вісник Хмельницького нац. університету: Наук. журнал. Екон. науки. - №4. – Т.3. - Хмельницький: ХНУ, 2012. – С.285-290.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

*Деркач Катерина Ігорівна,
аспірант Інституту
регіональних
досліджень НАН України
e-mail: katerina.filenko@mail.ru*

Транскордонне співробітництво як один з видів міжнародної співпраці, розвивається та досягає значних масштабів у багатьох галузях, допомагаючи розв'язанню проблем економічного та соціального характеру. Для України це поняття не є новим, можна спостерігати значну активність як на загальнонаціональному так і на регіональному та місцевому рівнях, розробляється та впроваджується в життя значна кількість проектів та програм. Та незважаючи на це багато питань ще залишаються відкритими. Одне з них – питання формування та організації системи кадрового забезпечення транскордонних процесів. Яка ієрархія співробітників різних рівнів повинна бути притаманна саме для цієї системи, хто повинен підпадати під поняття кадрів ТКС, які обов'язки повинні бути у різних ланок вищезгаданої системи і які її особливості у порівнянні з системами кадрового забезпечення інших органів влади чи приватних структур? Ці та багато інших питань стоять в основі формування ефективної системи кадрового забезпечення, а отже і в основі побудови ефективного процесу транскордонного співробітництва.

Дослідження даного напрямку ще не отримало значного розповсюдження. Кадрове забезпечення окремих сфер державного управління розглядалося у роботах таких вчених, як: О. Андрійко, Г. Атаманчук, К. Левченко, О. Бандурка та інші. Це ж питання щодо ТКС розглядалося у роботі Мікули Н.А. Було визначено обов'язки органу ТКС згідно чинного законодавства, а також основні пріоритетні напрямки державної політики щодо кадрового забезпечення ТКС. Особлива увага у дослідженні звертається на системи підготовки та перепідготовки кадрів [7, с.74-78]. Частково питання кадрової системи у розрізі організаційної структури ТКС торкається у своїй статті М.Біль [3].

Досліджуючи питання кадрового забезпечення транскордонного співробітництва, необхідно спочатку виділити більш загальне поняття кадрової політики. Відповідно до визначення Крушельницької О.В., кадрова політика - це сукупність принципів, методів, форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання[5, с. 98]. Така сутність даного поняття характерна скоріше для окремого підприємства чи організації. На загально національному ж рівні вона приймає дещо інший характер. Так за визначенням Бандурки О.М. кадрова політика в державі спрямована на забезпечення виробничої та невиробничої сфер висококваліфікованими кадрами в конкретних історичних умовах [2, с.7-8]. Якщо об'єднати ці два визначення в середнє між мікро- та макрорівнями, отримаємо поняття кадрової політики для окремих підсистеми державного управління, наприклад для транскордонного співробітництва.

Отже, на нашу думку, кадрова політика органів транскордонного співробітництва – це сукупність принципів, методів, форм організації формування, розвитку та ефективного використання персоналу органів влади усіх рівнів, громадських, приватних та інших структур, що безпосередньо беруть участь у процесах ТКС.

В свою чергу кадрова політика втілюється у відповідну діяльність – кадрове забезпечення. На думку Кагановської Т.Є. кадрове забезпечення є доволі складним комплексним явищем, з власною структурою, що певним чином відрізняє цей вид діяльності з-поміж інших державних видів діяльності, пов'язаних з управлінням. У цьому аспекті робота з кадрами не може існувати як окреме явище,

оскільки охоплює значне коло питань, пов'язаних з добором, розстановкою, підвищенням кваліфікації персоналу державних підприємств, установ та організацій. Саме тому слід вести мову про певну системну діяльність щодо кадрового забезпечення в державі [4].

Переносячи поняття системи в галузь кадрового забезпечення ТКС можемо виділи два її рівні: функціональний та організаційний.

На функціональному рівні необхідним є визначення функцій, напрямків роботи структури загалом та окремих її елементів. Перелік відповідних функцій є неоднозначним і тлумачиться різними авторами по-різному. Зокрема, вказується, що кадрове забезпечення виконує функції планування (визначення кількості працівників та ступеня їх підготовки), залучення та підготовки кадрів, добору та розстановки кадрів, встановлення правових засад проходження державної служби, роботу з резервом, соціалізацію, професійний розвиток, оцінювання показників діяльності, оплати праці, мотивації, соціального забезпечення кадрів, роботу з ветеранами [6, с.109]. Для функціонального рівня кадрового забезпечення ТКС такі функції трансформуються та доповнюються з урахуванням специфіки сфери діяльності. Їх можна визначити наступним чином:

- Планування: визначення потреби в працівниках державної служби на усіх рівнях, а також додаткових ресурсах з боку громадських та приватних структур.
- Формування, розвиток та підтримка джерел залучення кадрів: підготовка та перепідготовка працівників, залучення працівників з інших галузей, обмін кадрами, кадровий лізинг.
- Забезпечення інформаційного та досвідного обміну між різними ланками системи.
- Аналіз та контроль за роботою та професійним розвитком працівників системи.
- Розробка та впровадження системи заходів мотивації.

Організаційний рівень системи кадрового забезпечення ТКС є не менш важливим ніж функціональний та визначається як розподіл загального об'єму організаційного потенціалу по вертикалі і по горизонталі [1, с.109]. Іншими словами, це побудова ієрархічної системи формування та управління кадрами із залученням відповідних органів державної служби, громадських та приватних організацій. Можна передбачити, що подібна система є дуже

розгалуженою в зв'язку з великою кількістю учасників різних рівнів управління, галузей діяльності, що приймають участь у проектах ТКС. Тому видається доцільним виділити основні підсистеми, що об'єднують спільні за напрямком види діяльності.

Підсистема формування кадрів включає в себе підготовку та перепідготовку кадрів у ВНЗ, спеціальних курсах, програмах обміну і т.д.

Підсистема органів державної влади усіх рівнів, що мають відношення до ТКС: Верховна Рада, міністерства та відомства, обласні державні адміністрації, міські та селищні ради та інші представники влади, приймають управлінські рішення щодо транскордонної співпраці.

Підсистема інститутів транскордонного співробітництва (підрозділи з управління транскордонними кластерами, асамблея ЄУТС та ін.).

Підсистема допоміжних структур: наукових та інформаційних центрів, громадських організацій та приватних підприємств, що надають кадрову підтримку на різних етапах укладання угод та здійснення проектів.

Підсистема опосередкованого впливу - підприємства та організації, що забезпечують дотримання стандартів та вимог при виконанні транскордонних проектів. Сюди, наприклад, можна віднести торгово-промислову палату області, що надає дозвільні документи на продаж продукції підприємців країн-сусідів при проведенні міжнародних ярмарок.

Виділення таких підсистем дає можливість у подальших дослідженнях сформулювати цілісну, ефективну та взаємопов'язану систему кадрового забезпечення транскордонного співробітництва.

Таким чином, дослідження даної теми дало можливість визначити поняття кадрової політики та кадрового забезпечення в транскордонному співробітництві, виділити можливу функціональну та організаційну структури системи кадрового забезпечення ТКС. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на поглиблення понятійного апарату по заданій проблематиці, а також деталізації вищезгаданих структур.

Література

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: Курс лекций. –М.: Юрид. лит., 1997. –400 с.

2. Бандурка О.М., Соболев В.О. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ: Підручник. - Х.: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. –480 с.

3. Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України у галузі туризму: сучасний стан та основні напрямки розвитку // Науковий вісник «Демократичне врядування».-2008.-№2.-С.108-119 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008_2/fail/Bil.pdf

4. Кагановська Т.Є. Сутність та завдання кадрового забезпечення як засобу сприяння функціонуванню держави та її органів // Форум права. -2008. -№ 1. –С.215-220 [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2008-1/08ktetio.pdf>

5. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом. Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене. – К., «Кондор». — 2005. – 308 с.

6. Левченко К.Б. Проблеми кадрового забезпечення процесів формування гендерної політики в Україні // Право і безпека. –2004. – № 1. –С.108-112

7. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. Посібник. – Київ, видавництво «Крамар», 2011, 259с.

**ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ УПРАВЛІННЯ
ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЇ
ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ**

*Долинський Михайло Олексійович,
головний спеціаліст відділу обліку та
звітності, інформаційного забезпечення
та контролю за надходженням доходів
Управління Пенсійного фонду в
Червоногвардійському р-ні
м. Макіївки Донецької області*

*Зубрикiна Марина Володимирiвна,
заступник начальника відділу
обліку та звітності, інформаційного
забезпечення та контролю
за надходженням доходів
Управління Пенсійного фонду в
Червоногвардійському р-ні
м. Макіївки Донецької області*

Право кожного громадянина на працю передбачає можливість заробляти собі на життя тією працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Сьогодні в Україні значно поширене таке явище, як використання найманої праці громадян без оформлення з ними трудових відносин або виплата нелегальної заробітної плати. Через свою необізнаність в економічних та правових питаннях працівники, які погоджуються на такі умови, втрачають право на матеріальне забезпечення у вигляді соціального страхування в разі повної чи часткової втрати працездатності. З правової точки зору неоформлення трудових відносин позбавляє працівників права вимагати від роботодавців належних умов праці та гідної її оплати, а також захищати свої права у суді, таких громадян не можна віднести до категорії «наймані працівники». За даними Світового банку, майже 5 млн. працездатних українців працюють без офіційного оформлення трудових відносин, що ставить Україну на одне з перших місць за обсягами тіньової економіки. Згідно з оцінками вітчизняних

експертів тіньовий фонд оплати праці становить сьогодні близько 145 млн. грн. [1].

У багатьох країнах світу межею граничного рівня «тіньової» економіки визначено 20%. За оцінкою українських експертів розмір прихованої заробітної плати в Україні становить близько 50% легальної [2].

Головний державний інспектор України з питань праці А. Черкасов зазначає: «Сьогодні в Україні 2,5 млн. людей офіційно живуть на мінімальну заробітну плату в розмірі менш як 1 тис. грн. 120 тис. керівників підприємств призначили собі зарплату на рівні мінімальної. Хто повірить у те, що вони не одержують більше ні копійки?». Якщо у 2009 р. заробітну плату в межах мінімальної було нараховано кожному сімнадцятому працівнику, то у 2011 р. – це кожний шостий офіційно працевлаштований громадянин [7].

Причини «тінізації» заробітної плати, існування її прихованих форм в Україні зачіпають систему оподаткування, соціально-економічну, нормативно-правову та морально-етичну площину життєдіяльності працюючої людини. Загальна політична і соціально-економічна нестабільність, не врегульованість багатьох питань економічного та юридичного характеру, нездатність української держави підтримувати правову, фінансову та податкову дисципліну, стагнації та зниження рівня життя через відсутність чітких перспектив розвитку економіки сприяють процесу виводу заробітної плати з-під оподаткування. Другою стороною у «тінізації» заробітної плати виступає працююче населення, яке погоджується одержувати дохід у «конверті». Мотивацією такої поведінки є низький рівень пенсії багатьох сьогоднішніх учасників солідарної пенсійної системи, які сумлінно працювали протягом десятиліть; чинне донедавна «заморожування» заробітної плати працівникам бюджетної сфери; історично сформована упевненість у тому, що влада через черговий експеримент ошукає або просто не зможе гарантувати збереження легально заощаджених коштів; народна недовіра до накопичувальних ініціатив як державних, так і ринкових суб'єктів; розкіш побуту багатьох можновладців; неефективність формальних норм та потреба в заміщенні цих норм неформальною домовленістю про «тіньовий» обмін між працівниками та роботодавцями.

Тяжкими є і наслідки нелегальної зайнятості та зарплат «у конвертах»: втрата надходжень до Пенсійного фонду, очікуваний

майбутній низький рівень пенсії за віком (щороку Україна втрачає 50 млрд. грн. надходжень до Пенсійного фонду); позбавлення працівниками хоча і невеликих, але ж таки реальних соціальних гарантій, на які надає право легальний заробіток; виникнення для власників капіталу поряд із господарськими, природно пов'язаними із функціонуванням ринку ризиків, ще й додаткових ризиків і витрат, пов'язаних з незаконною поведінкою [3].

Основними негативними сторонами неформальних трудових відносин між роботодавцями і найманими працівниками є те, що:

- такі наймані працівники втрачають право на соціальні блага сьогодні і не отримуватимуть соціальні виплати в майбутньому;

- роботодавці можуть незаконно розірвати трудові відносини з працівниками, виплачувати низьку заробітну плату;

- роботодавці ризикують не отримати професійної віддачі від найманих працівників, які можуть порушувати трудовий процес:

- з правової точки зору довести факт виконаних робіт складно, а інколи і зовсім неможливо. Усна домовленість із роботодавцем про обсяги виконаної роботи і суму винагороди не є підставою для подачі заяви до суду і перевірки з боку податкової служби;

- негативний вплив на економічний та соціальний розвиток держави у вигляді втрат доходів бюджету й поширення корупційних дій у короткостроковому періоді;

- у довгостроковому періоді - дестимуляція сумлінних платників надалі добросовісно сплачувати податки через перекладання на них податкового тягаря несплачених податків;

- на макрорівні виплата заробітної плати, в так званих конвертах, не тільки сприяє зниженню темпів розвитку економіки і перешкоджає проведенню соціальних реформ, але і негативно впливає на благополуччя кожного окремого громадянина.

Дослідивши досвід розвинутих західних держав щодо зацікавленості одержання працівниками офіційної заробітної плати, легалізації зайнятості, ми пропонуємо комплекс заходів економічного, юридичного й організаційного характеру.

1. Відновлення зарплатоутворюючої функції категорії «мінімальна заробітна плата», підвищення її рівня з одночасною зміною її поняття. МЗП має становити не менш як 50% середньої в економіці країни (в країнах ЄС справедливою вважається норма в розмірі 60%) [2].

2. Поділ всіх посад у країні на категорії (від некваліфікованої праці до керівника підприємства) і впровадження гарантованої виплати залежно від кваліфікації працівника. Присвоєння кожній кваліфікації коефіцієнта не дозволить керівникові одержувати таку ж мінімальну зарплату, як і у некваліфікованого працівника.

3. Для контролю над працедавцями слід віддавати перевагу не штрафним санкціям за порушення трудового законодавства, а економічним стимулам, щоб їм було не вигідно порушувати закон.

4. Надання додаткових стимулів для виведення робочого місця і заробітної плати у правове поле [1].

5. Реформування українського пенсійного законодавства: перехід від солідарної до накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Вона успішно працює в усіх цивілізованих країнах. Згідно із принципами цієї системи, частина соціального внеску йде не в загальну скарбницю солідарної системи, з якої одержують пенсії нинішні пенсіонери, а на персональний рахунок громадянина. Пенсія виплачуватиметься саме з цього рахунку, а не із загальної каси Пенсійного фонду. Накопичувальне страхування буде стимулювати людей до отримання більш високої легальної заробітної плати, шукати високооплачувану роботу, працювати ефективніше.

6. Вдосконалення законодавчої бази оподаткування, розробка конкретних механізмів її реалізації, зміна паритетності в розподілі внесків між роботодавцями та працівниками. Зменшення навантаження на фонд заробітної плати для роботодавців. Вимоги роботодавців знизити єдиний соціальний внесок за умови легалізації зарплати є правильними. Для цього треба знайти можливість знизити навантаження на фонд оплати праці на 1,5 – 2%. На сьогодні цей рівень становить 41,2%. С. Тігіпко зазначає, що введення другого рівня пенсійної реформи 412 дасть змогу знизити навантаження на фонд оплати праці ще на 5% [4].

7. Проведення індивідуальної роз'яснювальної роботи із роботодавцями щодо детінізації заробітної плати. За інформацією голови ДПС України В. Захарченка, із 12 тис. роботодавцями, які нараховують своїм працівникам заробітну плату у незначних розмірах, проведено індивідуальну роз'яснювальну роботу щодо її детінізації. Унаслідок таких заходів 12,5 тис. підприємств підвищили

рівень оплати та додатково сплатили до бюджетів 19,1 млн. грн. податку на доходи фізичних осіб [5].

8. Посилення нагляду за дотриманням трудового законодавства і відповідальності роботодавців за його порушення, посилення контролюючих заходів щодо дотримання законодавства з питань оплати праці через державну інспекцію праці та інших контролюючих органів.

9. Активізація проведення перевірок за виявленням «тіньової» заробітної плати.

10. Координування дій податкових органів і аудиторських фірм.

11. Поєднання суворих санкцій з комплексом заходів щодо їхнього пом'якшення, якщо платники податків добровільно внесли потрібні виправлення до своєї податкових декларацій

12. Посилення боротьби з неплательщиками податків за допомогою податкової поліції.

13. Збільшення штрафів за нелегальне працевлаштування і за виплату заробітної плати без нарахування соціальних внесків та податків. У квітні 2011 р. Міністр соціальної політики С. Тігіпко презентував законопроекти щодо легалізації заробітної плати і, ведучи мову про збільшення штрафів за нелегальне працевлаштування, назвав цифру 34 тис. грн. за кожного неофіційного працівника, а також за виплату без нарахування соціальних внесків та податків. Решта штрафів за порушення трудового законодавства також зросте до 8,5 тис. грн. [3].

Використання вказаних вище методів сприятиме легалізації тіньових зарплат, залученню активів у легальну економіку, що, в свою чергу, забезпечить гідний рівень життя українських громадян та отримання належної пенсії у похилому віці.

Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» передбачено, що страховий стаж – це період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески в сумі не менше, ніж мінімальний страховий внесок. Тобто, якщо працівнику нарахована заробітна плата не менше законодавчо встановленого мінімального рівня і з неї сплачено страхові внески до Пенсійного фонду України (а з 01.01.2011 року – єдиний соціальний внесок відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування»), то такий місяць повністю враховується в страховий стаж і заробітна плата за цей місяць враховується для обчислення пенсії [6].

Якщо ж сума нарахованої заробітної плати з якої сплачені внески менша за мінімальний рівень, страховий стаж становить неповний місяць і обчислюється пропорційно нарахованій заробітній платі.

Якщо з будь-яких причин роботодавець не сплачує внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за найманих працівників (причиною може бути і виплата заробітної плати «в конвертах» без сплати страхових внесків і нарощування заборгованості як з виплати заробітної плати, так і зі сплати страхових внесків), то періоди, за які не сплачені внески, не будуть включені при обчисленні із страхового стажу найманого працівника, цей заробіток не буде враховано для розрахунку розміру пенсії

Література

1. Тіньовий фонд оплати праці оцінюється в 145 млрд грн. [Текст] // Праця і зарплата. – 2011. – №28 (752). – С. 1.
2. Куліков, Г. Покласти край «тіньовій» заробітній платі [Текст] / Г. Куліков // Праця і зарплата. – 2011. – №14 (738). – С.4.
3. Нелегальна праця та зарплата «в конверті» – прямий шлях до мізерної пенсії [Текст] // Праця і зарплата. -2011. - №15 (739).- С. 2.
4. Питання легалізації зарплати [Текст] // Праця і зарплата. – 2011. – №26(750). – С. 2.
5. Щодо детінізації заробітної плати [Текст] // Праця і зарплата. – 2011. – №14 (738). – С. 2.
6. Закон України №2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».
7. <http://www.zakon.nau.ua/doc>

ВИКОНАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ЯК ФАКТОР СТАЛОГО СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

*Дяченко Микола Костянтинович,
аспірант Дніпропетровської
державної фінансової академії*

*Лисяк Любов Валентинівна,
д.е.н., професор Дніпропетровської
державної фінансової академії
e-mail: mykola_dyachenko@ua.fm*

Розвиток держави визначається розвитком окремих її регіонів, а потенціал національної економіки утворюється через синергію потенціалів окремих територіальних складових країни. Звідси, стимулювання розвитку регіонів потребує значної уваги в процесі встановлення пріоритетів стратегічного економічного зростання. Розвиток регіону – це багатоаспектний, багатокритеріальний та багатовимірний процес. Соціально-економічний розвиток включає в себе розширення виробництва та сфери послуг, зростання рівня доходів і добробуту населення, забезпечення зайнятості тощо. Досягнення всіх цих цілей буде ускладненим без встановлення бюджетно-податкових стимулів у різних формах, з використанням різних інструментів та методів.

Питанням забезпечення регіонального розвитку через застосування елементів бюджетної політики присвячено низку праць українських та зарубіжних науковців і практиків. Серед вітчизняних вчених - О. Василик, В. Геєць, І. Вахович, Я. Жаліло, О. Кириленко, І. Луніна, В. Лучик та інші. Так, В. Лучик зазначає, що бюджети є важливою складовою регіональних фінансів. Вони акумулюють кошти, за допомогою яких регіональна влада забезпечує комплексний та пропорційний розвиток виробничої і невиробничої сфер [1;16]. Водночас, П. Боровик та В. Бечко підкреслюють, що на сьогоднішній день витрати муніципальних бюджетів в Україні фінансуються переважним чином за рахунок трансфертних платежів з вищестоящих бюджетів [2;280]. Отже, проблему самодостатності та побудови ефективного бюджетного механізму стимулювання регіонів вирішено

не повністю. Саме цим зумовлюється актуальність подальших досліджень у даному напрямку.

З кожним роком місцеві бюджети набувають дедалі більшої ваги за обсягом фінансових ресурсів та зобов'язаннями щодо фінансування заходів із розв'язання проблем місцевого та регіонального значення. За офіційними даними Державного казначейства України, до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів у 2011 році надійшло 86,5 млрд. грн. без урахування міжбюджетних трансфертів, що на 7,4 % більше, ніж у 2010 році. При цьому, разом з трансфертами дані показники становлять 181,3 млрд. грн. та 14,3 % росту. Планові показники були повністю виконані. Доходи бюджету розвитку було акумульовано у сумі 13,3 млрд. грн. (з урахуванням коштів, які передавалися із загального фонду). Загальний же обсяг видатків склав 180,8 млрд. грн. У 2012 році продовжилася тенденція до зростання як дохідної, так і видаткової частин місцевих бюджетів. За перше півріччя зростання доходів відмічено в 16,3 % порівняно з 2011 роком, а видатків – 18,9 %. Значна кількість місцевих бюджетів в Україні, а також тенденції зростання обсягів місцевих фінансів вимагають перегляду підходів до їх планування і виконання. Найпершим етапом у діяльності владних інститутів на шляху до вирішення конкретної проблеми або задоволення потреби є, безперечно, постановка цілей, завдань і планування. Та для забезпечення соціального й економічного розвитку регіонів не менш важливою передумовою разом з бюджетним плануванням є і процес виконання бюджетів. Рівень виконання безпосередньо залежить від якості здійснення процесу планування. Для цього необхідно максимально точно передбачити обсяги потрібних коштів на виконання відповідних функцій та заходів, а також визначити джерела фінансування. Цим ще раз підтверджується важливість застосування в процесі планування програмно-цільового методу та поєднання бюджетного планування із загальноекономічним. У разі належного рівня якості планування відхилення фактичних показників від планових буде мінімальним.

Великий практичний інтерес викликають особливості стану поточного виконання місцевих бюджетів у промислово розвинутих регіонах України в світлі появи ризиків нової хвилі фінансової кризи, адже саме вони є основними наповнювачами Державного бюджету, і

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

від ситуації в реальному секторі економіки таких областей залежить як фінансова спроможність місцевих бюджетів, так і центрального.

Так, до місцевих бюджетів Дніпропетровської області за 9 місяців 2012 року надійшло 6 702,0 млн. грн., що становить 101,6 % виконання за відповідний період. При цьому, більше половини надходжень забезпечено великими платниками податків. З державного бюджету місцевим бюджетам передано субвенцій в сумі 2 790,2 млн. грн. (98,1 % затвердженого плану асигнувань на січень-вересень). Використання субвенцій складає 2 599,9 млн.грн., або 93,2 % отриманого фінансування. Тобто ситуація в плані акумулювання доходів в цілому є стабільною. Проте становище окремих адміністративно-територіальних одиниць дещо різниться. Окремі бюджети мають перевиконання планів, інші – недовиконання. У звітному періоді органами Державного казначейства місцевим бюджетам надавались середньострокові позики в загальному обсязі 98,6 млн. грн. – на суму недовиконання доходів першого кошику. Для порівняння, в 2011 році таких позик надано на 6,2 млн. грн., що свідчить про значне відносне зростання рівня недовиконання по окремих бюджетах. Станом на 01.10.2012 р. загальна заборгованість склала 119,6 млн. грн. Це має стати предметом аналізу причин недовиконання планів за доходами по конкретних територіальних одиницях. Крім того, місцеві бюджети області систематично отримують короткотермінові позики на покриття тимчасових касових розривів. Станом на 01.10.2012 р. за рахунок коштів Єдиного казначейського рахунку надано 1673 позики на загальну суму 2 133,5 млн. грн., що на 356 позик та на 783,1 млн. грн. більше аналогічного періоду минулого року. А у 2011 році сума фінансування позиками зросла майже вдвічі порівняно з 2010 роком. Отримання такого виду позик є звичною практикою у процесі виконання місцевих бюджетів області, проте значне зростання кількості та обсягів позик говорить про посилення проблем зі своєчасністю фінансування заходів та бюджетних установ у періоди пікового навантаження на бюджети.

Протягом січня-вересня 2012 року Державний бюджет забезпечив стовідсоткове фінансування додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам.

Видатки місцевих бюджетів Дніпропетровської області по загальному фонду станом на 01.10.2012, враховуючи міжбюджетні трансферти, виконані у сумі 9 768,9 млн. грн. що становить 70,6 % до

річного розпису видатків поточного року. Найбільшу питому вагу у загальному обсязі проведених видатків склали такі галузі:

- освіта - 33,9 %, або 3 308,8 млн. грн.;
- соціальний захист та соціальне забезпечення населення – 23,7%, або 2 317,5 млн. грн.;
- охорона здоров'я 23,2%, або 2 262,5 млн. грн. Враховуючи, що на території Дніпропетровської області реалізується експеримент із впровадження медичної реформи.

Видатки спеціального фонду виконанні у сумі 1 550,5 млн. грн., що становить 45,2% відносно до річного розпису видатків (є достатньо низьким показником і ставить під загрозу річне виконання). У тому числі проведено видатків за рахунок: коштів місцевих бюджетів безпосередньо у сумі 1 162,5 млн. грн. (75%); коштів, отриманих як плата за послуги, що надаються бюджетними установами, у сумі 210,0 млн. грн. (13,5%); та коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень бюджетних установ, у сумі 178,0 млн. грн. (11,5%). При цьому, 445,0 млн. грн. було передано із загального фонду бюджету до бюджету розвитку.

Вільні кошти бюджетів розміщувалися на вкладних (депозитних) рахунках у банках, з початку року сума розміщення склала 400,1 млн. грн.

Як впливає з наведених показників, переважна частина коштів місцевих бюджетів області спрямовується на соціально значущі видатки (в масштабах країни 78,8 % усіх видатків місцевих бюджетів за 2011 рік становили захищені статті). Здійснення таких видатків і обумовлене законодавством, і підтримує соціальне становище населення, проте практично не змінює структури місцевого господарства та не стимулює інноваційного розвитку.

Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що у Дніпропетровській області (так само, як і в інших регіонах) існують деякі негативні тенденції у виконанні місцевих бюджетів, котрі вказують на певні перекоси в бюджетній системі, недосконалості в законодавстві, і для виправлення яких потрібні зміни у підходах до управління бюджетною системою.

Література

1. Лучик В. Місцеві бюджети як фінансова основа розвитку регіонів [Електронний ресурс] / В.Є. Лучик // Науковий вісник:

Фінанси, банки, інвестиції. – 2012. - № 1. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfb/2012_1/04.pdf

2. Боровик П. Проблеми формування доходної бази місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / П. Боровик, В. Бечко, В. Погоріла // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4 (30). - Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2012_4/277.pdf

НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У ДОНЕЦЬКОМУ РЕГІОНІ

*Жидченко В.Д., к.е.н., професор,
завідувач кафедри економіки
підприємства Донецького
державного університету
управління*

Докорінна зміна соціально-економічних умов виробництва продукції та життя населення на основі науково-технічного прогресу є одним з головних завдань постіндустріального розвитку України. Інновації створюють умови підвищення продуктивності праці і основного капіталу. Завдяки використанню нових фізико-технічних та хіміко-біологічних якостей продукції кінцевого споживання і технологічного використання створюється можливість переходу вітчизняної економіки від переважного виробництва низьких технологічних укладів до створення продуктів і технологій високого рівня.

Перехід господарства до вищого укладу та розвиток суспільства гальмуються відсталими галузевими технологічними структурами, низьким рівнем технічної бази виробництва, великим зносом основних засобів, нестачею фінансових ресурсів тощо. На цій застарілій структурно-виробничій основі та витратно-ціновій конкурентоспроможності не може зростати товарообмін із зовнішнім світом. Тому у вітчизняних фахівців і інвесторів визрів висновок, що альтернативи інноваційному розвитку українського суспільства немає.

Донецька область є великим господарським центром: її частка на території України складає 4,4%; випуск продукції у загальнонаціональному обсязі – більше 13,1%, що майже у 5 разів

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

більше рівня 2000 р. [1]. На початок 2012 року в області було зареєстровано понад 85 тис. підприємств різних організаційно-правових форм господарювання. Вироблена ними валова додана вартість складала понад 100 млрд. грн. (більше 11% загальнонаціонального обсягу). У розрахунку на одну особу підприємства виробили продукту на 25 тис. грн. - у 7 разів більше, ніж 10 років тому.

Але регіон не має надлишкових природних ресурсів, які можна було б експортувати з метою послаблення кризового стану та поліпшення малоефективного національного господарства. Між тим, країна має значний людський та науково-технічний потенціал, що може створити конкурентні переваги у боротьбі з іншими країнами. Ще залишається досить високим загальний рівень освіти і кваліфікації фахівців (за цим критерієм людського розвитку Україна посідає 20-те місце в світі).

Незважаючи на щорічний приріст випуску продукції (у порівнянні з 1995р. обсяг збільшився у 15 разів), кінцеве споживання її у регіоні становить лише близь 40%, а решта – це проміжне споживання. Щорічно підприємства області утворюють понад 25-30 млн. т вторинної сировини і відходів виробництва, але тільки чверть їх використовується у подальшій переробці, що вдвічі нижче загальнонаціонального рівня. Принаймні лише 1/10 частина утворених відходів щорічно знищується або вивозиться на звалища, решта залишається на територіях міст або селищ, де розташовані підприємства. Тому вкрай нарізла необхідність структурної перебудови господарства області у напрямку суттєвого збільшення підприємств переробної промисловості, систематизації роботи щодо економії сировинних й інших матеріальних ресурсів, підвищення ефективності використання робочого часу і нематеріальних благ.

Продуктивність всіх ресурсів відображає виробнича функція, яка надає інформацію про внесок кожної одиниці змінного ресурсу (фактора) у виробництво загального випуску продукції. Для умов господарювання підприємств у Донецькому регіоні виробнича функція має такий модельний вид:

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

$$Q_{ВП} = 45579 - 0,22 \cdot K_0 - 843,8 \cdot ПЕ + 8,12 \cdot I + 332,3 \cdot ФН,$$

де $Q_{ВП}$ – обсяг щорічного випуску продукції в основних цінах, млн. грн.;

K_0 – капітал основний у фактичних цінах, млн. грн.;

$ПЕ$ – використання паливно-енергетичних ресурсів, млн. т умовного палива;

I – інвестиції в основний капітал, млн. грн.;

$ФН$ – використання фінансових ресурсів на науково-технічні роботи, млн. грн.

Базовими ресурсами виробництва є основний капітал і праця найманих робітників. Збільшення цих факторів не призвело до позитивного результату виробництва, тому що основні засоби на підприємствах області зношені на 63,4% і має місце постійне заміщення праці основним капіталом, який недостатньо ефективно використовується. Аналіз показав неоднакову динаміку обсягів і продуктивності цих ресурсів: за період з 2000 по 2011 роки обсяг основних засобів (первісну вартість) збільшено в 4,3 рази, а чисельність найманих працівників зменшено лише у 1,7 разів. Наявність основного капіталу господарств області доведено до 450 млрд. грн., але залишкова вартість його складає лише 150 млрд. (одну третину). В результаті цієї тенденції продуктивність капіталу за цей період збільшилась лише в 4,4 рази, а продуктивність праці – в 22,7 рази.

За останнє десятиріччя чисельність найманих працівників зменшилась з 1,7 до 1,3 млн. осіб. Чисельність безробітних у працездатному віці досягла 183 тис. осіб, що у 1,46 разів більше рівня 2007 року. В цей період попит на робочу силу складав лише 2930 осіб, тобто навантаження на одне вільне робоче місце було на рівні 11 осіб, що висуває гостру проблему перекваліфікації та нового працевлаштування вивільнених працівників.

Враховуючи, що у 2011 році робітниками використано лише 85% фонду робочого часу, а близько 300 тис. осіб працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, можна стверджувати про наявність значних резервів підвищення продуктивності праці на підприємствах регіону. Але використання

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

цих резервів недостатньо стимулюється рівнем доходу працюючих, має місце незадовільна і нестабільна динаміка інвестицій в нематеріальні активи регіону, зменшення працівників наукових організацій. Як наслідок, за період з 1995 року впровадження нових прогресивних технологічних процесів у регіоні зменшилось майже у 4 рази (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка чисельності наукових працівників і впровадження нових технологічних процесів

Показник	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	Рівень 2010 р. у порівнянні з 1995р., %
Чисельність працівників наукових організацій, тис. осіб	18,2	13,6	10,7	7,8	42
Впроваджено нових прогресивних технологічних процесів	275	158	90	70	25

Кількість інноваційно активних промислових підприємств у 2011 році складала менше 10% загальної їх кількості, найбільша їх частка була у галузях виробництва коксу і продуктів нафтоперероблення, електронного та оптичного устаткування, виробництва транспортних засобів і устаткування, виробництва машин.

Проведений аналіз наявних ресурсів на підприємствах Донецького регіону засвідчив низький рівень їх використання. Необхідна актуальна структурна перебудова регіонального господарства у напрямку збільшення підприємств переробної промисловості, стимулювання діяльності щодо економії енергетичних, сировинних й інших матеріальних ресурсів, підвищення ефективності використання робочого часу і нематеріальних благ.

Література

1. Статистичний щорічник Донецької області за 2011 рік. – Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Донецькій області. – Донецьк, 2012. – 501 с.

СФЕРА ПОСЛУГ ЯК ПРІОРИТЕТНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

*Жук Наталя Тарасівна,
студентка Тернопільського
національного економічного
університету*

*Жукевич Світлана Миколаївна
к.е.н., доцент Тернопільського
національного економічного
університету
e-mail: sveta_zyke@mail.ru*

Становлення, розвиток та поширення сфери послуг в нашій країні – це неминучий процес, який обумовлений розвитком виробничих відносин, підвищенням ефективності матеріального виробництва і змінами в системі суспільних потреб, а також становленням постіндустріального суспільства. Саме тому в сучасних умовах сфера послуг стає галуззю економіки з широкими перспективами розвитку та предметом уваги з боку провідних спеціалістів світу.

Дослідженню економічної сутності послуг приділяється сьогодні немало уваги у науковій літературі. Над даною проблемою працюють Мовсесян А.Г, Пастернак-Тарагушенко Г., Ф. Браун, В. Валтерс, М. Гібберт, М. Ерландссон, У. Кристофер та В. Ларнер. Ґрунтовні дослідження специфіки розвитку сфери послуг знаходимо у працях таких вчених як С. В. Беренда, Б. Баррі, Дюмилен І.І, Кудрявцева І.С.

Однак, незважаючи на численні доробки науковців в даній сфері, в умовах глобалізаційних впливів та формування інноваційної політики розвитку України та її регіонів залишаються невирішеними питання функціонування сфери послуги як фактора економічного розвитку.

Зупинимось на сутності терміну «послуга», «сфера послуг». Послуга — це вид діяльності, робіт, у процесі виконання яких не створюється новий матеріально_уречевлений продукт, якого раніше не було, але змінюється якість вже створеного продукту;[1] - це зміна

в стані інституціональної одиниці, що відбулася в результаті дій і на основі взаємної угоди з іншою інституціональною одиницею; - це вид діяльності, результатом якої є особливий продукт, який як правило не має матеріально-грошової форми, або матеріалізується в зміненому стані або якості об'єкту і який задовольняє потреби особистості, колективу, суспільства загалом [2].

Сфера послуг — система галузей народного господарства, продукти, споживча вартість яких виражається в наданні зручностей. Сфера послуг функціонально різномісна й включає широкий спектр галузей – від транспорту, зв'язку, торгівлі до фінансових, освітніх, наукових послуг, охорони здоров'я, культури. На сьогодні це масштабний сектор економіки.

Роль сфери послуг проявляється в тому, що вона: є важливим сектором національного і світового господарства; відіграє важливу роль у розвитку людського капіталу; впливає на функціонування і розвиток матеріального виробництва; сприяє збільшенню вільного часу; створює можливості для повнішого задоволення і розвитку потреб людей і суспільства; є найважливішим елементом формування сучасної якості життя; забезпечує якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни.

У сучасних умовах сфера послуг (третинний сектор) утворює ядро постіндустріальної економіки і в багатьох аспектах визначає її основні макроекономічні параметри. У більшості країн збільшуються обсяги виробництва сфери послуг та частка в структурі ВВП, зростає численність зайнятих, розвивається міжнародна торгівля послугами.

Тенденція збільшення частки доходів від сфери послуг у структурі ВВП намітилась у деяких країнах уже в 60-70-ті роки ХХ ст. На даний час, за оцінками Всесвітнього банку, ця частка складає близько 68 % світового ВВП [3].

Елементом системи ідентифікації послуг є визначення їх характерних рис. Неосяжність, невловимість, нематеріальний характер послуг означає, що їх неможливо продемонструвати, побачити, спробувати, транспортувати, зберігати, пакувати та вивчати до отримання. На відміну від матеріальних товарів, послуги не можуть бути надані покупцю у осяжній формі до здійснення ним купівлі. Специфіка надання послуг полягає у тому, що їх не можна виготовити на майбутнє. Природу послуг визначають також складність їх стандартизації та контролю якості, відсутність складу

продукції, часовий фактор, тобто надання послуги у режимі реального часу та своєрідна структура каналів надання послуг тощо.

Характерні риси послуг, що визначають їх природу, обумовлюють також специфіку ринку послуг, якому притаманні наступні риси:

- висока динамічність ринкових процесів, що пов'язано з такими властивостями послуг, як нестабільність якості та нездатність до збереження;

- територіальна сегментація, що найчастіше визначається територіальним закріпленням виробничих фондів сфери послуг (дороги, склади тощо);

- локальний характер виробництва та споживання послуг, що пояснюється невідривністю у часі та просторі процесів виробництва та споживання послуг;

- висока швидкість обороту капіталу, що визначається провідною роллю оборотного капіталу у структуру капіталу, що інвестується у сферу послуг;

- висока чутливість до змін ринкової кон'юнктури, що зумовлено нездатністю послуг до збереження (відповідно, неможливістю компенсувати коливання ринкової кон'юнктури) та переважно утилітарний характер (залежність послуг від виробництва товарно-матеріальних цінностей);

- специфіка організації сфери послуг, що виражається у переважанні у них малих та середніх підприємств;

- високий рівень диверсифікації послуг, що викликано індивідуалізацією їх виробництва та персоніфікацією споживання;

- непередбачуваність наслідків з надання послуг [4].

Найбільш загальні уявлення про роль послуг у регіональній економіці дає вивчення двох основних показників: частка сфери послуг у валовій доданій вартості та частка цього сектору в загальному числі зайнятих.

Так, сфера послуг у 2008 році в Україні склала 60,22 % валової доданої вартості. Найвищий показник серед регіонів займають АР Крим, Волинська, Київська, Львівська, Одеська, Харківська, Чернівецька області та м. Київ і м. Севастополь.

Середні показники валової доданої вартості в сфері послуг мають Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Миколаївська, Рівненська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька,

Черкаська, Чернігівська області. Найнижчі показники забезпечили лідери промислового розвитку - Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська області та Полтавська і Сумська області. Треба відмітити, що економіка регіонів України характеризується значним вкладом сфери послуг в структуру валової доданої вартості. Послуги мають значимість для економіки регіонів не меншу, ніж сільське господарство та промисловість.

Щодо зайнятості в сфері послуг, то в Україні склалися значні регіональні відмінності в чисельності трудових ресурсів у сфері послуг – від майже середньорічної кількості найманих працівників у Донецькій області – 1133,2 тис. осіб до 252 тис. осіб у Волинській області (2009 р.) [5].

Разом з тим, розвиток сфери послуг в Україні зазнає постійного впливу як позитивних, так і негативно чинників. Серед негативних головними є: невисокий рівень конкуренції між підприємствами сфери послуг; слабе реагування державних сервісних підприємств на мінливі умови ринку; недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує діяльність підприємств сфери обслуговування та ін. До позитивних чинників можна віднести значне збільшення кількості сервісних підприємств; появу на вітчизняному ринку іноземних конкурентів, що мають досвід організації сервісної діяльності у своїх країнах; розвиток малого і середнього бізнесу.

Отже, на основі вищевикладеного, можна зробити висновок, що сфера послуг посідає вагоме місце у економіці України загалом та регіонів зокрема. Виступаючи, з одного боку, самостійною галуззю, що складає у більшості економік переважну частину ВВП та забезпечує високий рівень зайнятості населення, сфера послуг створює підґрунтя економічного розвитку держав. До того ж саме сфера послуг виступає інфраструктурною основою економіки, забезпечуючи її засобами комунікацій, транспортом та закладами торгівлі.

Література

1. Бурменко Т.Д. Сфера услуг: экономика / Т.Д. Бурменко; [кол. автор. под ред. Т.Д.Бурменко]. – М.: КНОРУС, 2006. – 67 с.
2. Хаксевер К., Рендер Б. И др. Управление и организация в сфере услуг. 2-е изд. –СПб.: Питер, 2002. –752с.

3. Зайнашева З.Г. Региональная политика в сфере услуг / З.Г. Зайнашева // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. – 2005. – № 3. – С. 43-52

4. Венгерська Н.С., Сфера послуг в умовах інноваційного розвитку економіки / ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: Всеукраїнський науково-виробничий журнал, С. 148-153

5. Статистичний збірник «Регіони України 2010» / [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрану.

РЕГІОН У СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*Заїка Альона Вікторівна, студентка
ДонНТУ*

*Перевозчикова Наталья Олександрівна,
к.е.н., доцент ДонНТУ
e-mail: alionaz2312@rambler.ru*

Розвиток регіонів України на сучасному етапі ринкових реформ зіткнувся з низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників, що зумовили його розбалансований, асиметричний та диспропорційний характер. Основою цього стала невизначеність стратегічних пріоритетів регіонального розвитку у кризовий та посткризовий періоди, неготовність регіонів до неухильно зростаючого конкурентного тиску на внутрішньому та зовнішніх ринках у боротьбі за матеріальні, фінансові та людські ресурси, можливість ефективного використання геополітичного розташування регіональних систем та комплексів. Тактичні прорахунки регіонального розвитку України обумовлені переважно відсутністю чітко означених, науково обґрунтованих економічних і соціальних стратегічних пріоритетів, неврахуванням особливостей довгострокових тенденцій регіонального розвитку, що формуються та діють на посткризовому етапі модернізації економіки [4]. Зростання ролі регіональної політики у державній політиці країни, поступовий перехід від короткострокового до середньо- і довгострокового планування регіонального розвитку, посилення вимог щодо

подальшої децентралізації процесів ресурсного забезпечення регіонального розвитку є досить актуальним на сьогоднішній день питанням, яке вимагає наукового дослідження та удосконалення [5].

До питань державного та регіонального управління звертаються у своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені. Дослідження проблем планування та управління структурної побудови інтенсивно ведуться в Америці, Японії, Росії та країнах Європи. В Україні вченими створено цілісну систему досліджень, найбільш суттєвими з яких є праці В. Бабича, Д. Богині, В. Вайсмана, О. Віханського, В. Гейця, В. Єфремова, Б. Кліяненко, І. Лукінова, В. Мамутова, Л. Мельника, В. Пономаренка, С. Попова, Л. Савельєва, О. Тридіда, Р. Фатхутдінова, Л. Шевчук, З. Шершньової, А. Яковлева та ін. Учені розглядають теоретичні проблеми на різних рівнях узагальнення регіональних явищ. Конкретні розробки проектів Міністерства економіки та європейської інтеграції України "Головні підходи у державній стратегії регіонального розвитку" та "Методичні рекомендації з розробки стратегій регіонального розвитку" [2] слугують обґрунтуванням функції вирівнювання у регіональній політиці. Однак трансформаційні процеси в економіці України вимагають подальшого розвитку цього питання [3].

Стратегічне планування регіонального розвитку в Україні було запроваджено Законом «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005р. № 2850-IV. З цією метою розроблено Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2015 р., у якій були визначені ключові проблеми розвитку регіонів:

- 1) низькі інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна активність;
- 2) нерозвинена виробнича та соціальна інфраструктура;
- 3) зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів;
- 4) слабкі міжрегіональні зв'язки;
- 5) нераціональне використання людського потенціалу [4].

Вирішити комплекс цих проблем передбачалося на підґрунті виконання чотирьох стратегічних завдань: підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу; розвитку людських ресурсів; розвитку міжрегіональної співпраці; створення інституційних умов для розвитку регіонів. Ці пріоритети були визнані домінуючими у більшості регіональних

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

стратегій соціально-економічного розвитку до 2015 року, прийнятих майже в усіх регіонах України. Водночас затверджені регіональні стратегії орієнтувалися на умови розвитку, притаманні докризовому періоду; на зростаючий попит світових ринків на сировину та напівфабрикати, екстенсивний характер регіонального економічного зростання та витратний підхід до використання на місцях наявного ресурсного потенціалу.

Світова фінансово-економічна криза 2008-2009 рр. поставила перед регіонами низку важливих завдань щодо необхідності внесення коректив у процес стратегічного планування регіонального розвитку. У посткризовий період на перше місце виходить проблема визначення стратегічних пріоритетів та напрямів розвитку регіону з урахуванням потенціалу внутрішнього ринку та максимізації використання переваг міжрегіонального та міжнародного співробітництва регіонів; пошук «точок зростання» на регіональному рівні та дієвих інструментів їх розкриття та стимулювання. Ці пріоритети регіонального розвитку тісно пов'язані з необхідністю підвищення дієвості договірного фінансування розвитку регіонів; потребою в оптимізації застосування апробованих світовою практикою регіонального розвитку організаційних та інституційних механізмів реалізації регіональних стратегій; пошуком нових джерел фінансування реалізації регіональних стратегій та необхідністю посилення відповідальності за їх виконання.

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону загалом визначає цільові індикатори та пріоритети діяльності регіонів. На його основі мають будуватися програми розвитку регіонів на поточний рік, галузеві програми.

З огляду на це стратегічне планування та прогнозування розвитку регіонів повинно мати на меті:

- скорочення кількості документів, що визначають перспективи розвитку регіонів України;
- узгодження різнопланових цілей, визначених у цих документах;
- забезпечення єдності підходів, урахування усіх складових, що визначають специфіку розвитку країни та регіонів;
- оптимізацію процедур розроблення й затвердження регіональних стратегій;

Повсюдне запровадження стратегічного планування розвитку регіонів дозволить досягти таких процедурних цілей:

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

- забезпеченості цілеспрямованості розвитку, узгодження галузевих та секторальних програм розвитку регіонів зі стратегією регіонального розвитку;

- ефективного та цільового витрачання коштів;

- узгодження загальнонаціональних та регіональних стратегій розвитку.

Усі ці характеристики дають підстави свідчити про стратегічне планування як комплекс заходів, що зможе сформувати базис для впорядкування системи планування та програмування розвитку регіональних господарських систем. Економічним ефектом стратегічного підходу в плануванні розвитку регіону має стати забезпечення ефективної спеціалізації регіонів, підвищення ступеня її конкурентоспроможності, зростання ефективності потенціалу їх розвитку [4].

Наявність обгрунтованої та виваженої стратегії розвитку регіону сприятиме реалізації договірних відносин між центром і регіоном щодо спільного фінансування місцевих проектів розвитку, що забезпечить:

- концентрацію ресурсів регіонів і держави для вирішення найгостіших проблем;

- узгодження інтересів органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо реалізації стратегічних завдань регіонального розвитку;

- диверсифікацію джерел ресурсів регіонального розвитку, у тому числі можливість широкого залучення приватного капіталу для фінансування спільних проектів регіонального масштабу;

- підвищення відповідальності місцевих органів влади за ефективне використання ресурсів, спрямованих на вирішення соціально-економічних проблем регіону;

- чітке визначення зобов'язань сторін, спільну відповідальність уряду та місцевої влади за кінцевий результат визначених стратегічних завдань тощо [4].

Отже, на сьогоднішній день в Україні постала необхідність забезпечити реальність і реалізацію визначених цілей стратегічного розвитку регіонів, використовуючи при цьому новітні інструменти стратегічного планування та прогнозування, а також пов'язати цільові стратегічні орієнтири з оптимізацією витрат ресурсів на їх досягнення.

Література

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005р. № 2850-IV
2. Методологічні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку: затверджено наказом Міністерства економіки та комісії з питань європейської інтеграції України від 29.07.2002 р. № 274.
3. Стратегічні важелі регіонального економічного розвитку - Верхоглядова Н. І., Чередніченко О. Д., Стенічева І. Б.
4. <http://www.niss.gov.ua> «Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості (Аналітична доповідь)»;
5. <http://www.niss.gov.ua> «Щодо удосконалення державної стратегії регіонального розвитку України до 2015 р.»

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

*Казак Анатолій Миколайович,
к.е.н., доцент кафедри
менеджменту РВНЗ «КТУ»*

Україна об'єктивно має всі передумови для інтенсивного розвитку внутрішнього та іноземного туризму. На сучасному етапі розвитку України актуальними стають питання щодо створення ефективної структури управління туристичною галуззю на всіх рівнях. Перетворення України на туристичну державу світового значення вимагає також забезпечення координації діяльності різних галузей економіки, від яких залежить якісне надання туристичних послуг, зокрема транспорту, торгівлі, виробництва сувенірної продукції, видавничо-рекламної діяльності тощо.

Актуальною проблемою для Криму, як курортного регіону України на сьогоднішній день є скорочення курортного сезону. Внаслідок чого має місце недоотримання прибутку. Виходячи з цього необхідним є впровадження заходів, які могли б дозволити продовжити курортний сезон. Таким заходом може бути побудова гірськолижного курорту в Криму. Це дозволить надавати послуги не

тільки у літній, а також у зимовий та осінньо-весняний періоди. Стан гірськолижного ринку в Україні все ще можна назвати зародковим.

Аналіз наукової літератури дає змогу виділити такі напрями дослідження туризму, як соціальний, історичний, економічний, правовий, міжнародний та ін. Теоретико-методологічні аспекти туризму, історію його розвитку як в Україні, так і за рубежом, окремі питання управління галуззю вивчали вчені: А.Ю.Александрова, Ю.А.Веденин, А.П.Воликов, Е.В.Шарафутдинова, С.В.Хлоп'як, І.М.Школа, В.С.Ковешніков, М.І.Долішній та ін. Питанням менеджменту і маркетингу туризму присвячені роботи зарубіжних науковців В.А.Квартального, М.І.Кабушкіна, В.Г.Гуляєва, В.Мідлтона, Г.Ф.Шаповала. Вітчизняні дослідники В.К.Євдокименко, В.І.Мацола, М.Б.Онисько, О.М.Савченко особливого значення надавали регіональним аспектам розвитку туристичної галузі.

Досвід ряду західноєвропейських (насамперед Франції - при створенні гірськолижного комплексу «Три долини» у Французьких Альпах), латиноамериканських країн свідчить, що реалізація гірськолижних проектів на рівні міжнародних стандартів перетворювала навіть депресивні регіони у локомотиви розвитку економіки країни.

У світовій практиці при проведенні таких заходів, як великі виставки, світові чемпіонати, олімпіади тощо прийнято пропонувати гостям широку туристичну програму не тільки в місті (країні), в якому проводиться захід, а й у сусідніх містах і країнах. Це пояснюється потенційним інтересом частини туристів, що прибули з відносно віддалених куточків планети (наприклад, Північна Америка чи Японія) відвідати не один, а цілий ряд міст (країн) регіону, в якому здійснюється захід. Тому в офіційних туристських каталогах, присвячених події, містяться подібного роду пропозиції.

У зв'язку з цим є дуже своєчасним і раціональним розпочати широкомасштабну підготовку АР Крим до зимової Олімпіади в 2014 р. Організація України проведення чемпіонату Європи з футболу в 2012 р. однозначно свідчить про необхідність подальшої участі в подібних проектах.

Найбільш успішними країнами в галузі гірськолижного туризму є Австрія, Франція, Швейцарія і Італія. Велику роль при розвитку туристичної галузі в цих країнах грають: комфортні умови мешкання туристів; високий рівень сервісу; організація різних форм дозвілля

для всіх категорій мандрівників (сім'ї з маленькими дітьми, молодь, особи старшого віку та ін.); наявність великої кількості добре оснащених і засніжених гірськолижних трас різного рівня складності. Можливості для відпочинку на зимових курортах різноманітні та сильно залежать від країни. При виборі курорту менеджери туристичних агентств і компаній радять мандрівникам звертати увагу на можливості конкретного курорту, наявність і кількість трас потрібної ним категорії, розгалуженість підйомників і їх якість, а також на рівень розвитку інфраструктури.

Оцінка світових параметрів майстерності катання лижників говорить про те, що в цілому світовий ринок слід колоколообразної кривої. У деяких регіонах (наприклад, в Японії та Кореї), де гірськолижний спорт і сноубординг є що швидко видами спорту, колоколообразна крива помітно зміщується в бік меншої кваліфікації лижників, що обумовлено великим числом новачків у спорті. З іншого боку, регіони зі зрілим контингентом лижників (наприклад, Європа), характеризуються кривою, злегка зміщеною у бік просунутих рівнів.

Для того щоб сформулювати якісні пропозиції щодо розвитку гірськолижного туризму у Криму, у першу чергу необхідно розглянути тенденції розвитку такого виду туризму в найближчого конкуренту і потенційного постачальника значної кількості туристів – Росії. За даними опиту «Популярні напрями гірськолижного туризму за підсумками сезону зима 2009/2010», Росія займає 10 місце серед країн-лідерів і на порядок відстає від найбільших гірськолижних центрів світу — Австрії, Італії і Франції. За даними звіту Давоського форуму за 2008 рік, Росія займає: 5 місце в світі за числом об'єктів Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО; 9 місце в світі по об'єктах Усесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО; 10 місце в світі за якістю медичного обслуговування.

Окремо відзначимо, що в країні стартувала реалізація проекту туристичного кластера на Північному Кавказі, де до 2020 року повинні з'явитися п'ять нових гірськолижних курортів. Загальна вартість проекту досить значна - 15 мільярдів доларів. Це в два рази перевищує інвестиції в олімпійське будівництво в Сочі.

В Україні, на сьогодні, функціонують чотири основні гірськолижні курорти, це – Буковель, Яблуниця, Славськ та Драгобарт. В процесі дослідження встановлено, що при

надзвичайному багатстві та різноманітності природно-ресурсного потенціалу гірських територій Карпатського регіону, його використання далеко не раціональне. Якість наданих послуг, як правило, не відповідає міжнародним стандартам. Україна має реальні перспективи для розвитку лижних курортів за умови серйозного ставлення до цього питання з боку держави і приватного бізнесу.

Підготовлено проект розвитку гірськолижного туризму у Криму, виконаний з урахуванням Плану реалізації першого етапу (2011-2013 роки) Стратегії економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим на 2011-2020 роки. Пріоритет № 3 цього плану - «Забезпечення просторової рівномірності використання туристично-рекреаційного потенціалу АРК, вирівнювання попиту на ресурси прибережної зони», пункт 17 якого - «Розвиток спеціалізованих видів туризму та зимових видів відпочинку в гірських, передгірних і степових районах». Підпункт 17.2 носить назву «Розробка техніко-економічного обґрунтування використання плато р. Ай-Петрі для розвитку зимових видів спорту з проведенням кліматологічних досліджень». Гарантіями ефективності проекту є: найвищі темпи зростання туристичної індустрії в усьому світі, великий економічний потенціал і мультиплікативне вплив туризму на суміжні галузі місцевої економіки: торгівлю, транспорт, зв'язок, сільське господарство; серйозний рекреаційний потенціал регіону, можливість організації цілорічного використання курортів для різних видів відпочинку; унікальні природно-кліматичні умови Криму; традиційна сервісна спеціалізація місцевої економіки, багаторічний досвід роботи населення в індустрії гостинності; безумовне дотримання «зелених стандартів» при реалізації проекту; зручна міжнародна транспортна доступність регіону, можливість оперативного створення необхідних комунікацій, енергетичної і транспортної інфраструктури, єдиної системи управління транспортом; ефективне державно-приватне партнерство, залучення коштів з державного бюджету, інвестицій комерційних компаній і фінансування комплексного проекту за рахунок ефективних програм.

Гірський Крим у плані розвитку нових видів туризму, відпочинку та спорту має значний, ще маловикористовуваний потенціалом. Чудові природно-кліматичні умови, велика кількість ландшафтних та історичних пам'яток, значне число об'єктів гірських видів спорту (скельних стін, карстових порожнин і пр.), в поєднанні з

прекрасними пейзажами, роблять відпочинок в Кримських горах фізично і естетично повноцінним і незабутнім надовго.

Література

1. Александрова А.Ю. Структура туристского рынка. /А.Ю.Александрова - М.: Пресс-Соло, 2012.-384 с.
2. Веденин Ю.А. Мифология туристских ресурсов и эволюция представлений о ресурсном потенциале территорий / Ю.А.Веденин// Изв. РАН. Сер. геогр.-2008. № 4. -с. 23-28.
3. Воликов А.П., Шарафутдинова Е.В. Горнолыжный туризм за рубежом / А.П.Воликов, Е.В.Шарафутдинова // Туризм: право и экономика. 2005. - № 3. - с. 30-32..
4. Ефремова М.В. Основы технологии туристского бизнеса: Учебное пособие./М.В.Ефремова // М.: Издательство «Ось - 89», 2011. - 192 с.
5. Ланкар Р., Оллье Р. Туристический маркетинг // Академия рынка: маркетинг: Пер. с фр. / А. Дайан, Ф. Букерель, Р. Ланкар и др. М.: Экономика, 1993. - с. 283-382.

ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В ЛІСОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

*Ковальова Марія Леонідівна,
викладач Донецького
державного університету
управління*

В сучасних умовах розвитку національної економіки та економіки окремих регіонів лісопромисловий комплекс динамічно розвивається, проте потенціал ЛПК внаслідок невизначеного зовнішнього економічного середовища залишається і досі нерозкритим. Як наслідок, виникає необхідність комплексних досліджень факторів, направлених на розвиток галузей ЛПК України на регіональному рівні та підвищення конкурентоспроможності його продукції як на внутрішньому так і зовнішньому ринках.

Одним з напрямів оптимізації функціонування лісопромислового комплексу України на регіональних рівнях повинна стати логістична система. Питаннями логістичного управління розвитком лісопромислового комплексу займаються такі

вчені як, Є. Крикавський, М. Окландер, О. Хромов, .О. Костюк. Визначається, що для успішного розвитку ЛПК, необхідно системно впроваджувати у діяльність підприємств ЛПК сучасні концепції логістики.

Методика, за допомогою якої створюється логістична система в лісопромисловому комплексі, повинна враховувати як специфічні особливості підприємств, що входять до складу ЛПК, так і основні засади логістики, на яких базується діяльність будь-якого господарюючого суб'єкту. Організація логістичної системи відбувається у декілька етапів:

1. Визначення основної концепції майбутньої логістичної системи, проведення аналізу діяльності підприємств – учасників логістичної системи та загального стану лісопромислового комплексу.

2. Вибір потенційних учасників логістичної системи – постачальник (деревообробне підприємство), організатор логістичного складу, виробник меблів (споживач). Враховуючи особливості регіонального стану ЛПК України, доцільно, якщо при одному постачальнику буде декілька логістичних складів та споживачів.

3. Аналіз сучасного стану логістики та створення декількох варіантів логістичної системи.

4. Визначення розмірів витрат та їх розподіл між учасниками системи.

Результатом ефективного впровадження вище зазначеної методики повинна стати оптимізація логістичних витрат та скорочення тривалості виробничого циклу [1].

Саме за допомогою вирішення логістичних задач можна досягти мінімізації транспортних витрат, що в кінцевому результаті впливає на вартість готової продукції. Ефективність подібних дій залежить від обсягу фінансових та часових витрат. Взагалі логістика в сучасному конкурентному середовищі є основним фактором, якій впливає на формування конкурентоздатності підприємства. Ефективне управління логістичними процесами має сприяти розвитку всіх галузей ЛПК України. Кінцевою метою застосування логістичної концепції на підприємствах ЛПК повинно бути зниження витрат, а також збільшення продуктивності праці та рентабельності капіталу.

Отже, головним критерієм, який визначає місце розташування логістичного складу є мінімізація витрат:

$$B_{\text{заг.}} = B_{\text{експ.}} + B_{\text{упр.}} + B_{\text{тр.}} + B_{\text{утр.}} + B_{\text{ін.}} + \frac{K}{T}, \quad (1)$$

де $B_{\text{заг.}}$ - загальні витрати,

$B_{\text{експ.}}$ - витрати на експлуатацію логістичного складу,

$B_{\text{упр.}}$ - витрати на управління логістичним складом;

$B_{\text{тр.}}$ - транспортні витрати;

$B_{\text{утр.}}$ - витрати на утримання логістичного складу;

$B_{\text{ін.}}$ - інші витрати;

K - капітальні інвестиції в будівництво логістичного складу,

T - період окупності інвестицій.

Мінімального значення функція (1) буде досягати тоді, коли $B_{\text{тр.}}$ будуть досягати мінімального значення. Методів вирішення задач з мінімізації $B_{\text{тр.}}$ існує декілька: метод повного перебору, евристичні методи, метод визначення центру тяжіння фізичної моделі системи розподілу [2].

Для деревообробних підприємств постачання великих партій продукції на логістичний склад дозволить знизити постійні витрати, а також оперативно реагувати на потреби споживачів в продукції деревообробки. В свою чергу це дозволить виробникам меблів оптимізувати свою діяльність та скоротити час на виконання індивідуальних замовлень, строк виконання яких, на відміну від стандартних виробів, залежить від наявності необхідних матеріалів (товщина, колір, структура) та транспортування.

Логістичний склад являє собою доволі динамічну структуру, навантаження й наповнення якої залежить від багатьох чинників:

- Сезонність – осінній період традиційно відзначається підвищеним попитом на меблеву продукцію, відповідно заповнення складу у даний час повинно відбуватися постійно з врахуванням потреб споживачів;

- Постійний моніторинг кон'юнктури ринку, попит на якому може змінюватися відповідно до нових тенденцій в інтер'єрному оформленні;

- Постійна наявність визначеного асортименту продукції, попит на яку залишається відносно стабільним (наприклад, на протязі

багатьох років стандартними кольорами офісних меблів залишаються бук, вільха, яблуня локарно, горіх);

Створення ефективної логістичної системи являє собою складний процес, до регулювання якого треба підходити системно, з залученням фахівців відповідного рівня та повного аналізу усіх факторів, які впливають на прийняття рішення про розміщення логістичного складу. Отже, ефективна робота логістичного складу потребує виконання наступних послідовних кроків:

1. Прийняття рішення про створення логістичного складу з врахуванням усіх можливих витрат.

2. Оптимальне завантаження потужностей складу з врахуванням основних принципів логістики: «потрібний товар в потрібний час в потрібному місці» [3].

3. Раціональне та оптимальне використання наявних складських площ.

4. Постійний моніторинг ринку з метою залучення нових споживачів.

5. Інформаційна забезпеченість логістичної системи, контроль за переміщенням продукції.

Логістична система дозволяє ефективно вирішити рід завдань, які стоять перед підприємствами, що входять до складу ЛПК, а саме:

1. Контроль за переміщенням продукції від виробника до кінцевого споживача.

2. Ведення господарської діяльності на засадах логістики з врахуванням світового досвіду.

3. Своєчасне задоволення потреб споживачів, що в кінцевому результаті підвищує конкурентоспроможність продукції підприємства.

Отже, внаслідок організації логістичних систем можна досягти мінімізації витрат. Ефективне управління логістичним потенціалом лісопромислового комплексу буде мати своїми наслідками розширення ринків збуту як на регіональному рівні, так і світовому, підвищення конкурентоспроможності продукції лісопромислового комплексу.

Література

1. Костюк О. С. Управління діяльністю підприємств лісопромислового комплексу на засадах логістики / О. С. Костюк //

Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія «Логістика». – 2008. - №623. – с. 117-124.

2. Дерюгін О. В., Литвин В. В., Федоряченко С. О. Методи визначення місця розташування розподільчого центру / О. В. Дерюгін, В. В. Литвин, С. О. Федоряченко // Науковий вісник НГУ. – 2010. - №1. – с. 84-86.

3. Андрусів У. Я., Полянська А. С. Формування розподільчого центру як умова вдосконалення логістичного ланцюга / У. Я. Андрусів, А. С. Полянська // «Комунальне господарство міст». Серія «Економічні науки». – 2010. - №94. – с. 349-355.

РЕГІОНАЛЬНИ РИНКИ ТА ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ

*Коломієць Михайло Ігорович,
здобувач Національного
університету
«Львівська політехніка»
e-mail: ikol@i.ua*

*Коломієць Ігор Федорович,
д.е.н., професор, заступник
директора Інституту регіональних
досліджень НАН України*

В контексті перехідного періоду ефективна політика регіонального/місцевого розвитку є ключем до успіху більш масштабних реформ. Значні регіональні нерівності, їх економічні та соціальні наслідки можуть стати на заваді або затримати здійснення реформ та секторальної політики. Стрімка реструктуризація може погіршити традиційні регіональні розбіжності (наприклад, між міськими та сільськими регіонами) та створити нові нерівності. Колись процвітаючі індустриальні регіони можуть знаходитися у занепаді, тоді як інші регіони можуть знаходитися на шляху швидкого просування до “нового” процвітання. Розробка політики регіонального розвитку, що зможе успішно впоратися з цими викликами, не така вже й легка справа. Вона повинна не лише вирівняти регіональну нерівновагу під час перехідного періоду, а й

визначити конкретні сфери політики та набір інструментів для вирішення різноманітних структурних проблем: закриття підприємств та промислова реструктуризація, економічний занепад та конверсія, депресія сільських регіонів, соціальна маргіналізація та безробіття.

Тоді як уряд переважно використовує макроекономічними важелі, інтервенції на міському або регіональному рівні можуть посилити сприятливі (або зменшити негативні) наслідки макро змін або політики, що здійснюється на вищому рівні. Здатність міст та регіонів розробити та втілити стратегії ефективного розвитку є життєво необхідною для використання місцевого потенціалу, сприяння національному зростанню та вирівнювання регіональних нерівностей.

В таких умовах вагомого значення набуває питання розвитку регіональних та міжрегіональних ринків, а відтак – зміцнення їх конкурентних позицій.

Серед наукових праць, в яких досліджуються теоретико-методичні аспекти конкурентоспроможності регіональних ринків, її складові та основні конкурентовизначальні фактори, слід назвати роботи таких вітчизняних вчених, як Л.Антонюк, І.Брикова, М.Бутко, В.Геєць, Б.Данилишин, Я.Жаліло, Б.Кваснюк, Д.Крищенко, Л.Чернюк, А.Чухно та ін.

При визначенні сутнісних ознак конкурентоспроможності регіональних ринків слід розділити факторні ознаки для більш чіткого визначення структури цього поняття [2, с. 464].

По-перше, ресурсну основу або природжені властивості регіональної конкурентоспроможності слід трактувати як конкурентоздатність. До даної категорії слід віднести природні властивості регіону, які можна визначити як природні конкурентні переваги — фізико-географічне та економіко-географічне положення, природно-ресурсний потенціал, населення з особливостями його природного відтворення та віковою структурою.

По-друге, виробничо-економічну основу або набуті властивості слід об'єднати у категорію конкурентноздатність. До неї слід віднести сформовану в межах регіону структуру виробництва з його спеціалізацією, наявність та рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, трудовресурсний потенціал з його кваліфікаційними та професійними характеристиками, інвестиційний та інноваційний

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

потенціал, сформовану систему економічних (торгівельних, обмінних) зв'язків.

По-третє, інституційну основу або потужність (можливість використання) ресурсів. До даної категорії слід віднести комплекс сформованих на території регіону формальних і неформальних інститутів, які сприяють ефективному використанню елементів конкурентоздатності та конкурентоздатності на основі досягнення головної мети всіх учасників економічної діяльності, тим самим стимулюючи зростання ефективності виробництва та рівня.

При оцінюванні конкурентних позицій регіональних ринків надзвичайно важливо враховувати досягнутий рівень економічного розвитку суб'єктів регіональної економіки. При відборі для оцінювання та аналізу конкурентних позицій регіональних ринків доцільно виходити з таких критеріїв:

1) кожна конкурентна позиція має сприяти підвищенню привабливості регіону для формування системи регіональних ринків;

2) усі конкурентні позиції пов'язані між собою і взаємодіють. Це створює економічну зацікавленість суб'єктів ринку в розвитку конкурентного середовища на території тих регіонів, у яких найбільш надійні та стійкі конкурентні позиції;

3) конкурентні позиції регіональних ринків динамічні та змінюються під впливом активної структурної політики; посиленого оновлення виробничого, науково-технічного і ресурсного потенціалу; розвитку виробничої та ринкової інфраструктури; здійснення активної інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності;

4) конкурентні позиції в кожному регіоні розвивалися неоднаково під впливом багаторічної політики регіонального розвитку відповідно до централізовано-розподільчої системи ведення господарства. У результаті вони не адекватні вимогам розвиненої ринкової економіки, і кожній позиції притаманний свій рівень зрілості та активності.

Експертну оцінку конкурентних позицій регіональних ринків можна здійснити виходячи з зазначених положень, що дають змогу виявити рівень їхньої зрілості з точки зору сучасних вимог переходу до ринкової економіки.

Відібрані для оцінки найважливіші конкурентні позиції, безумовно будуть нерівноцінні за їхнім значенням у формуванні можливостей для зайняття достойного місця у ринковому просторі.

Одна конкретна позиція в різних регіонах може мати різну оцінку. Оцінки відображають стан конкурентних позицій на певний момент.

З регіональним розвитком продуктивних сил і структурної переорієнтації економіки відбуваються як кількісні, так і якісні зміни у вихідному рівні економічного розвитку регіонів. Змінюються вага кожної конкурентної позиції та її вплив на формування умов для розвитку конкурентного середовища кожного окремого регіону і країни в цілому.

Регіональні відмінності конкурентних позицій слід розглядати в динаміці, з урахуванням просторових зрушень у розміщенні та регіональному розвитку продуктивних сил. Це дає можливість враховувати спеціалізацію кожного регіону і його місце в формуванні конкурентного середовища в країні.

Відповідні відмінності спостерігаються у формуванні елементів ринкової інфраструктури. При цьому темпи становлення ринкових відносин створення необхідних умов і передумов для переходу до них відрізняються залежно від надійності конкурентних позицій.

У реальній дійсності великий вплив на конкурентоспроможність регіону мають кон'юнктурні ринкові ситуації й стійке становище галузі та її продукції на міжрегіональному та міжнародному ринках. У зв'язку з цим методично виправданим є рангування конкретних позицій регіонів з урахуванням експертної ефективності та участі в міжрегіональних і міжнародних зв'язках.

Отже, узагальненим чинником, що визначає певні позиції регіонів, є процес поділу праці між регіонами та ефективність міжрайонної інтеграції, у регіональній економіці існують об'єктивні суперечності між ринком і виробництвом, а також між попитом і пропозицією, які в умовах гнучкого економічного механізму постійно вирішуються, що є запорукою надійності конкурентних позицій.

Література

1. Бутко М.П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці: Монографія. - К.: Знання України. – 2005. - 475 с.

2. Бутко М.П., Уляненко Ф.М. Теоретичні аспекти формування конкурентного середовища регіональних господарських систем // Економіка і держава. - №1. - 2011. - С. 46-50.

3. Конкурентоспроможність регіонів України: методологія і практика / За науковою редакцією Л.Г. Чернюк. - К.: РВПС України НАН України, 2009. - 108 с.

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*Коновал Вікторія Вікторівна,
здобувач Хмельницького
національного університету
e-mail: victoria.kowal@yandex.ru*

*Гончар Ольга Іванівна,
к.е.н., доцент Хмельницького
національного університету*

Регіон - це складна економічна система. Від ефективного функціонування регіонів залежить рівень економічного та соціального розвитку країни в цілому, адже саме на регіональному рівні досягаються результати, які є вирішальними для позитивних соціальних та економічних зрушень у державі [1].

Нинішній соціально-економічний стан регіонів є наслідком загальної кризи економіки. Незважаючи на потужний економічний потенціал, величезні можливості для стабілізації і пожвавлення господарської діяльності, в Україні непомітні суттєві позитивні зрушення.

У вітчизняній економічній науці проблеми методології планування та прогнозування соціально-економічного розвитку розглядали В. Геець, Н. Дубровіна, В. Іванов, Т. Клебанова, О. Черняк.

Специфіка стратегічного управління, як це показав І. Ансофф, полягає в тому, що воно передбачає регулювання спонтанних змін у економічній системі а ці зміни виникають так швидко, що їх неможливо завчасно передбачити [2].

Основними серед стратегічних пріоритетів розвитку регіонів, на наш погляд, є: стабілізація, реструктуризація, соціальна орієнтація та підвищення ефективності виробництва, упровадження інновацій, енергозбереження, самофінансування тощо. Важливого значення

набуває й вироблення та реалізація стратегії комплексного розвитку економіки регіону [3].

Основною метою розвитку області є забезпечення зростання економічного добробуту населення Вінниччини шляхом ефективного використання всіх наявних регіональних ресурсів, що в свою чергу, дасть можливість створенню умов для підвищення якості життя та добробуту населення області шляхом зростання конкурентоспроможності економіки, впровадження її інноваційно-інвестиційної моделі розвитку, що забезпечить комплексний соціально-економічний розвиток міст, районів, селищ і сіл Вінниччини.

За рівнем соціально-економічного розвитку регіонів України за січень-жовтень 2011 року, Вінницька область займає 3 місце після м. Києва та Дніпропетровської області.

Індекс промислового виробництва у першому кварталі 2012 року проти першого кварталу 2011 року становить 111,1%.

Серед регіонів України за індексом виробництва промисловості продукції Вінницька область посіла 4 місце.

Обсяги виробництва продукції перевищено проти відповідного періоду минулого року: на підприємствах харчової галузі - на 4,1%, у хімічній та нафтохімічній промисловості - на 6,2%, на підприємствах з виробництва електроенергії - на 35%, у добувній промисловості - на 22,3%. В той же час, на підприємствах легкої промисловості обсяги виробництва продукції не досягли рівня першого кварталу 2011 року на 9%, на підприємствах з оброблення деревини та виробництва виробів з неї індекс продукції відповідного періоду минулого року становить 89%, у целюлозно-паперовому виробництві випуск продукції скоротився на 26,2%, на підприємствах з виробництва будівельної продукції - на 26,8%, на підприємствах по виробництву готових металевих виробів - на 6,2%, машинобудування обсяги виробництва продукції скоротились на 19,7% [4].

За даною стратегією область в 2015 році повинна подвоїти свій річний ВВП, зменшити у 2 рази енергомісткість продукції, вийти за основними показниками рівня життя на середньодержавний рівень, скоротити диспропорції внутрішнього розвитку районів області у 20 разів. Важливі індикатори соціально-економічного розвитку регіону, що характеризують рівень життя населення та розвитку економіки, відображені у таблиці 1 [4].

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

Виходячи з ролі і можливостей обласних органів влади та органів самоврядування, формується система цілей обласної Ради та обласної державної адміністрації, яка поряд з іншими стратегічними документами державного рівня, підприємницьких структур та громадських організацій дозволить досягти бажаного стану області в 2015 році. Основним завданням Стратегії є координація діяльності всіх названих структур у досягненні поставлених цілей [4].

Існують й інші проблемні питання, які перешкоджають соціально-економічному розвитку регіону:

1. Зношеність водопровідних мереж. Через зношеність і незадовільний стан водопровідні мережі (з яких 32,4% відпрацювали свій термін експлуатації, а з них 15,1% мають аварійний стан і потребують негайної заміни) мають завищені витрати, що призводить до перевитрат електроенергії, підтопленню територій).

2. Зношеність каналізаційних мереж. Централізовані каналізаційні системи експлуатуються у 23 містах та селищах міського типу. 8,7% каналізаційних мереж відносяться до аварійних, з них 2,5% припадають на колектори великого діаметру, які забезпечують каналізування цілих масивів.

3. Газифікація населених пунктів області. Не газифікованими залишаються 4 із 27 районів області: Чечельницький, Піщанський, Чернівецький і Ямпільський.

4. Побутові відходи. Однією з суттєвих екологічних проблем в області залишається утилізація твердих побутових відходів. Нагальною потребою залишається накопичення сміття впродовж тривалого часу, що проводиться за межами проектних відміток без проведення ізоляційних робіт і в результаті становить загрозу викиду токсичного фільтру [4].

Таблиця 1

**Основні показники економічного та соціального розвитку
Вінницької обл.**

Показники	2003 рік	2009 рік	2015 рік
1	2	3	4
Обсяг ВВП на 1 жителя, дол. США			
- В Україні (з врахуванням купівельної спроможності)	5430	9128	14336

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

Продовження табл. 1

1	2	3	4
- У Вінницькій області (з врахуванням купівельної спроможності)	4400	7548	14120
Середня заробітна плата по області (базовий варіант), грн.	528	792	1346
Валова додана вартість промисловості (млн.грн.)	5855,0	7811,8	13493,2
Доходи місцевих бюджетів (без трансфертів з держбюджету, загальний фонд) (млн. грн.)	385,3	504,0	989,5
Обсяг бюджету розвитку місцевих бюджетів (млн.грн.)	10,5	15,1	49,5
Питома вага підприємств, які одержали прибуток у загальній кількості підприємств (%)	60,3	80,0	85,0
Фінансовий результат до оподаткування прибуткових підприємств (млн. грн.)	448,4	1196,3	4875,9

*Паритет купівельної спроможності грн. по відношенню до дол. складає у 2003 році 5,6.

Отже, основним завданням соціально – економічного аналізу є зв'язок результатів виробничої сфери та стану соціальної сфери з результатами фінансового досягнення.

Отже для забезпечення дієвості механізму державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів необхідно вирішити ряд завдань: при формуванні основних заходів стимулювання розвитку економіки та покращення рівня життя населення обов'язково визначити їх строки виконання, відповідальних осіб, джерела фінансування. Стратегічними пріоритетами розвитку, зокрема Вінницької області, є створення умов для концентрації інновацій у сільському господарстві, харчовій і переробній промисловості, енергозбереженні; перехід на техніку і технології п'ятого і шостого поколінь; поєднання зусиль інноваційно зорієнтованих підприємств і організацій завдяки організації регіонального індустріального кластера.

Література

1. Мироненко М. Теоретичні основи управління розвитком регіону. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф; пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 519 с.
3. Захарченко В. І. Ринкові перетворення і стратегічне управління промисловими територіальними системами / В. І. Захарченко // Регіональні перспективи. – 2004. - №1-2. – с. 6-9.
4. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс] / Режим доступу www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ВАЖІЛЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

*Михайленко Олена Феліксівна,
доцент ДВНЗ Київський
національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана,
e-mail: e_mikh@ukr.net*

Успішність функціонування соціально-економічних макросистем визначається сьогодні не лише наявною комбінацією факторів виробництва, а, насамперед, їх складною нелінійною інтеграцією з технологіями, знаннями, капіталом, інформаційними та інтелектуальними ресурсами. Матеріальну зв'язуючу основу цих елементів складають керовані інвестиції.

Зазначені зміни потребують вдосконалення механізмів обґрунтування, гармонізації та реалізації управлінських дій на корпоративному, регіональному і державному рівнях.

Стратегії підвищення конкурентоспроможності країн, регіонів та методології стратегічного аналізу висвітлені у працях М. Портера, А. Маршалла та ін. Р. Коузом, Д. Нортон, О. Вільямсоном описані структурні та інституціональні моделі економічної динаміки систем різних рівнів. Питання стратегічного планування територій знайшли свій розвиток у дослідженнях Б. Жихаревича. Узагальнення методології макроекономічного стратегічного планування та

державного програмування здійснено Б. Кузиком, Ю. Яковцем та В. Кушліним. Питання конкурентоспроможності країн і регіонів та вибору пріоритетів розвитку розглядалися О. Ідрісовим, В. Іноземцевим, О. Білорусом, Б. Гаврилишиним, В. Геєцем, М. Єрмошенком, Я. Жалілом, Д. Лук'яненком, В. Мунтіяном, М. Павловським, Ю. Полунєєвим.

Проте проблематика розроблення регіональних стратегій та їх реалізації через управління інвестиційним процесом явно недооцінюється як в теорії, так і на практиці, що призводить до стану, коли значна частина прийнятих стратегічних документів регіонального та загальнонаціонального масштабу залишається нереалізованою [1].

Узагальнення положень стратегічних документів з регіонального розвитку різних країн дозволяє виокремити їх спільні риси, що вказують на такі методологічні підходи щодо формування регіональних стратегічних цілей і пріоритетів:

- стратегія розвитку регіону формується у нерозривному ієрархічному ланцюгу інтересів: держава-регіон-бізнес-населення, причому домінанта у стратегуванні надається інтересам мікросуб'єктів, з подальшим узгодженням стратегій «згори донизу»;
- всі стратегічні зміни у розвитку регіону врешті спрямовані на підвищення рівня життя населення регіону;
- управління стратегічними змінами здійснюється не прямим адміністративним чином, а на основі використання механізмів самоорганізації, а саме шляхом створення на території господарського клімату, що сприяє підтримці технологічних змін, підприємництва, надбанню знань і підвищенню кваліфікації, отже системно формує базу для інноваційного розвитку регіону;
- інструментарій, що використовується для реалізації стратегії, базується виключно на стимулах інноваційної економіки, уникаючи будь-яких екстенсивних складових розвитку;
- особливого значення для узгодження глобально-регіонально-корпоративних цілей набуває кластерна стратегія, яка не прив'язується до кордонів певного регіону чи країни, і має на меті отримання максимально можливої синергії від спільного розвитку технологій, інфраструктури та маркетингу;
- важливим елементом стратегії вважається соціальне партнерство, що поєднує інтереси держави і бізнесу.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

- необхідним визнається дотримання високого рівня екологічних та демографічних вимог до проектів розвитку;
- цільовим показником регіонального соціально-економічного розвитку є зростання внутрішньої та глобальної конкурентоспроможності регіону та країни в цілому;
- інвестиції мають концентруватися на обмеженому переліку об'єктів, що створюють найбільший потенціал забезпечення стратегічних перетворень регіонального господарства;
- надмірна орієнтація на розвиток імпортозаміщуючих виробництв являє собою дорогий і тривалий шлях зміцнення потенціалу регіону. Важливішим визнається розвиток експортно-орієнтованих і вже конкурентоспроможних галузей економіки.

Просторова конкретизація інвестиційної стратегії регіону полягає у виділенні стратегічних зон інвестування, які мають наступні детермінанти:

- оптимізація територіального розміщення економічних ресурсів і регіональної диверсифікованості господарської діяльності;
- ідентифікація "точок зростання";
- стимулювання утворення кластерів;
- збільшення кількості робочих місць і сприяння розвитку малого бізнесу;
- підвищення експортної орієнтації регіональної економіки;
- поліпшення екологічної ситуації й скорочення ареалів забруднення [2].

В методологічному плані в площині організації інвестиційної діяльності виділяють наступні типи організації інвестиційного процесу: ринково-орієнтований; банківсько-орієнтований; програмно-орієнтований; корпоративно-орієнтований; директивно керований [3].

При ринково-орієнтованому інвестиційному процесі центром ухвалення інвестиційних рішень є фондовий ринок. Завдяки йому відбувається швидке переміщення фінансових активів у конкурентоспроможні сфери економіки, а неефективні галузі швидко втрачають ресурси, чим унеможливується зниження ефективності суспільного виробництва. Вадой цього типу є нестабільність, що викликана асиметричністю інформації, а також високий вплив соціопсихологічних факторів. Цей тип організації інвестиційного процесу притаманний економіці США.

Банківсько-орієнтований тип організації інвестиційного процесу (характерний, наприклад, для економіки ФРН) передбачає участь комерційних банків у статутних фондах корпоративних структур. Це дає банкам змогу контролювати діяльність компаній, завдяки чому проблема асиметрії інформації зникає. Недоліки цього типу – монополія банків на фінансових ринках та низька доступність малого бізнесу до кредитних ресурсів.

Програмно-орієнтований інвестиційний процес передбачає високу частку державних інвестицій, застосування важелів фінансового стимулювання інвестицій корпоративного сектора у малопривабливі та інфраструктурні галузі. Уряд не втручається в інвестиційні проекти корпорацій (в тому числі ТНК), якщо вони не суперечать національному законодавству. Недоліки цього типу – високі державні витрати та неоднакове податкове навантаження, що нерідко викликає соціальну нестабільність (притаманно для економіки Франції).

Корпоративно-орієнтований тип характерний для Японії та Південної Кореї – комерційні банки є структурними одиницями великих корпорацій, а самі корпорації тісно співпрацюють з державними органами управління економікою. Завдяки цьому усувається асиметрія інформації та здійснюється державна підтримка пріоритетних інвестиційних проектів. Проте при цьому поза увагою залишаються проблеми малого та середнього бізнесу, який має незрівнянно менші можливості доступу до кредитних ресурсів.

Директивно-керований інвестиційний процес формується за умов командно-адміністративної економіки. Основним інвестором виступає держава, яка володіє високою здатністю для мобілізації капіталу, проте відсутній механізм ринкового відбору кращих проектів, через що нерідко фінансуються неефективні інвестиції, що знижує ефективність суспільного виробництва.

Нерозвиненість вітчизняного фондового ринку не дозволяє використати повною мірою ринково-орієнтований тип управління інвестиційним процесом. Директивно-орієнтований шлях також не є прийнятним для української економіки через його низьку ефективність та суперечливість з курсом реформ. Таким чином, Україна, формуючи власний тип організації інвестиційного процесу, має використати всі позитивні можливості, які надають банківсько-, програмно- та корпоративно-орієнтований типи управління

інвестиціями, створивши для цього сприятливе інституційне середовище.

Література

1. Стріха М. До проекту Стратегії „Модернізація України: Соціально-економічний вимір” / М. Стріха, Б. Олексюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrslovo.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=616:2010-02-26-09-49-49&catid=5:science&Itemid=8.

2. Серпилин А. Принципы построения оптимальных инвестиционно-заемных систем в регионах / Андрей Серпилин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://exsolver.narod.ru/Artical/Invest/investsystem.html>.

3. Дмитренко М. Інноваційні стратегії і тенденції розвитку політичної системи України / М. Дмитренко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/publcontent.php3?y=6&p=51>.

РЕГІОН ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

*Мошкіна Дарья Андріївна,
аспірант Донецького державного
університету управління*

*Іванова Тетяна Леонідівна,
к.е.н., доцент Донецького
державного університету
управління
e-mail: moshkina_darya@rambler.ru*

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на сучасному етапі становлення держави значна частина повноважень переходить до регіонального управління, тому необхідним є визначення положень, критеріїв та процесів, які відбуваються у певному конкретному економічному суб'єкті - регіоні, бо саме регіональний розвиток сприятиме підвищенню конкурентоспроможності держави.

Дана тема знайшла відображення в роботах таких вчених: О.М.Тищенко, М. О. Кизим, Л. М. Шутенко, Н. Б. Петрова, Д. В.

Коробков [1], Тісунова В.М. [2], Кухарська Н. [3], Торб'як М.П. [4] та інших. Усі автори вважають, що регіон є невід'ємною частиною розвитку держави, саме йому приділяється ключова роль при розробці державних програм та стратегій, плануванні соціально-економічного розвитку. Але питання й надалі набуває своєї актуальності, тому виникає необхідність у подальшій розробці.

«Регіон» зазвичай відноситься до адміністративної або політичної одиниці. Тим не менш, функціональний регіон, оснований на економічних зв'язках, може не співпадати з політичними кордонами. Асамблея європейських регіонів дає таке визначення: «Регіон – це територіальне утворення, яке сформоване в законодавчому порядку на рівні, що є безпосередньо нижчим після загальнодержавного, і яке наділене самоврядуванням». Згідно Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів", регіон – це територія Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя.

У європейському розумінні регіон – це територіальне об'єднання, створене в законодавчому порядку на рівні, який є безпосередньо нижчим після загальнодержавного, і наділене самоуправлінськими повноваженнями. Регіон є виразом певної політичної самобутності, яка може набувати різних форм, що виражають демократичну волю кожного регіону, набувати такої форми політичної організації, якій він віддає перевагу.

На рівні держави регіони виступають ланком нерозривного ланцюга, які зв'язані пов'язані єдністю цілого і мають відносну самостійність, розташованих за законом ієрархії (рис. 1).

Таким чином, найбільш повним та суттєвим визначенням регіону є визначення, яке надано в монографії за редакцією Тищенка О.М., а саме: територія однієї країни, об'єднана загальною мережевою і ринковою інфраструктурою, розвиток яких приводитиме до підвищення рівня і якості життя населення і характеризується наступними ознаками: спільністю природно-кліматичних умов, єдністю матеріально-технічної, виробничої, соціальної і національно-культурної інфраструктури, наявністю тісних економічних, виробничих і психологічних внутрішніх зв'язків, однорідністю екологічного розвитку [1].

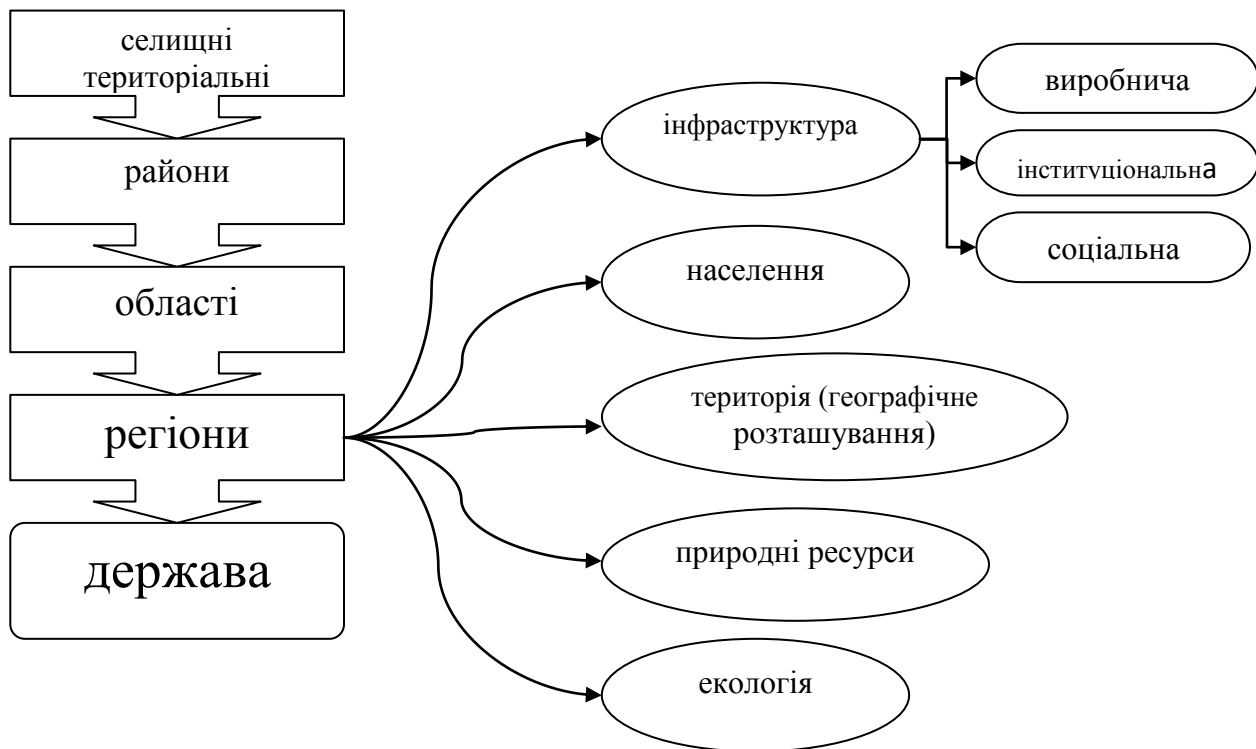

Рис. 1. Структура регіону та його складові

Якщо розглядати регіон як загальне поняття для України, то можна виявити риси, які є характерними для усіх регіонів, тобто схожими та тотожними й відображають в цілому поняття «регіон», та риси, які є особливими, окремими, одиничними, вони відображають регіон як відмінність від інших регіонів, відносну відособленість, окрему неповторну особливість, те, що притаманне тільки даному конкретному регіону. До загальних рис відноситься:

- територія в просторі країни;
- єдина державна політика та підтримка;
- регіональна ідентичність;
- територіальна спільність людей;
- економічна цілісність;
- соціальна єдність регіону;
- наявність природних умов і ресурсів.

Специфічними властивостями регіону є:

- рівень ВРП на душу населення;
- рівень бідності і безробіття;
- демографічна ситуація;
- рівень економічного розвитку;

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

- рівень концентрації виробництва;
- рівень науково-технічного та інноваційного потенціалу;
- рівень соціальної напруженості;
- рівень трудового, кадрового та інтелектуального потенціалу;
- показник рівня життя;
- показник рівня транспорту та зв'язку.

Усі ці чинники є вірними для кожного окремого регіону та для усіх регіонів загалом. Однак, показники, які характеризують регіони можуть відрізнятися, що в свою чергу дає змогу типізувати регіони, ранжувати їх та навіть стандартизувати, тобто якісь показники або групи показників приймаються за стандарт або еталон, що дозволяє зіставляти різні регіони між собою і виявляти їх сильні і слабкі сторони, привабливість, та інше.

Загалом, саме кількісні показники цих специфічних рис є ознаками соціально-економічного розвитку конкретного регіону, його здатністю бути конкурентоспроможним, стійким до ендегенних та екзогенних факторів, мати стійкий розвиток як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. А для цього необхідно розробляти стратегічні цілі в кожній окремій сфері, а саме у соціальній, економічній, екологічній та ін., але важливою умовою є те, що ці цілі повинні бути взаємопов'язаними, взаємозалежними та гнучкими, щоб своєчасно модернізуватися при зміні курсу економіки країни та суспільства.

Оскільки регіон є складовою та невід'ємною частиною країни, то усі процеси, які відбуваються в ньому безпосередньо або побічно впливають і на процеси самої країни. Тобто, негативні тенденції та зниження розвитку окремого регіону, а саме: соціальна нерівність, забруднення, поглиблення міжрегіональних суперечностей, зростання диспропорцій та загострення економічних проблем, відсутність належного фінансування, низька купівельна спроможність населення, розвиток негативних демографічних тенденцій у зв'язку з низьким рівнем охорони здоров'я, скорочення тривалості життя та ін., безпосередньо впливають на зниження соціально-економічного розвитку країни, що є негативним фактором для усієї держави.

Таким чином для забезпечення стійкого та ефективного розвитку держави необхідно здійснювати державну підтримку та підсилювати соціально-економічний рівень кожного з регіонів, а для

цього повинна бути розроблена стратегія регіонального розвитку, яка б підвищувала конкурентоспроможність та потенціал регіонів.

Література

1. Стратегія розвитку регіональних підприємств електроенергетики: аспекти формування: Монографія / О. М. Тищенко, М. О. Кизим, Л. М. Шутенко, Н. Б. Петрова, Д. В. Коробков / За заг. ред. О. М. Тищенка. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2008. – 344 с.

2. Тісунова В.М. Формування стратегії розвитку економіки регіону/ В.М.Тісунова//Інститут економіко-правових досліджень НАН України Вісник Інституту економіко-правових досліджень НАН України: збірник.-№ 1(2). - 2011.— С.19-24.

3. Кухарська Н. Регіональне стратегування - основа формування стратегії розвитку регіону/ Н.Кухарська // ЕКОНОМІСТ. - 2012. - № 1. — С. 63-65.

4. Торб'як М.П. Концептуальні засади визначення місця і ролі регіонів у національній економічній системі/ М.П. Торб'як// ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА. - 2011. - № 6. — С. 59-61.

СТРАТЕГІЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ

*Мошкіна Анна Андріївна,
студентка Донецького державного
університету управління*

*Кондрашова Олена Олексіївна,
асистент кафедри економіки
підприємства Донецького державного
університету управління
e-mail: moshkina1anna@gmail.com*

Економіка Донецького регіону визначається розвитком промислових підприємств області. Тому від їх стабільного та безпечного функціонування безпосередньо залежить рівень життя населення та добробуту території. Поліпшення роботи численних промислових підприємств області в майбутньому може бути досягнуто лише за рахунок збереження природних ресурсів і трудового потенціалу регіону зараз. З цієї причини саме питання

еколого-економічної політики повинно займати одне з перших місць у стратегічному розвитку підприємств Донецької області.

Питанню еколого-економічного розвитку регіонів присвячено значну кількість праць сучасних вчених і економістів, основні з них Л.С. Грінів [1], В.В. Тарасова [2], Б.М. Данилишин [3], Н.В. Максименко [4].

Метою дослідження є обґрунтування необхідності впровадження нової еколого-економічної політики на промислових підприємствах для збереження навколишнього середовища і розвитку екологічно безпечного регіону.

Найчастіше, промислові підприємства ставлять за мету максимальний прибуток, незважаючи на екологічні проблеми, що стають наслідком їх господарської діяльності. Але ж не варто забувати, що сировина і природні ресурси, які переробляються і приносять їм дохід, з кожним роком зменшуються в своїй кількості, а через байдужість до забруднення навколишнього середовища, вони не встигають природно поновлюватися.

Іншим важливим показником є здоров'я і працездатність трудового населення. Тому однією з головних цілей кожного підприємства повинна бути охорона навколишнього середовища, тобто мінімізація забруднення атмосфери, водних та інших природних ресурсів, виплата відшкодувань за нанесення збитку екології, переробка та утилізація відходів.

У зв'язку з цим, зараз як ніколи, актуальне питання еколого-економічного розвитку підприємств і регіону. Загальною метою якого має бути створення сприятливих умов для рівноправного і взаємодоповнюючого розвитку економічної, екологічної та соціальної сфери.

Для того щоб зрозуміти, яку саме обрати політику з розвитку екології в економічному контексті, потрібно проаналізувати статистичні дані за минулі роки за кількістю викидів забруднюючих речовин в атмосферу (рис.1), а також за кількістю утилізованих та оброблених відходів підприємств (рис. 2).

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

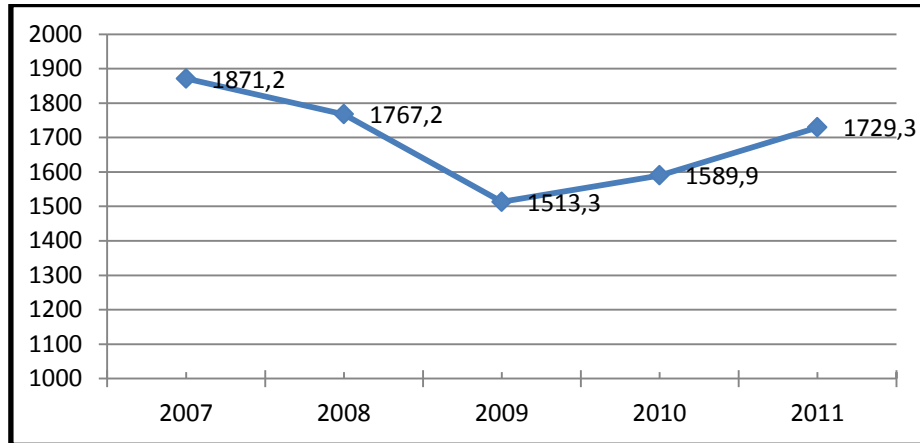

Рис.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря (тис. т)

Як бачимо з графіка, спад викидів припав на час світової кризи, коли були найменші обсяги виробництва. З подальшим відновленням виробництва кількість забруднень в атмосферу має тенденцію до збільшення.

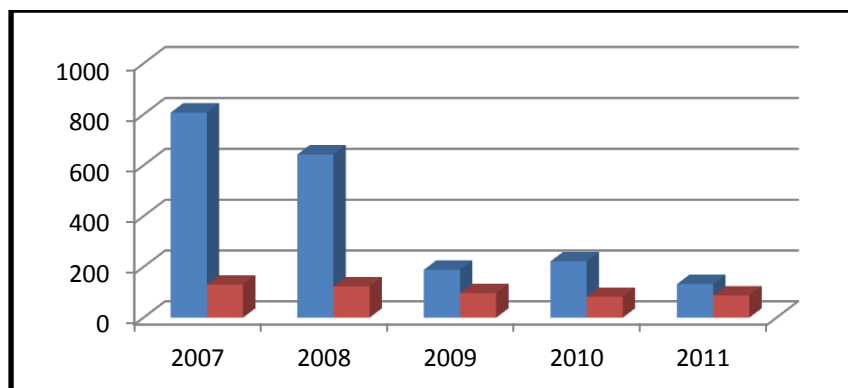

Рис.2. Динаміка основних показників утворення та утилізації відходів (тис.т)

На діаграмі блакитним кольором зображена кількість утворених відходів, червоним – кількість утилізованих чи оброблених відходів. Аналізуючи дану статистику, можна помітити позитивну тенденцію - з кожним роком їх утворення в цілому знижується. Також відсоток утилізації й переробки відходів від загальної їх кількості зростає.

На основі статистичних даних, можна говорити про основні проблеми і шляхи їх вирішення. Через систематичний викид в атмосферу забруднюючих речовин, у тому числі і діоксиду вуглецю,

надалі можна зіткнутися з негативними екологічними для природи і людини явищами, як парниковий ефект, руйнування озонового шару, кислотні дощі, утворення смогу. Надалі вони призведуть до економічних (витрати на модернізацію і капітальний ремонт, додаткові витрати на відновлення зеленого насадження, збільшення витрат на охорону здоров'я) і соціальних (підвищений травматизм, зменшення середньої тривалості життя, шкірні захворювання, захворювання дихальних шляхів, отруєння газами, порушення функцій кровоносної системи та метаболізму клітин) ризикам. У зв'язку з цим необхідно вдаватися до термінових методів вирішення і запобігання виникаючих проблем.

В епоху ринкових відносин економічні важелі мають бути найефективнішим засобом боротьби із забрудненням навколишнього середовища.

Економічна політика повинна передбачати впровадження нових природоохоронних систем, інвестиції в охорону навколишнього середовища, мотивацію підприємств по вкладенню коштів у розвиток природоохоронного комплексу. На державному рівні повинні створюватися інститути та наукові центри, які розробляють інноваційні стратегії по збереженню та поліпшенню екології в окремих регіонах.

Найефективнішим методом може бути створення нових державних підприємств з переробки відходів. Розвиток такої інфраструктури має наступні переваги:

- поліпшення екологічної ситуації регіону;
- контроль та моніторинг діяльності підприємств державою;
- створення нових робочих місць;
- збільшення надходжень коштів до державного бюджету (податки);
- розвиток наукової та інноваційної природоохоронної діяльності;
- перенесення тягара утилізації й переробки відходів з підприємств на державу;
- отримання економічної вигоди для підприємств шляхом користування послугами з утилізації й переробки відходів «з боку».

Реалізація даного проекту потребує від держави значних грошових вкладень, однак вигода від його впровадження економічно обґрунтована, і, що не менш важливо, це дозволить поліпшити

екологічну ситуацію, тим самим збільшивши рівень життя населення регіону.

Впровадження модернізації технологій на промислових підприємствах, створення нових підприємств з переробки та утилізації відходів, контролювання підприємств на предмет додержання природоохоронного законодавства є необхідними заходами щодо збереження та поліпшення екологічного становища регіону. Якщо сьогодні ми не подбаємо про відновлення природних ресурсів, мінімізацію забруднення атмосферного повітря, здоров'я населення, завтра це зможе привести до катастрофічних наслідків.

Література

1. Гринів Л.С. Екологічна економіка [Текст]: навч. посібник для вищих навч. закл. / Л.С. Гринів; Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка . - Львів: Магнолія 2010. - 358 с.
2. Тарасова В.В. Екологічна статистика: (з блочно-модульною формою контролю знань) / В.В. Тарасова; Держ. агроекологічний ун-т . - К.: Центр учбової літ., 2008 . - 391 с.
3. Данилишин Б.М. Екологічна складова політики сталого розвитку: монографія / Б.М. Данилишин. - Донецьк: Юго-Восток, 2008. - 255 с.
4. Максименко Н.В. Організація управління в екологічній діяльності [Текст]: підручник для студ. еколог. спец. вищих навч. закл. / Н.В. Максименко, В.В. Задніпровський, О.М. Клименко; Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. — Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2008 . - 339 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ АСИМЕТРІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ КРЕДИТНИХ СИСТЕМ

*Музика Ірина Станіславівна,
молодший науковий співробітник
Інституту регіональних досліджень
НАН України, м. Львів
e-mail: i.s.muzyka@gmail.com*

На нинішньому етапі розвитку економіки спостерігається поглиблення асиметрії в забезпеченні регіонів України фінансовими, в тому числі й кредитними, ресурсами, що напряму пов'язано із

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

цілою низкою існуючих в економіці проблем, зокрема: нерівномірністю природно-ресурсного потенціалу та пов'язаних із цим розвитком виробництв; концентрацією капіталів, в тому числі банківських, на найбільш промислово-розвинених територіях; рівнем життя та рівнем трудової міграції населення регіонів; невідповідністю регіональної політики країни цілям та можливостям розвитку її регіонів тощо. З огляду на це банківській системі країни притаманні яскраво виражені ознаки регіональної асиметрії. Проведені з цього приводу дослідження, яке ми окреслили часовими межами 2008 р. - 7 місяців 2012 р., дозволили нам отримати нижчевикладені результати.

Аналіз концентрації банків - юридичних осіб та філій банків по регіонах України демонструє, що протягом досліджуваного періоду в 5 областях України (м. Київ та область, Дніпропетровська, Донецька, Харківська та Одеська області) було сконцентровано близько 89% банків – юридичних осіб. За результатами 1 кв. 2012 р. найбільше банків, які подають звітність до Національного банку України, було зареєстровано в м. Києві та Київській області – 115 (66,09% від загальної кількості банків), Дніпропетровській області – 14 банків, Донецькій – 10, Харківській та Одеській – по 8 банків. Одночасно із цим протягом досліджуваного періоду в 10 областях не існувало жодного банку – юридичної особи [1].

Регіональна мережа банківських установ, усього, складається з понад 20 тисяч точок продажу, з урахуванням філій та дочірніх компаній. Однак, слід зазначити, що рівень покриття банківською мережею регіонів України в перерахунку на кількість населення є досить помірним. За даними Української кредитно-рейтингової агенції [2] зміни в стратегіях ряду банківських установ спричинили скорочення витрат на розвиток і оптимізацію своїх регіональних мереж: у 2011 р. спостерігалось скорочення загальної кількості точок продажу банківського продукту. Проте, загальна тенденція протягом досліджуваного періоду залишалась стабільною: найбільше філій комерційних банків було розташовано в м. Києві, Донецькій та Дніпропетровській областях; найменше комерційні банки були представлені своїми філіями в Чернівецькій області.

Диспропорції проявляються і за основними показниками діяльності банківських систем регіонів. Так, якщо здійснити міжрегіональне порівняння за залученими депозитами та виданими

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

кредитами в розрізі суб'єктів та в розрахунку на одну особу населення регіону, то отримаємо наступні результати:

- розмах варіації за показником «депозити домашніх господарств» (середнє) становить 19,188 грн. (максимальні значення у м. Києві та Київській області 21,218 грн. на одну особу та мінімальне – у Вінницькій області – 2,03 грн.), тобто 10,45 рази відповідно;

- розмах варіації за показником «кредити, надані домашнім господарствам» становить 15,265 грн. (максимальне значення у м. Києві та Київській області 17,098 грн. на одну особу та мінімальне – у Чернігівській області 1,833 грн.), тобто 9,33 рази відповідно;

- розмах варіації за показником «депозити нефінансових корпорацій» склав 13,42 грн. (максимальне значення у м. Києві та Київській області 13,77 грн. на одну особу та мінімальне – у Чернівецькій області 0,35 грн.), тобто 39,34 рази;

- розмах варіації за показником «кредити, надані фінансовим корпораціям» склав 61,07 грн. (максимальне значення у м. Києві та Київській області 62,2 грн. на одну особу та мінімальне – у Житомирській області 1,13 грн.), тобто 55,04 рази.

Аналіз співвідношення коефіцієнта варіації (в регіональному розрізі) вищеназваних показників показав, що протягом досліджуваного періоду спостерігається катастрофічний розрив між регіонами, який, для прикладу, за показником «кредити, надані нефінансовим корпораціям» в розрахунку на 1 особу населення регіону сягає 205,23%!

Оскільки обсяги кредитування економіки регіону є фінансовим ресурсом для розвитку підприємств, в тому числі малого бізнесу, населення, що розширює фінансові можливості в реалізації процесів виробництва та споживання, то очевидною є залежність між обсягами залучених комерційними банками – як посередниками – коштів усіх суб'єктів економіки, сукупністю виданих в розрізі суб'єктів економіки кредитів та валовим регіональним продуктом конкретного регіону. Проведені розрахунки залежності ВРП та наданих кредитів нефінансовим корпораціям в регіональному розрізі, показали кореляційний зв'язок: дуже сильний – Черкаська (коефіцієнт кореляції $R = 0,999$), Рівненська ($R = 0,993$), Сумська ($R = 0,94$), Херсонська ($R = 0,992$), Одеська ($R = 0,927$), Кіровоградська ($R =$

0,943) області; сильний – м. Київ та Київська область ($R = 0,889$); значний – Дніпропетровська область ($R = 0,659$); помірний – Запорізька ($R = 0,311$) та Харківська області ($R = 0,328$); слабкий – Тернопільська область ($R = 0,274$). Решта областей України показали від’ємну кореляцію між ВРП та кредитами, виданими суб’єктам господарювання регіону, що свідчить про провадження неефективної регіональної політики та неефективної системи управління в сфері кредитування економіки регіонів за рахунок кредитних ресурсів, акумульованих в регіонів їх залучення. Однак слід констатувати, що високий ВРП - як в абсолютному значенні, так і на 1 особу населення - не є запорукою розвитку регіону. Регіони Сходу України, що володіють розвинутою експортно-орієнтованою промисловістю, - Донецька й Луганська області - насправді досить депресивні й у них погано розвинений малий бізнес.

Досліджуючи фінансово-кредитні аспекти розвитку регіонів необхідним є акцентування і на муніципальних запозиченнях місцевих органів влади, які є дієвим фінансовим інструментом та одним з основних джерел фінансування довгострокових та дорогих інвестиційних проектів на місцевому рівні: в сучасних умовах господарювання на місцеві бюджети покладено тягар відповідальності не лише за забезпечення життєдіяльності громади, а й за створення належних додаткових умов для її розвитку та функціонування, що не можуть зазвичай в повному обсязі забезпечити місцеві бюджети. Однак, в Україні цей фінансовий інструмент не досяг системності, розвиненості та широкого застосування, хоча певна позитивна динаміка присутня.

Проведені дослідження дозволяють констатувати, що динаміка обсягів зареєстрованих випусків облігацій місцевої позики протягом 2003 – 2011 рр. мала незначну позитивну динаміку. Так, ринок муніципальних облігацій протягом 2003-2008 рр. зазнав так званого «буму запозичень міст». В грошовому еквіваленті обсяги зареєстрованих випусків облігацій місцевої позики становили: 2003 р. – 150 млн. грн., 2004 р. – 45 млн. грн., 2005 р. – 350 млн. грн., 2006 р. – 84 млн. грн., 2007 р. – 156 млн. грн., 2008 р. – 974 млн. грн. вихід на міжнародний ринок капіталу здійснила у 2003 р. Київська міська рада, залучивши 600 млн. дол. шляхом емісії облігацій зовнішніх позик.

Протягом 2010 р. не відбулось жодного випуску ОВМП; протягом 2011 р. – 8 на загальну суму 584,5 млн. грн. Емітентами виступили: ВР АР Крим на суму 400 млн. грн.; Запорізька міська рада – 25 млн. грн.; Черкаська міська рада – 60 млн. грн.; Харківська міська рада – 99,5 млн. грн. За 7 місяців 2012 р. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку зареєстровано 5 випусків облігацій місцевих позик: Київською міською Радою на суму 3,5 млрд. грн., що, порівняно з даними за аналогічний період 2011 року, більше на 3,1 млрд. грн.

За даними рейтингової агенції «Рюрік» [3] обсяг торгів облігаціями місцевих позик на організованому ринку України був досить незначним та за результатами 2011 р. склав 0,46 млрд. грн., або 0,2% сукупного обсягу торгів (що склав у 2011 р. 235,87 млрд. грн.).

Аналіз місцевих запозичень в регіональному розрізі не виявив чіткої тенденції, їх розвиток відбувається стихійно та нерівномірно. Найбільшими емітентами протягом 2003-2011 рр. виступили Київська, Львівська та Одеська міські ради.

Проведене дослідження дозволяє констатувати про значний розмах асиметрії функціонування та розвитку кредитних систем регіонів України, що вимагає розробки та впровадження нових фінансово-кредитних механізмів регіонального розвитку, Кінцевою метою дії таких механізмів має бути не спрямованість на залучення ресурсів із-зовні, а створення максимально сприятливих умов для формування фінансового потенціалу регіонального рівня.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>

2. Українське кредитно-рейтингове агентство для "Незалежної асоціації банків України" Огляд банківської системи України за 2011 рік – результати діяльності, проблеми та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

[http://www.nabu.com.ua/analysis/analysis_reserv/pdf/Ukrainian%20banks%20market%202011%20\(in%20Ukrainian\).pdf](http://www.nabu.com.ua/analysis/analysis_reserv/pdf/Ukrainian%20banks%20market%202011%20(in%20Ukrainian).pdf)

3. Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://rurik.com.ua/documents/research/bonds_IV_kv_2011_review.pdf

ОСНОВИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ЯК СКЛАДНОЇ ІНТЕГРОВАНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

*Нізовець Вадим Вячеславович,
магістр Одеського національного
економічного університету*

*Кравченко Віра Олексіївна,
к.е.н., професор Одеського
національного економічного
університету
e-mail: Nizovets1507@rambler.ru*

Зміст та напрями глобалізаційних процесів, які набули масштабного характеру на початку ХХІ століття, глибина сучасної світової фінансово-економічної кризи закладають передумови кардинальних змін у стратегії розвитку всіх суб'єктів економічної діяльності (від мікрорівня до глобального), супроводжуються перебудовою світового економічного простору в цілому зі зміною економічних центрів світового розвитку. Водночас посилюється проблема гармонійної інтеграції країни та її регіонів у глобальний економічний простір, оскільки вони пов'язані зі світовою економікою через взаємодію зовнішнього і внутрішнього ринків. Із цієї точки зору потребує розвитку концептуальний підхід до регіону як комплексної складної системи, характерними ознаками якої є множинність, самоналагоджування, взаємодія із системами вищого та нижчого рангу, здатність адаптуватися до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища функціонування.

Регіональну проблематику інноваційно-інвестиційного розвитку України вивчали П. Бубенко, З. Варналій, В. Василенко, Я. Жаліло, Д. Стеченко, Д. Черваньов, Л. Чернюк, О. Чмирь та інші. У регіональній економіці методологічним питанням розвитку регіону присвячені роботи таких вчених, як Є. Алаєв, П. Воблій, В. Кістанов, М. Колосовський, В. Поповкін, Ю. Саушкін, Д. Стеченко, М. Чумаченко, О. Шаблій, Л. Чернюк, М. Фащевський та інші. Незважаючи на значний науковий внесок щодо дослідження

інноваційно-інвестиційного розвитку окремі питання залишаються недостатньо розробленими, а саме теоретичні засади інноваційно-інвестиційного розвитку регіону як складної інтегрованої системи.

В умовах перетворення інновацій в основний фактор забезпечення економічного зростання та конкурентоспроможності регіональних систем стає необхідним застосування нових теоретичних схем дослідження їх розвитку.

Розуміння інноваційної діяльності як виду економічної діяльності, що супроводжується розвитком регіональних ринків (галузевих і специфічних – інновацій, новин, інформації тощо), а також із формуванням «мережевої моделі економіки» як результату виникнення та прискореного розвитку міжфірмової кооперації, що притаманні інноваційній економіці вимагає й відповідного підходу до організації досліджень інноваційно-інвестиційного розвитку регіону як складної інтегрованої соціально-економічної системи. Суттєво розширити спектр явищ, пов'язаних з інноваційною діяльністю, врахувати складні зв'язки між власне економічними й позаекономічними стимулами її здійснення на рівні регіону дає змогу поєднання макро- та мікропідходів.

На макрорівні інноваційно-інвестиційна діяльність (ІІД) забезпечує такі макроекономічні аспекти розвитку регіону як системи: темпи економічного зростання, що визначає загальний обсяг ВРП і його динаміку; структурні зрушення у господарстві й залученні факторів виробництва (нових чи рекомбінації наявних), що визначають природу економічного зростання, прогресивні зрушення на регіональному ринку праці, рівень потенціалу людського розвитку та соціальної сфери, зниження імпортозалежності за рахунок технічних інновацій, конкурентоспроможність в цілому на національному та світовому ринку.

Мікроекономічний підхід пояснює стимули, стратегію фірми у сфері інновацій та позиціонує різні ринки в інноваційній діяльності; дозволяє сформулювати різноманітні заходи структурної політики, що має бути спрямована на активізацію ІІД підприємств; дає змогу визначити оптимальний із точки зору підприємства рівень інвестицій у фундаментальні та прикладні дослідження й розробки та вивчити структурний аспект інновацій, виявити роль інновацій у формуванні конкурентоспроможності підприємства, корпорації, галузі [1, с. 78].

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

Поєднання макро- й мікро підходів дає змогу дослідити відносини держави, регіонів та бізнесу в процесі створення інноваційної економіки, при цьому важливим є розв'язання питань, які є принциповими для формування ефективної інноваційно-інвестиційної політики держави й регіону та сприятливої інноваційної сфери, передусім це:

- ✓ оцінка витрат і результатів ПД, що визначає інноваційну стратегію фірми та її інноваційну активність;
- ✓ оцінка факторів, які визначають терміни й темпи впровадження нової техніки та технологій;
- ✓ оцінка зовнішніх ефектів при впровадженні інновацій, зокрема ефект масштабу, формування галузевої структури ПД;
- ✓ особливості формування й розвитку ринку інновацій, новин, інформації;
- ✓ роль держави та регіонів як суб'єктів ПД у стимулюванні розподілу ресурсів на розвиток технічного прогресу.

В умовах посилення впливу глобалізаційних факторів методологічно важливим є розуміння регіону як складної інтегрованої соціально-економічної системи, основні характеристики якої закладаються у результаті відповідної організації інноваційно-інвестиційної діяльності на макро-, мезо- та мікрорівнях. Реалізація цього підходу вимагає виявлення системоформуючих ознак регіону та його основних властивостей [2].

Кардинальна зміна умов розвитку за останні три десятиріччя, істотне розширення інформаційних ресурсів, зростання обсягу знань щодо організації соціально-економічних процесів разом зі зміною спеціалізації регіонів висувають нові вимоги до оцінювання соціально-економічного розвитку регіону та переходу від оцінювання його як комплексу з обмеженою сукупністю явищ, суттєвих для процесу пізнання чи дослідження складу комплексу, що відповідає завданням сталого розвитку.

Відповідно поряд з економічними, соціальними, екологічними критеріями оцінювання розвитку регіону як складної інтегрованої системи стає необхідним застосування критеріїв стійкості, керованості. Іншими важливими ознаками комплексного розвитку регіону в сучасних умовах є системність, структурованість та ієрархічність господарства, розвиненість мережових зв'язків між основними суб'єктами території, що в сукупності визначають такі

важливі риси розвитку регіону, як самозабезпеченість, самоорганізація, саморегульованість, перетворення регіону в цілісну відтворювальну систему [3, с.7].

Вирішальною умовою об'єктивності аналізу та діагностування регіональних ситуацій, зокрема й стану депресивних територій, є багатоаспектна, комплексна характеристика кожного їх параметра. На цій основі можна запропонувати універсальні методичні засади здійснення оцінки впливу будь-якої складової регіональної системи на соціальні, економічні, екологічні параметри розвитку регіону. Тоді завдання зводиться до:

- ✓ науково обґрунтованого визначення відповідних критеріїв та факторів, що впливають на узагальнюючий показник – результативність соціально-економічного розвитку регіону;
- ✓ визначення бажаних параметрів розвитку цього компонента регіональної системи через відповідну систему показників, що дає змогу сформувати так зване «дерево цілей»;
- ✓ аналізу існуючих механізмів досягнення цілей соціально-економічного розвитку, а також їх удосконалення на кожному ієрархічному рівні управління.

На основі викладеного вище можна зробити загальний висновок, що, по-перше, поняття регіонального розвитку як системного процесу та ІД регіону є взаємопов'язаними, відповідно регіональний розвиток має забезпечуватися такою діяльністю (на кожному рівні управління ним), яка приведе до позитивної динаміки параметрів і рівня життя населення та забезпечить стійкий, збалансований та взаємно не руйнівний тип відтворення соціального, господарського, ресурсного й екологічного потенціалів; по-друге, поєднання макро- й мікро підходів дає змогу дослідити відносини держави, регіонів та бізнесу в процесі створення інноваційної економіки.

Література

1. Киселева В.В. Регулирование инновационной сферы / В.В.Киселева, М.Г.Колосницына.– М.: Изд. Дом ГУ ВШЭ, 2009.– 402 с.
2. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Н. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М.: Инфра – М., 1996.– 493 с.
3. Іщук С.І. Територіально-виробничі комплекси і економічне районування (методологія, теорія)» -Вісник Сумського національного

аграрного університету Серія «Економіка і менеджмент», випуск 6/2, 2011 С.І.Іщук. – К.: Українсько-Фінський інститут менеджменту та бізнесу, 1996.– 244 с.

РЕГІОНАЛЬНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА У СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

*Пелехата Оксана Василівна,
аспірант Львівської державної
фінансової академії*

*Щурик Михайло Васильович,
д.е.н., професор Івано-Франківського
Університету права імені
короля Данила Галицького
e-mail: oksanka-peroganych@ukr.net*

Забезпечення пріоритетів соціально-економічного розвитку України регіонів України та необхідних темпів економічного зростання повинно здійснюватися на основі оновлення механізмів та інструментів стимулювання розвитку регіонів, запровадження дієвих управлінських рішень та узгоджених заходів загальнодержавного та регіонального регулювання і стимулювання інвестицій. Реалізувати такі пріоритети можливо лише за умови ефективної державної регіональної інвестиційної політики та наявності дієвих механізмів її здійснення.

Слід відмітити зростання зацікавленості вітчизняних учених і до питань регіонального розвитку економіки, формування нової парадигми інвестиційної регіональної політики, про що свідчать праці О. Білої, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, О. П. Крайник та ін..

Вважається, що головною метою регіональної інвестиційної політики є розробка та впровадження в практику таких механізмів організації інвестиційних процесів, які б забезпечували залучення й ефективне цільове використання інвестицій. У зв'язку з цим, особливого значення набуває, з одного боку, вимога децентралізації бюджетної системи і передачі в розпорядження місцевих і регіональних органів влади достатніх власних фінансових ресурсів для впливу на регіональний інвестиційний процес, з іншого –

створення відповідних інституційних структур для реалізації державного регулювання інвестиційного процесу.

На нашу думку, має бути розширена практика спільного державно-комерційного фінансування інвестиційних проектів, а також використання частини бюджетних коштів на реалізацію особливо ефективних і швидкоокупних інвестиційних проектів і об'єктів малого бізнесу, незалежно від їхньої галузевої приналежності й форм власності для прискорення структурно-технологічної перебудови виробництва. При цьому обов'язково повинно існувати державне регулювання, що пов'язує між собою територіальні соціально-економічні програми.

На сьогодні в регіонах України інституційною структурою, що реалізує державне регулювання механізму залучення інвестицій, є облдержадміністрації та їх спеціальні підрозділи. Разом з тим, чинна модель продемонструвала свою практичну неефективність, що свідчить про необхідність створення постійно діючої інституції для забезпечення розробки і координації «інвестиційної моделі розвитку» кожного регіону України.

У концепції інвестиційної реформи було запропоновано реалізувати це завдання за допомогою створення Фонду регіонального розвитку[4]. Крім того, 24 січня 2011 року Президент України на засіданні Ради Регіонів було прийнято рішення, за яким, Уряду було доручено Державний фонд регіонального розвитку (далі ДФРР) [3].

Було визначено, що діяльність ДФРР має бути зорієнтована на реалізацію базових положень Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року, затвердженої Кабінетом Міністрів України Постановою від 21.07.2006 р. № 1001, а саме на:

- підтримку інвестиційної привабливості регіонів, розвиток на їх території інноваційних процесів і підприємницької активності;
- підтримку розвитку виробничої та соціальної інфраструктур;
- сприяння посиленню міжрегіональних зв'язків (насамперед в економічній сфері) тощо [1, с. 44].

ДФРР повинен був забезпечити концентрацію бюджетних коштів на вирішення пріоритетних завдань розвитку регіонів, дотримуючись принципів прозорості у процесі реалізації регіональних і міжрегіональних інвестиційних проектів. Проте на

сьогоднішній день ДФФР, на жаль, не став ефективним інструментом регіональної інвестиційної політики. Так, його утворення (відповідно до Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» від 12.01.2012 № 4318), безумовно, ознаменувало крок вперед, проте на законодавчому рівні досі залишаються неврегульованими принципи і основні засади діяльності ДФФР. Розподіл коштів фонду в поточному році відбувається за тимчасовими процедурами, які не забезпечують прозорість та дійсно конкурсні засади фінансування, а тому фактично нівелюють інноваційність механізму фонду [2].

На нашу думку діяльність такого фонду має орієнтуватися, насамперед, на фінансування інвестиційних проектів, що ґрунтуються на використанні механізмів державно-приватного партнерства (у сфері дорожнього будівництва, транспортної інфраструктури); інвестиційних та інноваційних локальних проектів у сільській і гірській місцевостях з метою подолання їх депресивності; надання фінансової підтримки малому та середньому бізнесу з метою підвищення рівня зайнятості.

Для прикладу розглянемо досвід функціонування подібних фондів в інших державах. У Росії Фонди регіонального розвитку діють на засадах державно-регіонального партнерства. Постановою уряду РФ «Про затвердження Правил надання суб'єктам Російської Федерації субсидій з федерального фонду регіонального розвитку» від 10.04.2007 р. № 212 був затверджений порядок надання суб'єктам РФ федеральної підтримки у формі співфінансування заходів щодо розвитку суспільної інфраструктури регіонального та муніципального значення [1]. Термін реалізації проекту є обмежений і становить 3 роки. У випадку перевищення цього строку обсяг фінансування наступного року скорочується на 50 %, а вивільнені кошти розподіляються між іншими суб'єктами РФ.

Фонд регіонального розвитку Республіки Хорватія здійснює фінансування на конкурсній основі для реалізації проектів, що стосуються розвитку комунальної інфраструктури, підприємництва, розвитку сільської місцевості.

У Грузії Фонд регіонального розвитку функціонує як один з інвестиційних проектів корпорації Millennium Challenge, в межах якого здійснюється інвестування у об'єкти малого та середнього бізнесу країни в галузі сільського господарства і туризму. Термін дії

проекту 10 років з обсягом бюджету у 32 млн дол. США. Фінансування здійснюється шляхом інвестицій з пайовою участю та через механізм пільгового кредитування. Фінансова підтримка надається у вигляді позик (понад 15 років зі ставкою 6 %), безповоротних грантів і субсидій [5].

Як висновок, можна зазначити, що основними пріоритетами розвитку регіональної інвестиційної політики мають стати:

- підвищення можливостей регіонів щодо освоєння інвестиційних ресурсів; створення сприятливих умов для інвестування;

- розвитку ринкової та інвестиційної інфраструктур, підтримки відповідного інформаційного та кадрового забезпечення.

- використання потенціалу ДФРР.

Реалізація цих завдань дозволить забезпечити формування ефективних регіональних соціально-економічних систем на основі «інвестиційної моделі розвитку» з метою досягнення стабільного економічного розвитку держави.

Література

1. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.

2. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» [Електронний ресурс] : Закон України від 12.01.2012 № 4318. – Режим доступу: Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – <http://portal.rada.gov.ua/>

3. Під головуванням Президента України відбулося засідання Ради регіонів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/19183.html>

4. Інвестиційна реформа в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/page/investitsiina-reforma-v-ukraini>

5. *The European Regional Development Fund / Regional Policy* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/prord/prord_en.htm

СИСТЕМНА ОПТИМІЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Перевознікова Олена Володимирівна,
к.е.н., ст.викладач Донецького
Державного університету
управління
e-mail:perevoznikovaelena@mail.ru*

Складні взаємовпливи процесів глобалізації та інтеграції зумовлюють підвищення значимості регіонів країн, які беруть участь в означених процесах. Зростає роль регіонів як безпосередніх учасників міжнародного поділу праці. Враховуючи євроінтеграційні спрямування України, накопичений позитивний досвід країн ЄС в цій сфері і вітчизняні особливості, питання системної оптимізації регіональної політики в Україні носять актуальний характер і потребують наукового обґрунтування.

Питання формування регіональної політики, головним завданням якої є насамперед усунення міжрегіональних диспропорцій, порушувалося протягом усього часу незалежності України. Прийнято ряд законодавчих актів, затверджені Концепція державної регіональної політики та Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015р. Але й досі не вироблено єдиного підходу цьому напрямку, тому ці питання залишаються відкритими.

Тому актуальним є обґрунтування напрямів системної оптимізації регіональної політики України на основі аналізу національних умов і досвіду ЄС.

Аналіз соціально-економічного розвитку регіонів України протягом останніх років свідчить про те, що на фоні сталого економічного зростання відбувається поглиблення міжрегіональних диспропорцій фактично за всіма показниками – від валового регіонального продукту до заробітної плати, від обсягів прямих інвестицій до частки експорту у структурі економіки регіону.

Динаміка ВРП на душу населення останніми роками свідчить про те, що понад половина областей України належать до категорії відсталих, а розрив між регіонами зростає [1].

Зважаючи на те, що український експорт є переважно низькотехнологічним і значним чином залежить від мінливості світової

кон'юнктури, можна стверджувати, що зростання навіть в експортних областях України не може вважатися стійким.

Зростання «розривів» в оплаті праці в регіональному розрізі погіршує конкурентоспроможність економічно слабких регіонів [1].

Вище наведені дані свідчать про поглиблення регіональних диспропорцій, що ускладнює збалансований економічний розвиток України та забезпечення якості життя в регіонах країни.

Необхідно зазначити, що світова фінансова криза 2008-2009 рр. показала значну вразливість не лише регіонів із низьким рівнем економічного розвитку, а й промислово розвинених територій. На її фоні існуючі диспропорції у розвитку поглибилися, суттєво зменшилися можливості держави вирішувати проблеми регіонального розвитку із використанням традиційних методів надання трансферів із державного бюджету. Україна була змушена скорочувати бюджетні витрати, в тому числі і на потреби регіональної політики [2].

Отже, можна стверджувати, що на сьогодні рівень соціально-економічного розвитку регіонів відзначається суттєвою галузевою, територіальною та функціональною диференціацією. Саме тому виникає необхідність розробки та реалізації виваженої, інноваційно орієнтованої політики в регіонах [3].

Аналіз реалізації регіональної політики в ЄС з урахуванням особливостей її розвитку показав, що за досить довгий період (більш ніж 40 років) накопичений значний досвід із її формування, мала місце певна трансформація діяльності відносно організаційних засад, специфіки напрямів, інструментів реалізації тощо. Нині триває новий етап розвитку, який охоплює 2007-2013 рр., у якості основних виділено три цілі регіональної політики, це - конвергенція, регіональна конкурентоспроможність і зайнятість, європейська територіальна кооперація [2].

Аналіз обсягів фінансування заходів на визначені цілі показав, що найбільшу частку коштів (81,5%) спрямовано на реалізацію першої із них - «конвергенції», частки інших напрямів становлять відповідно 16% і 2,5%, що є значно меншим [4].

Загальний розподіл за країнами показав переважне спрямування коштів «конвергенції» на території країн – «нових» членів ЄС, таких як Польща, Чехія, Румунія, Словаччина, Болгарія, Литва, Словенія і Естонія, сумарна частка яких перевищує 50%.

Значне домінування у пріоритетах ЄС цілі «конвергенція» пов'язано із увагою, яку приділяється територіям, що відстають від інших за рівнем розвитку і де сконцентровано негативні соціально-економічні проблеми з метою їх вирішення, покращення ситуації, активізації економічної активності тощо. Конвергенція, або поступове скорочення різниці у рівнях доходів певних регіонів в межах ЄС відповідає інтересам усіх країн-членів, оскільки наростання нерівності може (як показали недавні події в Греції, Іспанії і ін. країнах) спричинити напруження ситуації в середині країн і між ними і негативно відбитися на економічній, політичній і соціальній стабільності європейського угруповання [2].

В результаті реалізації нової політики за останні десять років спостерігається тенденція скорочення розриву між регіонами за рівнем ВВП на душу населення, зменшення кількості відсталих регіонів, зростання освітнього рівня громадян, розгортання зрушень у галузевій структурі економіки регіонів, що проявляється у переході до галузей із високим рівнем доданої вартості, зростаючому значенні наукоємних виробництв, структурних зрушеннях в таких галузях як металургійна, суднобудівна, вугільна.

Позитивний досвід системної оптимізації регіональної політики в межах ЄС обумовлений не лише масштабами внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів, а і таким факторами як: ефективна макроекономічна і структурна політика; цільове спрямування регіональних асигнувань і жорсткий їх моніторинг; використання моделі децентралізації національних систем управління, оптимізації розподілу функцій між різними рівнями управління тощо [4].

Крім того, наявність поряд із ціллю «конвергенція» двох інших цілей в регіональній політиці говорить про перенесення акценту із виключної підтримки проблемних територій до поєднання цих задач із наданням динамізму розвитку всіх інших європейських регіонів. Так, до ареалу другої цілі (конкурентоспроможність) увійшли майже всі території ЄС, що не увійшли до ареалу цілі «конвергенція», а це в основному країни із високим рівнем доходів і економічного розвитку. Таким чином, системного характеру регіональній політиці ЄС надають ранжування цілей, виділення відповідно ним пріоритетів, коштів на фінансування, перерозподіл засобів і заходів моніторингу, єдина система класифікації існуючих регіонів тощо [2].

І хоча нині діюча в ЄС модель регіонального політики підтвердила свою життєздатність і ефективність у рішенні економічних проблем регіонів, вона потребує постійного корегування в міру виникнення проблем структурного і інституційного характеру, що має враховуватися і в процесі системної оптимізації регіональної політики в Україні.

Не можна обмежуватися лише скороченням різниці у рівнях доходів регіонів країни, необхідним є більш загальний підхід, який полягає у системній оптимізації регіонального розвитку. Стратегія системної оптимізації розглядає кожний регіон як складову загальної національної системи. Враховуючи, що з економічної точки зору будь який регіон є більш однорідним ніж країна в цілому, стратегії розвитку доцільніше формувати саме на регіональному рівні. Практично у кожному регіоні є програми і проекти, які можуть набути національного статусу і стати відправною точкою економічного зростання.

Виходячи із цих позицій найбільш прийнятним для національних умов України постає підхід, що заснований на поєднанні в регіональній політиці засобів стимулювання внутрішнього потенціалу регіонів при певному збереженні перерозподілу ресурсів на користь найбільш розвинутих територій. За такого підходу державна регіональна політика має зосередитися на формуванні якісно нових, інноваційних «точок зростання», використанні ресурсів для утворення механізмів саморозвитку територій. В регіональній політиці має використовуватися більш широко принцип конкуренції, дія якого забезпечуватиме оптимізацію розвитку як окремих територій, так і країни в цілому.

Література

1. Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми. Робочі матеріали до Круглого столу 28 травня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.uceps.org/additional/analytical_report_NSD99_ukr.pdf.

2. Федорук А.М. Системная оптимизация региональной политики как средство построения конкурентоспособной экономики. Официальный сайт Донецкого областного совета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sovet.donbass.com/>

3. Силаев В.И., Перевозникова Е.В. Планирование в производственной сфере: Учебно-методическое пособие.- 3-е изд. Изм. и доп. – Донецк: ДонДУУ, 2010. – 131 с.

4. Трухіна О. А. Формування моделі управління регіональним розвитком в контексті євроінтеграції: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.05 / Трухіна О. А. ; ДонДУУ. – Донецьк : ДонДУУ, 2011. – 20 с.

ПРИНЦИПИ ОПТИМІЗАЦІЇ БАЛАНСУ ВИСНАЖЕНИХ РЕСУРСІВ

*Петенко Анастасія Володимирівна,
к.е.н., доцент Донецького
державного університету
управління
e-mail:petenko2003@ukr.net*

Проблема надмірного накопичення в Україні різноманітних відходів промисловості і потреба в їх утилізації в останні роки стає дедалі актуальнішою. На її території зосереджено приблизно 20 млрд.т промислових відходів при щорічному обсязі їх виробництва 167-214 млн.т.

Загалом в Україні щороку утворюється близько 181 тис.т відходів вуглевидобутку і вуглезбагачення, з них 10% металургійних шлаків, 4% золошлакових відходів електростанцій та місцевих котелень. Утилізується в Україні нині приблизно 20-43% річного їх утворення.

Існують різні підходи до суті геоекології. І. Ю. Шищиц вважає, що головним змістом геоекології є визначення умов надійної ізоляції екологічно шкідливих виробництв, речовин і технологій, розміщуваних в надрах землі, з урахуванням техногенного впливу і викликаних ними процесів, що протікають у часі і просторі [1].

Академік Н.П. Лаверов визначає, що спільне всіх гірничих наук полягає в тому, що вони вивчають закономірності перетворення надр, а окремість у тому, що гірничі технології і технічні засоби організовані у великомасштабне виробництво, яке треба розглядати не тільки в суто технічному, але й в екологічному і соціальному плані, пов'язано з геоекологією [2].

Більшість учених є прихильниками екологічного напрямку. Автори екологічного напрямку вважають, що в основі геоекології лежить комплексне освоєння надр — повне і економічне освоєння всіх видів ресурсів земних надр на основі поєднань ефективних гірничих технологій [3-5].

Надмірні техногенні навантаження і довготривале масштабне видобування корисних копалин в Україні призвели до значних змін геологічного середовища. Найяскравіші приклади впливу гірничих робіт на геологічне середовище пов'язані з видобуванням вугілля і залізних руд. Враховуючи те, що разом з корисними копалинами вилучаються приблизно у рівних з ними обсягах вміщуючі і розкриті породи, загальний обсяг цих видобутих корисних копалин і порід сягає 10 млрд. тонн, що приблизно дорівнює обсягу накопичених в Україні відходів. Наслідком цього є значний розвиток небезпечних геологічних процесів у вуглевидобувних і залізорудних регіонах і районах України.

Подальше збереження техногенних навантажень на верхню зону літосфери і підземну гідросферу зумовлює значні зміни фізичного стану геологічного середовища і порушує урівноваженість природних процесів енергообміну, які формують її сталість: геохімічних, біохімічних, гідрогеологічних, інженерно-геологічних, геофізичних процесів. Техногенні родовища, що з'явилися в останні десятиліття, є результатом інтенсивного розвитку добувної та переробної промисловості.

Для останніх десятиліть характерне зростання використання енергетичних і мінеральних ресурсів: вугілля, нафти, газу, рудних корисних копалин. При цьому створюється маса відходів, що впливає на екологічний стан окремих регіонів. Крім того, ці відходи можуть бути використані в майбутньому, а частково і сьогодні як джерело мінеральної сировини. Сумарний вміст корисних компонентів, що накопичуються в техногенних родовищах за 20-30 років, дорівнює, а іноді й перевищує їх кількість у рудах, які щорічно видобуваються. Гірниче виробництво залишає відвали, що складаються з роздроблених порід, які вміщували руди, бідних руд, які економічно не вигідно переробляти, а також продуктів переробки промислових руд (відходів збагачення). До цієї групи техногенних родовищ належать терикони вугільних розрізів; відвали рудників та кар'єрів сульфідних руд кольорових металів; відвали рудників і кар'єрів оксидних і

силікатних руд чорних металів; шламо- і хвостосховища гірничо-збагачувальних комбінатів.

За даними статистичної звітності, в останні роки накопичуються відходи вуглевидобутку та вуглезбагачення у Львівській (31,9%), Луганській (28%), Донецькій (27%), Волинській (9,1%), Запорізькій (3,9%) областях, у Дніпропетровській області використані всі відходи вуглевидобування та вуглезбагачення. З іншого боку, видобувалося у Волинській та Львівській областях у середньому за сім останніх років вугілля 5% від усього обсягу в країні, а наявні відходи на кінець 2006р. становили 41% від їх загальної кількості.

Це пояснюється високим рівнем їх накопичення за попередні роки, низькими темпами використання, торгівлею незбагаченим рядовим вугіллям (у такому випадку відходи накопичуються на місці використання) та недоліками в обліку відходів. У Донецькій та Луганській областях шляхом віднесення териконів з відходами вуглевидобутку та вуглезбагачення до відвалів токсичних відходів значно зменшився показник їх накопичення.

Велика кількість відходів є найбільш об'єктивним показником недосконалості проекрованої або застосовуваної технологічної схеми, тому треба забезпечити створення і широке застосування технічних засобів і технології для комплексного і більш повного вилучення корисних компонентів з руд, а також використання малоопераційних, маловідходних і безвідходних технологічних процесів.

Гірська маса, що видобувається з надр, для виробництва чавуну тільки на 3-5% використовується корисно, інші 95-97% утворюють спеціально створювані відвали, які при виробництві 1 т чавуну займають 2-5 м² корисної площі земної поверхні. При виробництві кольорових металів ці цифри на порядок нижчі: так, при виробництві міді тільки до 0,5% гірської маси, що добувається, використовується корисно, решта об'єму утворює відвали і хвостосховища, які займають до 10 м² земної поверхні.

Підприємств і територіально-виробничих комплексів, які не утворюють відходів, тобто повністю екологізовані, не існує і це – одна з найважливіших проблем сучасного суспільства.

Україна належить до числа екологічно найнебезпечніших країн Європи. За оцінкою міжнародних експертів збитки від екологічної шкоди досягають 15-20% валового національного доходу країни. Це обумовлено тим, що економіка країни десятиріччями формувалася

без урахування екологічних можливостей окремих її регіонів, у першу чергу, таких екокризових промислових регіонів, як Донбас.

У структурі утворення відходів по галузях пріоритет належить вугільній промисловості. „Внесок” вугільної промисловості в загальне забруднення атмосфери і гідросфери не поступається за питомою вагою галузям, споживаючим паливо. І для такого індустріального регіону як Донбас ця проблема має особливу значущість. У результаті багаторічної паливно-енергетичної і сировинної спеціалізації, супервисокої концентрації підприємств важкої промисловості з низьким технологічним рівнем виробництва в Донбасі склалася одна з найнебезпечніших екологічних економік в Європі – перенасичена паливно-енергетичними, гірничорудними виробництвами з застарілими технологіями чреватими техногенними аваріями і катастрофами, металургійними, хімічними, металургійними, хімічними. Донецька область характеризується найвищим техногенним забрудненням не тільки в Україні, але й в Європі. Надвисока концентрація підприємств важкої промисловості, відсталий технологічний рівень виробництва, відсутність індустрії переробки відходів зумовлюють у Донецькій області найвищу концентрацію великотоннажних і токсичних відходів в Європі – тут заскладовано 25% відходів, накопичених в Україні. Це більше 4-6 млрд.т промислових відходів, у тому числі 2 млрд.т відходів вуглевидобування і вуглезбагачення, 600 млн.т відходів чорної металургії, 150 млн.т золошлаків, 400 млн. куб.м твердих побутових відходів, 500 т заборонених до застосування пестицидів.

Статистика свідчить, що еколого-економічна шкода, заподіяна навколишньому середовищу підприємствами вугільної промисловості досягає 1,5 млрд. грн., у тому числі 23% від стічних вод, 48% - від забрудненої атмосфери, 12% - від порушень землі. Питомий збиток навколишньому середовищу, що припадає на 1 т вугілля, що видобувається, становить 2,3 грн.

Таким чином, не можна недооцінювати важливість проблеми взаємодії вугільної промисловості з навколишнім середовищем [5].

Література

1. Шишиц И.Ю. Оценки экологической безопасности объектов подземного пространства – М.: МГУ, 2006. – 302 с.
2. Геер В. Социогуманитарные составляющие перспектив

перехода к социально ориентированной экономике в Украине // Экономика Украины, - 2000. - № 1. – С. 4-19; № 2 – С. 4-12.

3. Буркинский Б.В., Степанов В.Н., Харичков С.К. Природопользование: основы экономико-экологической теории. - Одесса: ИПРЭЭИ НАН Украины, 1999. – 350 с.

4. Колосов А.В. Эколого-экономические принципы развития горного производства. – М.: Недра, 1987. – 261 с.

5. Новикова О.Ф., Амоша А.И, Мартякова Е.В. Основные направления социальной политики и социальной защиты в угольной промышленности – Донецк: ИЭПНАН Украины, 1994. - 120 с.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО І ДИНАМІЧНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – ПРИОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ВИХОДУ УКРАЇНИ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

*Підгірний Володимир Васильович,
к.держ.упр., доцент Донецького
державного університету
управління
e-mail: vlad60@meta.ua*

Успіх економічних і політичних реформ у будь-якій країні залежить від характеру і спрямованості державного регулювання економіки. Інтенсивність і глибина реформ прямо пов'язана з результативністю системи державного регулювання економіки, її стимулюючою складовою тому, що саме остання визначає не тільки напрями, але і механізми, методи й інструменти вдосконалення соціально-економічних відносин суспільства.

У рамках загальних напрямів реформування підсилюється й інтенсифікується роль регіональних особливостей, можливостей господарського розвитку. Практика вказує на те, що розвиток регіонів України визначається рівнем відтворення їх виробничих потенціалів на новій техніко-технологічній основі, здатністю структур науково-технічного профілю продукувати принципово нові технології та види техніки, розвиненістю інфраструктури, що має забезпечувати їх упровадження.

У той же час протягом усього транзитивного періоду регулювання регіонального розвитку відбувається паліативно – через

надання прямої чи опосередкованої підтримки окремим регіонам замість упровадження чіткого та прозорого механізму вирівнювання регіонального соціально-економічного ландшафту на принципах власного синергізму й залучення ендогенних чинників підвищення конкурентоспроможності самих територіальних утворень на засадах зацікавленості.

Сформована в Україні модель державного регулювання економіки багато чого запозичила з колишнього централізму, болісно його переборює та з великим напруженням гармонізує інтереси держави і регіонів. Тому реформи актуалізують регіональну складову динамічної моделі стимулюючого державного регулювання економіки, все більше залишаючи й закріплюючи за ним роль центральної ланки управління національною економічною системою.

Ключовою проблемою реалізації регіональної політики в Україні є проблема розподілу повноважень між центром і регіонами, зокрема розподіл бюджетних повноважень й фіскальна децентралізація з метою створення системи стимулів і умов для розвитку факторів виробництва й забезпечення на цій основі зростання життєвого рівня населення [1]. Вирішення цієї проблеми ускладнюється процесами становлення демократії в країні, які супроводжуються наявністю ідеологічних розбіжностей серед провідних політичних сил, і відсутністю цілісної системи державного регулювання регіонального розвитку. Все це не дозволяє сформувати єдиний консолідований підхід до розробки й реалізації регіональної політики в Україні. У той же час, рівень регіональної асиметрії має стійку тенденцію до зростання [2]. Зазначена тенденція проявляється в наступному.

За період економічних перетворень у незалежній Україні відбулося фактичне зниження промислового потенціалу регіонів. Ознаками цього є погіршення структури промисловості, зниження темпів їх зростання й темпів приросту інвестицій, втрата українськими підприємствами внутрішніх ринків. Головними ознаками промислової динаміки залишаються відсутність сталих темпів і міжгалузева нерівномірність зростання. Рівень й тенденції показників ефективності (енергоспоживання, фондівдача, продуктивність праці, витрати на одиницю продукції, рентабельність і ін.) демонструють або відсутність позитивної динаміки, або

недостатню інтенсивність змін. Як наслідок, фактично кожне третє промислове підприємство є збитковим [3].

За роки незалежності були допущені перекоси в структурному розвитку промисловості. Були створені сприятливі умови для сировинних галузей і несприятливі – для переробних (машинобудування, легка й харчова промисловості).

Все це має особливе значення для української економіки, де мають місце диспропорції в економічному розвитку регіонів і сформувалися суттєві розбіжності в інвестиційній привабливості регіонів. Найбільш привабливими для інвесторів є Донецька, Дніпропетровська, Харківська й Луганська області, а також Київ. Їх економіка одержує більше половини всього обсягу капітальних інвестицій. Суттєвим внеском вказаних регіонів є три чверті обсягу прибутку підприємств в Україні [4].

Головними проблемами, що перешкоджають розвитку промисловості в регіонах України, є: збут продукції, надзвичайна енерго - і матеріалоємність виробництва, недостатній рівень автоматизації, інформатизації, продуктивності праці, питомої ваги продукції, орієнтованої на кінцевого користувача, її низький рівень якості й вузький асортименти і ін.

Все це вказує на недостатню ефективність управління регіональним розвитком. Причина цього полягає не тільки в відсутності необхідного досвіду економічного управління. Це пов'язане з відсутністю необхідних для забезпечення розвитку повноважень у регіонів, реалізація яких сприяла б одержанню органами центральної і місцевої влади управлінського досвіду в сфері економічного управління.

Формально, відповідно до положення Конституції України про унітарну форму державного устрою, регіони не мають права на розширення повноважень до необхідного рівня. Але як показують результати проведеного дослідження, це положення Конституції не відповідає сучасній економічній ситуації. Сьогодні неможливо забезпечити сталий розвиток регіонів шляхом фінансових компенсацій за рахунок Державного бюджету і вирішенням питань регіонального розвитку із центра. Централізація владних повноважень, яка обумовлена унітарною формою державного устрою, стала стримуючим фактором регіонального розвитку [5]. Регіонам необхідно не тільки заробляти кошти й забезпечувати

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

поповнення державного бюджету, але і самостійно керувати їх розподілом на власній території.

Саме тому для вирішення вказаної проблеми необхідно, по-перше, змінити форму державного устрою (трансформація унітарної форми в децентралізовану, тобто, децентралізований унітаризм), й, по-друге, забезпечити систему стимулюючого регулювання регіонального розвитку. Це дозволить на законодавчому рівні закріпити необхідну кількість повноважень, які надади б регіонам необхідний рівень самостійності у фінансовому забезпеченні власного розвитку. Це буде сприяти розширенню права органів регіонального управління в сфері встановлення податків і зборів, а також створенню багатоканальної системи формування бюджету, на підставі якої кожний рівень бюджетної системи повинен мати власні закріплені доходи. Питома вага місцевих податків й зборів у загальних надходженнях регіональних бюджетів має дорівнювати не 3% як у цей час в Україні, а 50-70% як це прийнято в європейських країнах [6]. Для цього необхідно визнати місцевими податками і зборами прибутковий податок, плату за землю, а також дати можливість органам регіонального управління самостійно встановлювати й регулювати ставки місцевих податків, які відповідають духу і букві Європейської хартії місцевого самоврядування. Це дозволить довести власні джерела регіонального управління до 70-90%, що відповідає рівню розвинених європейських країн.

Перехід на нову форму державного устрою й систему стимулюючого регулювання регіонального розвитку в Україні повинен бути здійснений поетапно. На першому етапі (1-2 року) необхідно зупинити погіршення матеріального добробуту населення, соціальний захист найбільш незахищених його верств.

Наступний етап стабілізації економіки (1-2 року) передбачає забезпечення політичної консолідації суспільства, вирішення питання на законодавчому рівні про зміну форми державного устрою (перехід від унітарної форми до децентралізованого унітаризму) і впровадження системи державного стимулюючого регулювання регіонального розвитку.

Етап формування цивілізованих відносин між державою й регіонами має бути реалізованим на протязі двох років. Цей період відносно стабільної економіки передбачає подальшу регіоналізацію

економіки, доводячи господарську самостійність регіонів до економічно обґрунтованого і доцільного рівня.

На четвертому етапі (2-3 року) здійснюється переорієнтація на корінну структурну перебудову економіки країни.

На заключному етапі (2-3 року) створюються необхідні умови для сталого розвитку сформованої моделі регіонального розвитку й забезпечується одержання соціального ефекту від її реалізації, що призведе до збільшення показників національної економіки і підвищення життєвого рівня населення країни до рівня розвинених країн.

Такий поетапний перехід, тривалість якого 8-12 років, дозволить направити погоджені зусилля держави й регіонів на активізацію всього потенціалу регіонів, у тому числі і ресурсного, з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Головною умовою успішної реалізації кожного етапу є консолідація зусиль держави й регіонів на основі гармонізації їхніх інтересів.

Література

1. Панасюк Л.В. Проблеми вирівнювання фінансового забезпечення регіонів / Л.В. Панасюк // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - №11. – С. 204-213.

2. Подгорный В.В. Оценка асимметрии социально-экономического развития регионов Украины / В.В. Подгорный // Напрями удосконалення механізмів економічного розвитку: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. – Донецьк, 2010. – т. XI, вип. 172, серія „Економіка”. – С. 233-246.

3. Підгірний В.В. Проблеми державного регулювання промислового виробництва в Україні та шляхи їх вирішення / В.В. Підгірний // Держава та регіони. Серія „Економіка та підприємство”. – 2009. – №3. – С. 128-134.

4. Подгорный В.В. Государственное регулирование экономики регионов: взаимосвязь стабильности и динамики развития: монография / В.В. Подгорный. – Донецк.: изд.-во „Ноулидж”, 2010. – 563 с.

5. Дегтярьова В.М. Регіональні аспекти конкурентоспроможності національної економіки / В.М. Дегтярьова // Розвиток фінансових методів державного управління національною економікою: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. – Донецьк, 2009. – т. X, вип. 125, серія „Економіка”. – С.

32-42.

6. Савка В. Реформування податкової системи в умовах трансформації економіки України / В. Савка // Схід. - 2009.- №2. – С.8-11.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

*Поважний Станіслав Федорович,
д.е.н., професор, чл.-кор. НАПН
України*

*Ніколенко Ганна Олексіївна,
викладач каф. «Менеджмент у
виробничій сфері», ДонДУУ,
e-mail: annanikolenko@mail.ru*

Сама проблема державного регулювання розвитку регіонів є комплексною і потребує для свого розв'язання серйозних теоретичних напрацювань, формування правової та інституційної бази, визначення першочергових напрямів її розв'язання, що дасть змогу реалізувати системний принцип ефективного державного впливу на розвиток регіонів. Комплексний розвиток економіки України можливий лише при всебічному розвитку її регіонів, як частини території країни, якій властиві певні природно-географічні, соціально-економічні, демографічні, екологічні ознаки. Однак ця проблема ще в повній мірі не опрацьована. Насамперед, ще не запроваджений механізм забезпечення комплексного економічного і соціального розвитку регіонів та методи його досягнення для територій з різним складом продуктивних сил і структурою економіки. Зокрема, це стосується територіальних утворень з агропромисловою спеціалізацією, надлишком трудових ресурсів, екологічно нестабільних та з недостатнім рівнем розвитку соціальної інфраструктури.

Теорії державного регулювання економічного розвитку регіонів (або регіональної господарської політики), формування та розвиток яких пов'язують насамперед з працями Амоши О. І., С. Денисона, Є. Гувера, Т. Хегерстранда, Долішнього М. І., Бандури С. І., Заяц Т. А.,

Терона І. В [1-7] та ін. Ці теорії і концепції певною мірою дають відповідь на два основних питання, а саме: про необхідність, цілі і об'єкти державного регулювання економічного розвитку регіонів та якими мають бути методи стимулювання економічного піднесення обраних регіонів.

Питання формування регіональної політики, головним завданням якої є насамперед усунення міжрегіональних диспропорцій, порушувалося протягом усього часу незалежності. Прийнято ряд законодавчих актів, затверджені Концепція державної регіональної політики та Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015р.

Стратегічне планування регіонального розвитку в Україні було запроваджено Законом «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8.09.2005 р. № 2850-IV. З цією метою розроблено Державну стратегію регіонального розвитку України на період до 2015 р., у якій були визначені ключові проблеми розвитку регіонів: 1) низькі інвестиційна привабливість регіонів та інноваційна активність; 2) нерозвинена виробнича та соціальна інфраструктура; 3) зростання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів; 4) слабкі міжрегіональні зв'язки; 5) нераціональне використання людського потенціалу [6].

Комплексний розвиток регіонів сприяє підвищенню ефективності суспільного виробництва та рівня життя населення і передбачає поліпшення та удосконалення форм організації виробництва, взаємообумовлене і збалансоване його зростання, раціональне використання праці, оптимальне поєднання пропорцій між наявністю трудових ресурсів і потребою в них; внутрішньорегіональним та міжрегіональним економічним зв'язкам, розв'язанню міжгалузевих проблем раціонального природокористування [2].

Недосконалість управління регіональним розвитком та його стимулювання з боку держави потребують застосування нових підходів до формування соціально-економічних взаємовідносин між регіонами. Тому, виникнення і поширення такого явища як міжрегіональні економічні зв'язки набувають ще більшої актуальності. Враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід, можна стверджувати, що процеси розвитку міжрегіональних економічних зв'язків у широкому масштабі починали відбуватися і раніше. Проте

в теоретичному плані ці новації не отримали достатнього дослідження, обґрунтування і висвітлення у наукових публікаціях. Це спричиняє необхідність узагальнення пропозицій та розробки методологічних засад вдосконалення державного регулювання розвитку регіонів України в умовах посилення міжрегіональних економічних зв'язків.

Регіон — цілісна територіальна частина господарства країни, що характеризується комплексом притаманних їй ознак: структурою виробництва, розвиненими внутрішніми зв'язками, концентрацією населення, певною виробничою та соціальною інфраструктурою, місцевими органами територіального управління [2].

Регіональна політика держави — це сфера діяльності держави щодо управління політичним, економічним та соціальним розвитком окремих територій країни виходячи із загальнодержавних інтересів; соціально-економічна політика окремих регіонів, спрямована на реалізацію певних цілей і завдань, виходячи із внутрішніх потреб і наявних ресурсів [7].

Основні фактори, що обумовлюють процес розробки прогнозів соціально-економічного розвитку регіону:

- соціально-демографічний стан;
- природно-кліматичні умови;
- національно-етнічні особливості території;
- рівень розвитку соціальної інфраструктури у міських та сільських поселеннях;
- потенційні можливості місцевих інвесторів;
- кількісні характеристики розвитку соціальної інфраструктури у
- розвинених країнах світу та у провідних областях України.

Державні регіональні програми — комплекс заходів місцевих органів державної влади та управління щодо вирішення найбільш актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіону.

Вони дають можливість найповніше узгодити територіальні та галузеві інтереси, створити реальні умови для зближення рівнів виробництва і споживання основних товарів широкого споживання в усіх регіонах.

Україні сьогодні діє програма соціально-економічного розвитку Карпатського регіону. Підготовлені програми соціально-

економічного розвитку Полісся, Поділля, Причорноморського та Придніпровського регіонів.

хвалені Кабінетом Міністрів України заходи регіональних програм автоматично стають складовими державної програми економічного і соціального розвитку України.

З метою забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів доцільно використовувати наявні можливості зовнішньоекономічної діяльності: розвиток експортного потенціалу та виробництво імпортозамінюваної продукції. Для цього в регіонах необхідно здійснити оцінку ресурсних можливостей місцевих виробників з одночасним визначенням переліку тих видів продукції, які завозяться (імпортується) до регіону. На даному етапі розвитку України місцеві органи влади мають сприяти розвитку суб'єктів господарювання, виступати ефективним власником державних підприємств, з іншого, утриматися від втручання у діяльність суб'єктів господарювання.

Центральні органи влади мають зосереджувати увагу на запровадженні єдиних соціальних стандартів життя в усіх регіонах держави, максимальному зменшенні рівнів диспропорції у розвитку окремих територій, забезпеченні прозорих і науково обґрунтованих механізмів надання допомоги розвитку слаборозвиненим регіонам. Напрямок подальших досліджень має стати розробка та затвердження концепції реформування регіональних міжбюджетних відносин, як основного напрямку державного регулювання міжрегіональних економічних зв'язків та зменшення диференціації регіонального розвитку, закріпивши на законодавчому рівні створення Державного фонду регіонального розвитку.

Література

1. Амоша О. І. Концепція інноваційного розвитку регіону. — Донецьк, 2002. — 172 с.
2. Бандур С. І., Заяц Т. А., Терон І. В. Сучасна регіональна соціально-економічна політика держави: теорія, методологія, практика. — К. : РВПС України НАН України — ТОВ «ПРИНТ ЕКСПРЕС», 2002. — 250 с.
3. Бугай С. М. Окремі питання регіональної політики в Україні на сучасному етапі її розвитку / Бугай С.М., Великий А.П., Репін І.І., Слівак А.Є. // — Київ, ДНДПМЕ. — К. : препринт, 2004. — 84с.
4. Гаврилов А. И. Региональная экономика и управление: Учеб. пособие для вузов. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 239 с

5. Регіональна політика та механізми її реалізації / За ред. М. І. Долішнього. — К. : Наук. думка, 2003. — 503 с.

6. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. С. О. Білої. — К. : НІСД, 2011. — 88 с.

7. Бутко М.П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М.П. Бутко — К. : Знання України, 2005. — 276 с. — Бібліограф. : С. 445 – 475.

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА – СКЛАДОВОЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

*Попадюк Тетяна Сергіївна,
аспірант Дніпропетровської
державної фінансової академії
e-mail: dronova_tatyana@i.ua*

*Бабенко Анатолій Григорович,
д.е.н., професор
Дніпропетровської державної
фінансової академії*

На сучасному етапі важливе місце в діяльності підприємств належить соціальному партнерству, яке має позитивний ефект за умов стійкої економіки та злагодженого суспільства. Слід підвищувати роль соціального партнерства як складової управління персоналом. Забезпечити соціальний захист працівників, реалізувати ідеї соціальної справедливості, задовольнити широке коло потреб – важливе завдання в управлінні персоналом. Якщо не зважати на розходження в інтересах, то основою взаємин підприємства і персоналу стане партнерство для досягнення суспільної мети, плідної співпраці та взаєморозуміння.

Питанням соціального партнерства багато уваги приділяється у наукових працях таких вчених: Лазарев В., [5] Борисов В., [3] Грішнова О., [7] Колот А., [4] Балабанова Л.В. [7], Сардак О.В. [7] та інші.

В їх наукових дослідженнях особлива увага приділяється соціальному партнерству. Процес управління персоналом вирішує

такі проблеми: створення нових форм мотивації для суб'єктів суспільних відносин, ліквідація чинників соціальної напруги у суспільстві, утворення умов для пристосування персоналу до нововведень тощо. Ідея соціального партнерства глибоко проникла у соціально-трудова відносини, а партнерство відіграє важливу роль в управлінні персоналом.

Акулов М.Г. [1] стверджує, що соціально-трудова відносини - це взаємодія та взаємозалежність суб'єктів цих відносин, яка виникає в процесі праці та спрямована на регулювання умов трудового життя.

В умовах сучасності партнерські стосунки між різними суб'єктами соціально-трудова відносин – один з методів покращення ефективності діяльності трудових колективів.

У «Словнику бізнес-термінів» [6] дається наступне визначення: «соціальне партнерство – співробітництво між органами державної влади, керівниками компаній і фірм (роботодавцями) і представниками працівників (профспілками) з метою розвитку економіки, покращення умов праці і підвищення життєвого рівня працівників.»

Окремо слід сказати про відносини соціального партнерства, які мають колективний характер. Сутність колективного характеру соціального партнерства можна характеризувати наступними трьома напрямками: колективний інтерес суб'єктів в області використання найманої праці; колективні відносини; колективна структура сторін соціального партнерства.

Головним завданням для забезпечення високого рівня потенціалу працівників виступає механізм покращення системи соціального партнерства. Тому досить актуально на сьогоднішньому етапі розвитку національної економіки є вивчення особливостей формування соціального партнерства.

Принцип партнерства спонукає нас уважніше поглянути також на ситуації, зокрема на обстановку кабінетів з точки зору рівності. Френк Беккер, професор Корнельського університету і спеціаліст з проектування конторських споруд, перебуваючи у Швеції, був здивований, дізнавшись, що там є нормою кабінети одного розміру. Він запитав у шведських керівників, як вони можуть надавати однакову площу секретарю та інженеру? «Вони подивились на мене так, наче я божевільний, - говорить Беккер. – Вони сказали: як ми можемо наймати секретаря і чекати від неї відданості нашій компанії,

якщо розміром кабінету ми даємо їй зрозуміти, що вона є громадянкою другого сорту?» [2].

Звичайно, людина, знаючи, що вона «другого сорту» не буде віддано працювати для організації, від неї не слід чекати високих позитивних результатів у роботі, не буде бажання розвиватись, щоб іти далі по кар'єрній сходинці, не матиме високого потенціалу, не буде належної продуктивності праці. Але, якщо своїм відношенням керівництво показує працівнику, що він необхідний організації, то й віддача від роботи матиме позитивні результати.

Можна погодитись з положеннями Балабанової Л.В. [7], яка стверджує, що система соціального партнерства слід вважати: залучення всіх суб'єктів суспільних відносин до управління і подолання на цій основі монополії в розподілі створеного продукту; посилення мотивації до праці для забезпечення високих результатів роботи як необхідної умови підвищення трудового потенціалу персоналу; усунення непорозумінь та суперечностей щодо намірів, які представляють законні інтереси кожної із сторін; досягнення взаємного прагнення до виконання намічених програм, що сприятимуть утвердженню в суспільстві соціального миру і злагоди.

На наш погляд, соціальне партнерство є необхідною умовою вдосконалення соціально-трудових відносин в колективах будь-якої форми власності. Отже, складовими такого партнерства є: підвищення продуктивності праці працівників; згуртованість колективу; відсутність конфліктів; високі позитивні результати роботи працівників; відсутність поняття «працівник другого сорту»; рівність у відносинах між робітниками; покращення рівня трудового потенціалу працівників; командне виконання поставлених завдань. Порушені тут питання соціального партнерства мають вагоме значення для формування трудових колективів та покращення їх економічних показників.

Література

1. Економіка праці та соціально-трудові відносини - Акулов М.Г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15941024/ekonomika/sotsialno-trudovi_vidnosini_sistema.

2. Менеджмент [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://menedzhmenti.ru/page154/page226/index.html>.

3. Борисов В. Есть ли в России социальное партнерство?// Человек и труд. / Борисов В. –1999. -№11.- С. 68-73
4. Колот А. М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання. / Колот А. М. - К.: КНЕУ, 2005.- 230 с.
5. Лазарев В. Необходимость институализации работодателей // Человек и труд. / Лазарев В. - 2001.- №4. Доступный з <http://www.chelt.ru>
6. Словарь бизнес-терминов. Академик.ру. 2001. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/business/9640>
7. Балабанова Л.В., Сардак О.В. «Управління персоналом» Підручник. / Балабанова Л.В., Сардак О.В.– К.: Центр учбової літератури, 2011. – 468 с.

ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ТУРИСТСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ ДЛЯ ЛЮДЕЙ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ

*Рындач Марина Алексеевна,
к.э.н., доцент Крымского
гуманитарного университета,
г.Ялта
e-mail: rindach@mail.ru*

Туризм развивается значительными темпами, испытывая значительные трудности, связанные с проблемой увеличения рынка. При этом новые сегменты рынка порой не рассматриваются как перспективные. Аспекты, касающиеся обеспечения возможности доступа для туристов с ограниченными возможностями мало освещены и этот сегмент потенциальных туристов обойден вниманием как со стороны государства, так и частного бизнеса в сфере туризма.

Туризм принадлежит к сфере услуг и является одной из крупнейших и динамичны отраслей экономики. Для успешного ведения дел необходимо не только уметь предоставлять качественные услуги, но и знать кому они необходимы, почему, для каких целей. Успех коммерческой деятельности на рынке туризма определяется, в первую очередь, привлекательным туристским продуктом. Туристский продукт одновременно представляет собой совокупность

весьма сложных разнородных элементов: природные ресурсы (воздух, вода, солнце, ландшафт и пр.), исторические, культурные, архитектурные достопримечательности, которые могут привлечь туриста и побудить его совершить путешествие; оборудование (средства размещения туристов, рестораны, оборудование для отдыха, занятий спортом и т.д.), которое само по себе не является фактором, влияющим на мотивацию путешествия, но при его отсутствии возникают многочисленные препятствия возможному путешествию; возможности передвижения. Такие возможности чаще оцениваются с точки зрения их экономической доступности, чем с точки зрения доступности.

Демографические изменения является одной из тенденций, которые создает проблемы для сохранения и повышение конкурентоспособности организаций в сфере туризма. Особое внимание необходимо уделять развитию социального туризма. Вопросы, касающиеся обеспечении возможности доступа для туристов с ограниченными возможностями мало освещены в отечественной литературе, имеется скудная и пророй изменчивая информация по статистике инвалидов в Украине. Публикаций по этой теме крайне мало. Этот сегмент потенциальных туристов обойден вниманием как со стороны государственных программ, так и со стороны частного туристского бизнеса.

Анализируя различные источники информации о количестве туристов в нашей стране, можно остановиться допущении от 2,6 до 3 млн. человек. При этом следует отметить, что около 70% хотели бы путешествовать. Из них 30% инвалидов имеют достаточный доход для этого, но незначительная часть, около 3% может путешествовать самостоятельно, 7% - путешествовать с помощью родственников. Остальные, желающие путешествовать, не могут реализовать свое желание потому, что ни санатории, ни отели, ни туроператоры и туристские агентства не могут предложить туристический продукт приемлемый для этой потенциального сегмента туристов. В нашей стране инфраструктура в большинстве городов не приспособлена для инвалидов - по городам невозможно проехать на инвалидной коляске; гостиницы, музеи, транспорт не приспособлены для людей с различными видами инвалидности; персонал различных заведений не знает, как принять особых посетителей. Исключение может составить только, наверное, Евпатория. Экономические барьеры не всегда

могут быть самой большой помехой – у многих потенциальных туристов этого сегмента есть и время, и деньги, которые они могут потратить на туризм, на отдых, но их выбор ограничен.

При анализе туристского продукта, ориентированного на людей с ограниченными возможностями, необходимо получить ясный ответ на вопрос: "Что в действительности будет покупать турист?" Ведь до определенного момента туристский продукт не имеет для потребителя абсолютно никакой ценности. Люди приобретают на рынке не товары, а их функциональную способность удовлетворять определенную человеческую потребность. Как известно туристский продукт – это любая услуга, удовлетворяющая потребности туристов во время путешествий и подлежащая оплате с их стороны. Потребности туристов-инвалидов специфичны, но, изучая эту специфику и делая туризм доступным, турбизнес приобретает как новых клиентов, так и решает важнейшую задачу адаптации людей с ограниченными возможностями к общей социальной среде.

Основным туристским продуктом в практической деятельности является комплексное обслуживание – стандартный набор услуг, продаваемый туристам в одном "пакете". Подкрепление туристского продукта в значительной степени способствует поиску и закреплению клиентов нового сегмента рынка. Туристические фирмы должны стараться повысить качество обслуживания клиентов, которое определяется следующими критериями: оперативностью работы по подбору и организации туров по запросам клиентов; вежливостью обслуживания, которое выражается в радушии сотрудников туристской фирмы, их внимании к запросам каждого клиента, терпении при обсуждении маршрута; соответствием предлагаемого тура реальному содержанию; наличием согласования всех составных частей комплексного обслуживания [1].

Доступность в комплексе определяет степень удовлетворения каждого клиента: сроками подбора маршрута; сроками оформления необходимых документов (загранпаспорта, виз, билетов и пр.); сроками получения справочной информации. Несмотря на то, что информационные услуги предоставляются бесплатно, именно благодаря им туристские фирмы в значительной степени обеспечивают реализацию своего туристского продукта.

Что мы подразумеваем под доступным туризмом? Некоторые думают об этом как о возможности легко добраться туробъекта: «Мы

непосредственной близости от автомагистрали» или «Мы близки к станции и в трех минутах от пляжа». Но эта не та доступность, которая необходима для туристов с ограниченными возможностями из-за состояния здоровья. Таким образом, не существует единого, общепринятого определения «доступного туризма». После изучения различных идей и терминов по этой теме, ассоциация Доступного туризма при Еврокомиссии ENAT предлагает такое определение: Доступный туризм - подходящий и простой в использовании для людей с ограниченными возможностями и для широкого круга клиентов, которым необходимо доступное оборудование объектов, услуг и информации [2].

Есть по крайней мере три причины для повышения доступности в туристском бизнесе: увеличение доли рынка, повышение качества предоставляемых и правовые и моральные обязательства.

Увеличение доли рынка: Посетители, которые имеют особые потребности доступа являются частью каждого сегмента туризма. Их интересы так же важны, как для любой другой группы людей. Они могут искать горные приключения, или посетить итальянскую оперу, приобрести билет на матч в Лиге чемпионов финал Кубка по футболу? С точки зрения бизнеса, они просто "клиенты", но они нуждаются в хорошем доступе - в противном случае они будут искать другое место отдыха. Надо учитывать, что они также путешествуют с семьей и друзьями. Поэтому турбизнес может просто потерять одного клиента, но потенциально и многих других. И это уже значительный сегмент на туристском рынке.

Улучшение качества: Эти клиенты являются экономически независимыми и будут ли они тратить свои деньги на вашем предприятии может зависеть от услуг, которые вы предлагаете и что еще более важно - качество сервиса. Речь идет о повышении качества тур предложения. Предприниматели получают выгоду в том, что, начиная думать сложных категориях туристов, повышается качество предоставляемых услуг для всех своих клиентов.

Правовые и моральные обязательства: вопросу правовых обязательств уделяется внимание со стороны поставщиков услуг, чтобы сделать свои товары и услуги доступными для инвалидов. Речь идет о адаптации туруслуг к меняющимся социальным и правовым нормам, что является неотъемлемой частью открытого общества

Задаваясь этими вопросами представители турбизнеса найдут те аспекты, которые помогут получить лучшее понимание своих клиентов, что является ключом к успеху [2].

Важно знать, что все клиенты должны иметь возможность пользоваться комплексом туристских услуг, который должен быть безопасным, привлекательным и удобным. В настоящее время в сфере туризма доступных объектов, средств размещения и услуг не хватает практически на каждом европейском рынке. Существует реальная проблема рынка в сфере туризма, где клиентам с конкретными требованиями доступа придется долго искать то гостиницу, то транспорт, средства, которые им необходимы, чтобы иметь возможность путешествовать. Они могут изменить свой выбор места отдыха просто потому, что нет информации о доступных туробъектах. Турфирма, выбирая этот перспективный сегмент рынка, должны формировать программу комплексного обслуживания. Учитывая специфические требования туристов с ограниченными возможностями.

Литература

1. Зорин И.В., Каверина Т.П., Квартальнов В.А. Туризм как вид деятельности. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://tourlib.net/books_tourism/zorin07.htm
2. <http://www.accessibletourism.org/>

ВИЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

*Солоха Дмитро Володимирович,
к.е.н., доцент Донецького
державного університету
управління
e-mail: coloxa-a@yandex.ru*

Позиціонування України в світовому економічному просторі неможливе без активізації інноваційних процесів в кожному з її регіонів, без умовно, це в першу чергу стосується промислово розвинених системоутворюючих регіонів.

Аналізуючи стан справ з цього питання, можна визначити проблему необхідності оновлення техніко-технологічної складової

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

забезпечення регіонального розвитку в стратегічній перспективі, тобто, мова йде про інновації, отже дана тема є актуальною та цілком своєчасною [1].

Не зважаючи на значний інноваційний потенціал регіонів України, впродовж років спостерігається низький рівень інноваційної діяльності підприємств, що спрямована на розробку та виробництво принципово нових видів техніки та технологій, які забезпечать випуск конкурентоспроможної продукції.

Крім того, недостатнє фінансування НДДКР негативно позначилося на всіх складових життєвого циклу інновацій, які забезпечують реалізацію технологій.

Саме тому на подолання проблем в інноваційній діяльності направлена державна інноваційна політика, яка призвана надати імпульс мобілізації всіх ресурсів, що забезпечать активізацію інноваційних процесів, по-перше, на рівні регіону, по-друге, на рівні держави в цілому.

Питання інноваційного розвитку регіонів та економічної системи України, поставлені в основних документах по цьому питанню, потребують їх конкретизації застосовуючи до основної ланки та суб'єктам ринкової економіки. Обумовлено це тим, що системоутворюючі підприємства регіонального рівня зіткнулися з проблемою необхідності активізації формування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку, що відповідає економіці інноваційного типу, відсутність якого негативно впливає на їх інноваційну діяльність.

Як показує світовий досвід, можливості оновлення виробничого потенціалу та продукції підприємств у перспективі залежать від сьогоденного здійснення наукових досліджень і проектно-конструкторських розробок та швидкого впровадження нововведень у виробництво.

В процесі розробки та комерціалізації інновацій, залежно від їх складності та масштабів, може брати участь значна кількість різних за розміром підприємств та інших установ регіональної ринкової інфраструктури.

Дана ситуація поглиблюється наявністю ряду специфічних для інноваційного процесу ознак. Зокрема цей процес часто характеризується не збіганням у часі появи й об'єктивної необхідності у впровадженні нововведення.

Проведені зарубіжними вченими дослідження свідчать, що розрив у часі між появою нового відкриття, джерелом якого є нові знання, і його розробкою до рівня прикладної технології та освоєння ринком становить 20 – 25 років [3].

Поряд з тим, 50 – 60% усіх дослідно-конструкторських розробок ніколи не втілюють у нову продукцію, що реалізується, а 30% нововведень протягом короткого періоду часу перестають бути прибутковими. Крім того, за оцінками американських вчених, частка витрат на НДДКР, що припадає на невдалі нововведення, сягає 50%.

Очевидно, що для реалізації інноваційних процесів необхідні значні інвестиційні ресурси. Досвід свідчить, що переконати інвестора, а в майбутньому і споживача можна лише через обґрунтування переваг нововведення перед конкурентами шляхом забезпечення більш високої якості (кращих експлуатаційних параметрів) або переваг в ціні.

Дослідження показують структурний зв'язок стратегії інноваційного розвитку підприємства зі стратегією глобального бізнесу. Вибір компанією стратегії глобалізації означає, що вона повинна здійснювати стандартизацію конструкцій, виконувати дизайн своїх товарів і розробляти рекламні стратегії усіх своїх підприємств незалежно від країн перебування.

Даний підхід ґрунтується на припущенні про існування єдиного глобального ринку щодо випущеної продукції [1]. У той же час поряд зі стратегією глобалізації необхідно враховувати і мультирегіональну стратегію, що припускає адаптацію компанії до умов конкуренції в кожній країні окремо. Формування стратегії інноваційного розвитку великої компанії, що враховувала б і стратегію глобалізації і мультирегіональну стратегію, варто здійснювати на основі корпоративної стратегії.

Методологія формування стратегії інноваційного розвитку компанії будується на основі багаторівневого підходу, що дозволяє визначити стратегічні цілі інноваційного розвитку крупної компанії на державному, регіональному і виробничому рівнях управління [2].

На міжнародному рівні особлива роль належить наступним організаціям, договорам і програмам: Міжнародний банк ліцензованих технологій, Європейська стратегічна програма трансферту інновацій і технологій, Програми Eurotechcapital, Shrint, Velly, Phare, Copernicus.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

На державному рівні враховується нормативна правова база реалізації державної інноваційної політики. Стратегія інноваційної політики визначається Концепцією науково-технологічного й інноваційного розвитку. Пріоритетні напрямки інноваційного розвитку реалізуються за допомогою державних науково-технічних або галузевих програм.

Розробка і виконання Національних і державних програм є прямим стимулюванням інноваційної діяльності підприємств. Непрямі методи стимулювання інноваційної діяльності - це податкове й амортизаційне регулювання, кредитна і фондова політика, цінове регулювання, політика протекціонізму, законодавство, що регулює правила конкуренції, регулювання міжнародного технологічного обміну.

На регіональному рівні при розробці організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку великої компанії необхідно враховувати регіональну інноваційну політику, що орієнтована на рішення територіальних проблем [1]. До їхнього числа відноситься ефективне використання наявного матеріально-технічного, сировинного і трудового потенціалу, задоволення потреб внутрішнього ринку.

Мірами реалізації регіональної інноваційної політики є реалізовані програми й інвестиційні проекти. Зокрема, у Донецькій області - це Програма науково-технічного розвитку Донецької області до 2020 року.

Виробничий рівень організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку включає всі стадії інноваційного процесу «розробка - виробництво – ринок».

За сучасних умов організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку реалізує інвестиційну стратегію підприємства шляхом розробки і виконання інноваційних проектів, головна особливість яких полягає у включенні в них робіт, пов'язаних з реалізацією дослідницької фази життєвого циклу інновацій.

З метою активізації інноваційного розвитку на регіональному рівні, пропонуємо вдосконалити роботу місцевих органів влади для забезпечення високого рівня науково-технічного розвитку регіонів [3]. Основною метою регіональної науково-технічної політики повинні бути:

- розробка галузево-територіальних програм інноваційного розвитку, котрі є вихідною інформацією для забезпечення цільової спрямованості інноваційної діяльності підприємницьких структур;
- створення на базі провідних промислово-виробничих структур і науково-дослідних установ певних об'єднань – технопарків, технополісів, тощо;
- підвищення ефективності використання інновацій для забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;
- безпосереднє стимулювання інноваційної діяльності системоутворюючих підприємств з урахуванням науково-технічних, природних та інших особливостей регіонів України;
- вирішення завдань задоволення попиту на регіональному рівні в конкурентоздатних товарах та послугах вищого ґатунку;
- сприяння розвитку співробітництва між науково-дослідними установами та промисловими підприємствами регіонів різних форм власності;
- створення регіональних наукових фондів, які б фінансували фундаментальні та прикладні дослідження місцевих вчених і фахівців;
- визначення напрямків розвитку та підтримка венчурного підприємництва в регіоні.

Таким чином, слід зазначити, що саме регіоналізація НДДКР, як орієнтація на промисловий сектор кожного конкретного регіону, з притаманним лише для нього потенціалом дасть змогу залучати в господарський механізм додаткові чинники розвитку інноваційних підприємств на засадах більш повного й ефективного використання усіх видів ресурсів окремих територій, що в свою чергу забезпечить зростання суспільства за всіма векторами розвитку в довгостроковій перспективі.

Література

1. Гончаров В.М., Солоха Д.В., Припотень В.Ю., Фесіна О.А. Організація управління ефективним розвитком промислових підприємств в умовах ринкового середовища: Монографія. – Донецьк: СПД Купріянов В.С. – 2006. – 206 с.
2. Коверга С.В., Григор'єва В.І. Проблеми активізації інноваційної активності машинобудівних підприємств України. // Праці Восьмої міжнародної конференції студентів та молодих учених „Управління розвитком соціально-економічних систем:

глобалізація, підприємництво, стає економічне зростання”. ч.5. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – С. 293-295.

3. П. С. Харів. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів. – Тернопіль: “Економічна думка”, 2003. – 326 с.

НАПРЯМИ НАРОЩЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА РЕГІОНУ

*Трало Ірина Миколаївна,
здобувач Інституту
регіональних досліджень
НАН України
e-mail: tralo@rambler.ru*

Визначальною особливістю сучасних геоекономічних систем з точки зору забезпечення довгострокової конкурентоспроможності, є здатність до формування інноваційного середовища продукування нових знань.

Найбільш дієво це відбувається через формування та нарощення потенціалу соціально-економічної системи, який повинен забезпечувати реалізацію наявних можливостей, поставлених стратегічних завдань та цілей розвитку. Відповідно, це дозволить забезпечити конкурентні переваги регіону. Ефективне використання унікальних конкурентних переваг регіону та наявного ресурсного потенціалу дозволить забезпечити високий рівень конкурентоспроможності регіону, що є основною метою стратегічного менеджменту. Важливим ресурсом стратегічного розвитку регіону в сучасних умовах є стратегічне планування, яке передбачає не просто постановку цілей розвитку регіону та шляхів їх досягнення (що на практиці являє собою декларативний плановий документ), а розробку цілісної концепції розвитку регіону, з встановленням галузевих пріоритетів, максимальною реалізацією стратегічного потенціалу регіону.

Дослідженню різних аспектів стратегічного планування регіонального розвитку присвячені роботи багатьох економістів: Е.Дж. Блейклі, О. Богашко, В. Богуцький, Р. Брусак, В. Вакуленко, А. Гранберг, З. Герасимчук, Л.Шевчук та ін.. На сьогодні науковцями

не сформульовано єдиного підходу до трактування сутності поняття стратегічного потенціалу. Загальним у існуючих концепціях є ресурсний підхід до розуміння стратегічного потенціалу, тобто сукупність наявних ресурсів соціально - економічної системи, до яких може бути віднесено природно-ресурсний, економічний, науково-технічний, трудовий, туристичний та ін.

Найчастіше під стратегічним потенціалом дослідники розуміють можливості досягнення стратегічних цілей при максимально ефективному використанні наявних ресурсів та граничні можливості для вирішення поставлених цілей за певних умов, створених зовнішнім середовищем. При цьому наголошується, що основна відмінність стратегічного потенціалу від поточного полягає у наявності стратегічної мети розвитку регіону, під яку і має бути сформований даний потенціал.

Разом з тим, прикордонні регіони України займають особливе місце у розвитку національної економіки, адже для них характерна активна зовнішньоекономічна діяльність, міжрегіональне та транскордонне співробітництво, особливе інфраструктурне забезпечення, пов'язане з наявністю кордонів. Відповідно, вирізняється і специфіка стратегічного потенціалу прикордонного регіону.

На нашу думку, в умовах сучасної інтелектуально-інформаційної моделі розвитку суспільства, синергетичний ефект стратегічного планування розвитку регіону може досягатися за умов активних процесів міжрегіонального співробітництва суміжних територій, які, як правило, мають спільний ресурсний потенціал, схожі проблеми розвитку та динаміку соціально-економічних показників. Тому стратегічний потенціал прикордонного регіону повинен складатися із сукупності соціально-економічного, міжрегіонального та транскордонного потенціалу регіону.

Сучасними формами просторової організації економічних систем має стати формування макрорегіонів, міжрегіональних кластерів, агломерацій, створення спеціальних (вільних) економічних зон та територій пріоритетного розвитку, активна діяльність єврорегіонів та ін. Таким чином, сучасна регіональна політика потребує розвитку такої системи управління, яка б забезпечувала оптимальну схему матеріально-інформаційного обміну між регіонами, а макрорегіон розглядався б як складна збалансована система з безліччю елементів,

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

що утворюють певну єдність і цілісність завдяки стійким відносинам і зв'язкам між собою.

Стимулювання розвитку міжрегіональної взаємодії макрорегіонів може відбуватися через реалізацію спільних проектів інфраструктурного забезпечення, формування міжрегіональних ринків, бірж, територіальних корпорацій, зменшення бар'єрів міжгалузевої кооперації, розвиток нормативно-правової бази міжрегіонального співробітництва у вигляді Угод про міжрегіональну співпрацю, кооперацію та інтеграцію, проведення форумів міжрегіонального економічного співробітництва та ін.. [1]

Формування стратегічного потенціалу макрорегіону повинне починатися з визначення стратегічних пріоритетів по кожній складовій та подальшої розробки субрегіональних Стратегій розвитку. Варто зауважити, що сучасна регіоналістика приділяє недостатньо уваги стратегічному плануванню на макрорівні, зокрема плануванню розвитку субрегіонів та інших локальних територіальних утворень.

Однорідний економічний простір характерний для багатьох регіонів України, та особливо актуальними інтеграційні процеси є для макрорегіону Полісся (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська області), який характеризується одними з найнижчих в Україні показників соціально-економічного розвитку. Незважаючи на те, що області, включені до макрорегіону, мають певний досвід міжрегіонального та транскордонного співробітництва, співпраця на субрегіональному рівні лишається фрагментарною, без розробки єдиних взаємоузгоджених механізмів реалізації спільного потенціалу.

Прикладом реалізації спільного стратегічного плану може стати методика, запропонована проектом USAID, який реалізується в Україні з 2009 року, для т.зв. агломераційних утворень. В рамках проекту “Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність” (ЛІНК) було розроблено стратегічний план підвищення конкурентоспроможності та економічного розвитку для громад адміністративно-територіальних одиниць, які формують агломерацію (зокрема, Центральнo–Волинська” агломерація, що включає міста та райони Волинської та Рівненської області).

Таким чином, стратегічний розвиток прикордонних регіонів України повинен відбуватися з врахуванням специфіки транскордонного та міжрегіонального потенціалу. При цьому

нарошення та реалізація стратегічного потенціалу повинна відбуватися на макрорівні, для складних соціально - економічних систем, що дозволить досягнути максимального ефекту від регіонального стратегічного планування.

Література

1. Рішення Ради регіонів щодо Реформи регіонального розвитку в 2011 році від 7.02.2011 р.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО САМОДОСТАТНОСТІ

*Уманець Тетяна Василівна,
д.е.н., професор Одеського
національного економічного
університету
e-mail: uman_tat@ukr.net*

*Шаталова Людмила Семенівна,
аспірантка Одеського
національного економічного
університету*

Динамічний розвиток ринкових процесів на Україні, розробка проектів територіальних і адміністративних реформ вимагають переорієнтації зусиль менеджменту із констатації поточних результатів діяльності в площину забезпечення конкурентних переваг і самодостатності територіальних громад, формування яких є певним гарантом тривалого ефективного функціонування територіальної громади і залежить від якості реалізації його потенціалу. Широке коло питань, пов'язаних з дослідженням економічного потенціалу, з пошуком та реалізацією складових економічного потенціалу розвитку, висвітлювалося у працях відомих зарубіжних та вітчизняних вчених: І. Ансоффа, П. Друкера, М. Мескона, А. ДЖ. Стрікланда, А.А.Томпсона, В. Гейця, В. Голікова, В. Дорофієнка, В. Максименко, В. Пономаренка, М. Чумаченка, А. Яковлєва та інших. Однак, ще не вироблено єдиного підходу щодо визначення економічного потенціалу, розглядаються лише окремі його складові

(виробничий, кадровий потенціал), і, відповідно, визначаються резерви використання цих окремих складових, а не потенціалу в цілому. З огляду на вищезазначене, та виходячи з потреб реформування економіки України, формування регіональних стратегій розвитку, вирішення теоретичних і методичних питань щодо змісту поняття „економічний потенціал” в загалі і, зокрема, відносно територіальної громади; механізму формування можливостей її функціонування, що забезпечить самодостатність територіальній громаді; розробка інформаційно-аналітичної бази кількісної оцінки рівня економічного потенціалу територіальної громади у розрізі трьох груп: сільської (селищної) ради, селища, малого міста є дуже актуальними проблемами.

Існують різні підходи до визначення терміну „Економічний потенціал”. Аналіз економічної літератури показав, що коло визначень економічного потенціалу дуже широке – від надзвичайно вузького його розуміння як річного обсягу виробництва продукції до таких загальних категорій, як соціально-економічна система. Ряд вчених вважає, що економічний потенціал це сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів і цінностей, що можуть бути використані для досягнення певних цілей. У розробці державної політики збалансування рівнів розвитку регіонів економічний потенціал розглядається як сукупність трудових і природних ресурсів, розташування. А методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку пропонують економічний потенціал регіону оцінювати за обсягами, структурою, рівнем використання, ступенем зношеності основних фондів, розгалуженістю виробничої бази, часткою наукоємних інвестиційно-спроможних галузей і підприємств, здатних до реалізації інноваційної моделі економічного зростання, ступенем кваліфікації трудових ресурсів, потужністю, технічним станом та щільністю інженерно-транспортної інфраструктури, а природно-ресурсний - за оцінками земельних, водних, лісових, мінерально-сировинних оздоровчих та рекреаційних ресурсів [1, с.12]. Аналіз дефініцій поняття „економічний потенціал” показав, що основою у формуванні економічного трудового потенціалу є ресурси. Поряд з цим, слід зазначити, що сама по собі їхня наявність не є гарантом досягнення будь-яких цілей. Другою, не менш важливою складовою потенціалу виступають здібності об'єкту дослідження мобілізувати ресурси у ході здійснення комплексу дій. З

урахуванням того, що сукупність таких здібностей в економічній літературі прийнято називати компетенціями, то економічний потенціал територіальної громади можна визначити як можливості системи ресурсів і компетенцій сільської ради, селища або малого міста створювати результат для зацікавлених осіб за допомогою бізнес-процесів. Різноманіття підходів до розуміння сутності економічного потенціалу дозволяє вважати його багаторівневим і багатоаспектним поняттям, зміст якого розкривається у всьому комплексі його проявів. З метою визначення загального економічного потенціалу доцільно класифікувати економічний потенціал територіальної громади за функціональною ознакою, а саме: непереміщувані ресурси: природні ресурси, основні фонди, соціальна сфера; людські ресурси; комерційна інфраструктура; комунікаційна інфраструктура регіону; розвиток підприємництва та інших форм господарювання. Також слід пам'ятати щодо складу територіальної громади входять сільські (селищні) ради, селища і малі міста, які неоднорідні як сукупності, що досліджуються, і тому повинні мати свою інформаційно-аналітичну базу щодо визначення рівня економічного потенціалу за функціональною ознакою. Залучення в аналіз значної кількості показників і виокремлення з їх числа таких, які у більшому ступені відбивають економічне, соціальне і інші напрямки зростання, неминуче ставить питання забезпечення інформаційної бази для розрахунків, методів їх визначення, ролі і значущості в досягненні сформульованих цілей розвитку, а також забезпечення їхнього динамізму з урахуванням вимог пріоритетів оцінки. Необхідно, на думку авторів, розробити більш досконалу і обґрунтовану систему показників для проведення рейтингової оцінки територіальних громад, яка б мала певні переваги перед існуючими, а саме: дозволяла б здійснювати системний підхід до аналізу усіх напрямків розвитку, оскільки до складу необхідно ввести такі показники, які б відбивали основні фактори і напрямки росту територіальної громади і були базою для розрахунку самодостатності територіальної громади, що особливо важливо при проведенні адміністративно-територіальної реформи; в систему показників повинні входити ті, що відбивають як ресурси, так і результати зростання (при цьому здійснюється і облік наявної ресурсної бази розвитку територіальних громад); показники оцінки повинні являти собою не просто рівень досягнення, а оцінку його зростання, тобто

зміни основних економічних, соціальних, екологічних та інших показників за певні терміни часу і встановлений період оцінки.

Тепер що до методів оцінки економічного потенціалу територіальної громади. На авторську думку, доцільно використовувати рейтинговий метод за допомогою інтегральних індексів розвитку економічного потенціалу територіальної громади, а для отримання інформації, яка не міститься у статистичних звітах, - вибірковий метод. Експертний метод оцінки, який сьогодні використовують у регіональних дослідженнях достатньо часто, має свої недоліки. І головний з них – це хто виступає експертом, а звідси на скільки достовірна інформація, що закладається в процес дослідження. Ліцензованих експертів у нас нема, а значить не має гарантії, що оцінка здійснена кваліфіковано. Аналіз системи показників, що запропонована Монастирським Г.Л., свідчить про те, що вона містить багато показників, які є службовою таємницею суб'єктів господарської діяльності, і отримати достовірну або навіть приблизну інформацію неможливо [2]. Як тоді проставляти бали? Що стосується системи показників оцінки міста чи району, що розроблена Боровською О.Ю., то вона є більш досконалою, але являє собою чисто описовий, а не інформативний характер (нема алгоритму розрахунку запропонованих показників і джерела інформації за ними), має ряд неточностей (наприклад, про яке населення йде мова: постійне чи наявне), а деякі показники можна оцінити тільки альтернативно [3]. Слід зауважити, що змішувати у одній системі альтернативні і кількісні показники є некоректним.

Виходячи з вищенаведеного, автори пропонують:

- Розробити систему показників економічного потенціалу окремо для малого міста, селища і селищної ради на базі інформації, яка підлягає державної реєстрації і може бути зафіксована у статистичних звітах, або вибіркоким методом. Це дозволить уніфікувати інформацію, а також досліджувати процеси не тільки у статистиці, але й у динаміці.

- Для оцінки економічного потенціалу окремої територіальної громади розрахувати її стан на певний час за допомогою інтегрального індексу і визначити місце кожної територіальної громади у обласному рейтингу.

- Визначити інформаційно-аналітичну базу для оцінки економічного потенціалу територіальної громади за напрямками розвитку.

Література

1. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 29 липня 2002 р. № 224. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку. – 17 с.

2. Монастирський Г.Л. До питання теоретичної сутності механізму забезпечення економічного й соціального розвитку сільських поселень в системі державного регулювання економіки. //Вісник ТАНГ. – 2001. - № 16. – С. 132-136.

3. Боровська О.Ю. Удосконалення системи оцінки розвитку міст і районів як фактор підвищення ефективності управління. //Формування ринкових відносин в Україні. - № 3 (46)/2005. – С. 64-69.

ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ПРИКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ ТА РОСТОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ РОСІЇ

*Фокіна-Мезенцева Катерина Володимирівна,
доцент Донецького інституту ринку та
соціальної політики
e-mail: fok-mezentseva@mail.ru*

В сучасних умовах розвитку світової економіки міжнародні інтеграційні процеси стають визначальними і значною мірою набувають регіонального відтінку. Все більша роль у міждержавних відносинах надається регіонам. В зв'язку з цим, зростає значення прикордонного та транскордонного співробітництва. Для України, яка має досить вдале географічне розташування, таке співробітництво з іншими країнами-сусідами відіграє важливу роль, оскільки за умови ефективного здійснення, воно є рушієм економічного розвитку регіонів та спонукає до прискорення процесів конвергенції та інтеграції.

Аналіз проблеми і питань транскордонного співробітництва, в тому числі прикордонних регіонів України за умов євроінтеграції,

представлений значною кількістю публікацій А. Баляна, П.Бєленького, І. Боярко, І. Вахович, Т. Волошиної, З. Герасимчук, М. Долішнього, В. Дубницького, В. Ляшенко, Ю. Макогона, С. Максименко, Н. Мікули, О.І. Мокія, І. Ілько. Однак проблеми, пов'язані з формуванням, фінансуванням і реалізацією проектів ТКС регіонів України і Росії, вивчаються недостатньо.

Прикордонне та транскордонне співробітництво є специфічною сферою політичної, зовнішньоекономічної, техніко-технологічної, екологічної, культурно-освітньої та інших видів міжнародної діяльності, яка здійснюється на регіональному рівні і яка, охоплюючи всі загальні їхні форми, відрізняється необхідністю та можливостями більш активного їх використання, а також низкою особливостей, а саме – наявністю кордону і необхідністю його облаштування, спільним використанням природних ресурсів і, відповідно, вирішенням проблем екологічно-технологічної безпеки, широким взаємним спілкуванням населення сусідніх держав та особистими зв'язками людей, значно вищим навантаженням на інфраструктуру (шляхи, зв'язок, сферу обслуговування).

На погляд І.О. Ахновської та А.Л. Тофан, прикордонне співробітництво є первинною ланкою інтеграційних і глобалізаційних процесів та європейської інтеграції зокрема. На їх думку, ефективність співробітництва зумовлюється дієвістю організаційно-економічного механізму, глибиною усвідомлення суті, форм, принципів, причин і наслідків міжнародної взаємодії [1, с. 13].

Для розвитку світової економіки кінця ХХ століття характерні три тенденції: відбувається поглиблення взаємозалежності країн; найважливіші галузі окремих країн (сільське господарство, металургія, хімія, автомобілебудування) працюють не скільки на внутрішній ринок, скільки на зовнішній; більшість країн пов'язують свою конкурентну перевагу з перспективами участі в міжнародному технологічному поділі праці. Ці тенденції примушують державу по-новому відноситися до своєї території, оскільки в нових умовах необхідно, врахувавши інтереси національної безпеки, забезпечити відкритість країни, з метою підвищення її конкурентоспроможності.

Слід зазначити, що з точки зору політики територія – це простір, на який поширюється державний суверенітет. Між тим для економіки, що має справу з потоками і обмінами – територія розглядається як чинник, що полегшує або ускладнює обмін.

Відмінність в підходах формує своєрідне джерело напруги. Держава постійно прагне контролювати потоки, які постійно прагнуть переміщатися услід за світовою кон'юнктурою, враховуючи інтереси підприємців, а не держави. Ця напруга підтримується і на рівні регіонів, підприємств. З одного боку, регіони і суб'єкти регіонального господарського комплексу мають в розпорядженні власну територіальну базу. Поняття територіальної бази підприємства може асоціюватися і з локалізацією ринку збуту підприємств. Регіональний ринок збуту є простором, на якому оперують конкуруючі підприємства. З іншого боку, в умовах технологічної конкуренції перспективи підприємства залежать від його мобільності, гнучкості, здібності до поширення своєї діяльності за межі регіональної і національної території.

Для вирішення цієї дилеми можна звернутися до досліджень Г. Камерона, який виділив три підходи до участі держави у регулюванні процесів територіального розвитку:

- «радикального перетворення» - активне державне втручання у сферу територіальної організації продуктивних сил;
- «адаптивний» - обмеження ролі держави тільки поверхневим регулюванням та коригуванням цих процесів;
- «неінтервенціоналістський» - повне виключення впливу держави на регіональний розвиток [2, с. 347].

У цьому контексті, слід зазначити, необхідність пріоритету приватно-державного партнерства. Важливість розвитку транскордонного співробітництва між Україною і європейськими державами, а також з Російською Федерацією в рамках програм і партнерства, обумовлюється необхідністю поглиблення рівня двосторонніх відносин з метою отримання підтримки на шляху проведення системних економічних та інфраструктурних реформ. Вказане є передумовою повноправного входження нашої держави до світового ринку, інтеграції до світового співробітництва, реалізації взаємовигідних інвестиційних проектів, а також розширення інноваційно-інвестиційно-маркетингових можливостей України і її регіонів.

В сучасній науковій літературі та на практиці міжнародних відносин поняття «транскордонне співробітництво» тісно пов'язане із поняттям «прикордонне співробітництво». За своєю суттю співпрацю сусідніх територій визначають обидва терміни. Однак другий термін

є більш звичним в Україні та Російській Федерації і використовувався в умовах, коли кордон був закритий для широкого обміну. Об'єктами досліджень були прилеглі території кожної з суміжних держав зокрема. Термін «прикордонне співробітництво» почав вживатися у 70-х роках минулого століття для означення культурних відносин та політичних акцій між сусідніми регіонами по обидві сторони кордону. Проте, на даний час взаємні відносини прикордонних територій відбуваються в значно більшій кількості сфер і, часто, незалежно від волі та бажань людини та відміченого нею кордону, тобто категорія «транскордонне» більше відповідає суті того, що відбувається на прикордонних територіях.

На думку автора, можна сформулювати такі основні принципи транскордонної співпраці:

- принципи партнерства, рівноправ'я, рівнозначності сторін. Цей вид партнерства базується на паритеті сторін, незалежно від величини території, в сенсі просторовому, економічному або демографічному. Для розвитку цього виду партнерства необхідно здолати ряд перешкод, які виникають у сфері адміністрування, компетенції і джерел фінансування;

- принцип допомоги (субсидіарності), який розуміється дуже широко як допомога міжнародних, державних і регіональних інституцій і організацій в досягненні цілей транскордонної співпраці, які реалізуються регіонами і місцевими союзами. Допомога означає також зміцнення регіонального і місцевого рівнів управління через делегування повноважень на найнижчий рівень адміністрування;

- принцип солідарності прикордонних територій, який увійшов до останньої версії Європейської хартії прикордонних і транскордонних регіонів – в умовах документа Асоціації європейських прикордонних регіонів;

- принцип існування стратегії транскордонного розвитку. Ця стратегія повинна відповідати програмі розвитку краю і обкреслювати потреби і майбутні цілі транскордонної співпраці для подолання ізольованого розвитку лише з одного боку кордону і розробки відповідної загальної перспективи регіонального транскордонного розвитку.

Отже, за сучасної динаміки розвитку інтеграційних процесів України прикордонне або транскордонне співробітництво відіграють роль своєрідного каталізатора процесів вирівнювання якості життя

населення прикордонних територій, сприяючи вільному руху товарів, людей і капіталів через кордон, а також мобілізації місцевих ресурсів та підвищенню ефективності їх використання, робить можливим об'єднання зусиль різних держав для вирішення певних питань функціонування транскордонного простору. Разом з тим, аналіз теоретичних досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців щодо проблематики прикордонного співробітництва, показав, що визначення принципів формування регіональної політики розвитку в його умовах є дуже складним завданням.

Література

1. Ахновська І.О. Перспективи українсько-російського транскордонного співробітництва / І.О. Ахновська, А.Л. Тофан // матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Транскордонне співробітництво як важлива складова євроінтеграційних процесів України»], (Чернівці, 6-7 травня 2010 р.) / Чернівецький торг.-економічний ДВНЗ «КНТЕУ». – Чернівці: ЧТЕІ ДВНЗ «КНТЕУ», 2010. – 480 с. [с. 13-15]

2. Cameron G. New Directions in Federal Economic Development Programs Explorations in Economic Research / G. Cameron. – 1977. – Vol. 4. – № 3. – P. 345-469.

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО РИНКУ ПРАЦІ

*Цісінська Оксана Богданівна,
інженер Інституту регіональних
досліджень НАН України
e-mail: tsisinska@i.ua*

До періоду лібералізації трудової сфери в Україні не піднімалось питання про інфраструктуру ринку праці і тим більше про її розвиток, оскільки не існувало такого ринку. З початком економічних реформ в країні, які призвели до соціальних проблем, постало питання необхідності становлення такої інфраструктури для розвитку ринкової системи господарювання. Щодо ринку праці, то всі проблеми зводились до ліквідації наслідків масових звільнень з кризових підприємств і зниження соціальної напруги в регіоні. Цим чи іншим займалась державна служба зайнятості. Але, станом на

сьогодні, коли в країні спостерігається масова міжнародна трудова міграція населення в прикордонних регіонах, і не тільки, коли «висить» велика загроза безробіттю, коли з'явилась необхідність забезпечення умов для ефективної зайнятості населення, коли зростає роль організацій і інститутів, які діють на локальних ринках праці і забезпечують умови для найбільш ефективного узгодження інтересів контрагентів ринку праці, настав час поговорити про характер ринку праці, який досі не набув цивілізаційних рис, як це спостерігається в країнах з розвинутою ринковою економікою, який виражається в нерівномірному та недосконалому розвитку існуючої інфраструктури ринку праці в Україні та її регіонах. Тому система управління ринком праці, насамперед в регіоні, потребує наявності відповідних установ і інститутів, які призначені для створення нормативно-правових і організаційно-економічних умов для проведення активних заходів в забезпеченні зайнятості і працевлаштування населення, в тому числі розвитку інфраструктури ринку праці.

В зв'язку з розвитком транскордонного співробітництва на прикордонних територіях та вище згаданою міжнародною трудовою міграцією населення існуюча створена інфраструктура регіональних ринків праці є невідповідною для такої ситуації і потребує об'єктивних змін під впливом таких нових для неї явищ. Але потрібно відзначити, що в науковій літературі з проблематики ринків праці відсутній понятійний апарат «інфраструктури транскордонного ринку праці» як інструменту складових транскордонних ринків праці та механізму їх функціонування. Вивчення та аналіз праць вітчизняних вчених П. Белінського, Д. Богиня, О. Людкевич, Г. Савченко, У. Садової, Л. Семів, Г. Пухтаєвич, О. Тітьонко з дослідження проблем становлення та функціонування ринків праці в Україні та за кордоном призвело до трактування нами поняття «інфраструктура транскордонного ринку праці», яка представляє собою гармонійну, адаптивну систему закладів, організацій і інститутів в сукупності з юридичними, організаційно-економічними і інформаційними умовами, що забезпечує ефективну взаємодію суб'єктів транскордонного ринку праці з їх представниками, яка здатна реалізувати головні спільні функції регіональних ринків праці по обидві сторони кордону. Тобто, в доповнення до вивчених вже науковцями рівнів інфраструктури (наприклад, державному,

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

регіональному, первинному та ін.) нами запропоновано - транскордонний.

На нашу думку, основні і притаманні функції, які на «відмінно» може виконати лише інфраструктура транскордонного ринку праці, є – управління міграційними процесами між суміжними прикордонними регіонами; захист прав працівників – мігрантів цих регіонів; здійснення заходів щодо зміцнення транскордонного співробітництва у сфері соціально-трудова прав громадян суміжних прикордонних регіонів. Також вона виконує низку таких функцій як: аналіз і прогнозування попиту та пропозиції на робочу силу в суміжних прикордонних регіонах; інформування населення суміжних прикордонних регіонів, яке шукає роботу та регіональних органів управління про стан ринку праці; сприяння забезпеченню ефективної зайнятості, запобіганню безробіттю, створенню нових робочих місць та умов для розвитку підприємництва на суміжних прикордонних регіонах; розроблення, обґрунтування, координування і контролювання виконання спільних соціальних програм із питань зайнятості в цих регіонах; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили суміжних прикордонних регіонів; розроблення і вдосконалення механізму регулювання рівня життя населення суміжних прикордонних регіонів.

Інфраструктура транскордонного ринку праці включає в себе сукупність об'єктів суміжних прикордонних територій, що забезпечують функціонування транскордонного ринку праці, сприяють ефективній зайнятості, регулюють відносини між роботодавцями і працівниками з вирішення трудових конфліктів та оплати праці, управління міграційними процесами в прикордонних суміжних регіонах.

Об'єкти інфраструктури транскордонного ринку праці, що забезпечують функціонування транскордонного ринку праці можна поділити на п'ять видів: організаційні, що забезпечують функціонування транскордонного ринку праці; інституціональні, які поділяються на формальні та неформальні, що регулюють співвідношення попиту та пропозиції на транскордонному ринку праці; інформаційні для забезпечення системи соціального захисту від безробіття найменш конкурентоспроможних на ринку праці груп населення; технічні та фінансові для забезпечення реалізації

механізму узгодження попиту і пропозиції на транскордонному ринку праці.

Інфраструктура транскордонного ринку праці, яка діє в конкретному соціально-економічному та політичному становищі, знаходиться під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Так як дана інфраструктура включає елементи та об'єкти сусідніх держав з різним соціально-економічним та політичним середовищем, то одні і ті ж фактори в цих країнах можуть впливати по-різному. Без сумніву, що всі фактори впливу взаємопов'язані, і виявити чітку грань між ними досить важко. Тому до факторів зовнішнього середовища ми відносимо макроекономічні, демографічні та соціально-психологічні. А фактори внутрішнього середовища поділяються на організаційні, нормативно-правові та фінансові, які в свою чергу визначають стратегію держав на ринках праці.

Фактори зовнішнього середовища є неконтрольовані для елементів та об'єктів інфраструктури транскордонного ринку праці так як опосередкований вплив на них мають лише державні органи влади двох сусідніх країн. Тому на інфраструктуру транскордонного ринку праці вони впливають так само, як і на всю інфраструктуру ринку праці кожної країни окремо.

Щодо факторів внутрішнього середовища, то тут ситуація в деякій мірі залежить від самих органів влади, які впливають на збільшення робочих місць і забезпечення ними безробітного населення. Ось наприклад, працюючи на ринку посередницьких послуг, багато приватних рекрутингових агентств не мають єдиної бази даних по робочих місцях та кількості незайнятих працівників. Така ситуація призводить до зниження якості надаваних ними послуг та втрати або зниження довіри клієнтів до них. Державні центри зайнятості та приватні посередники без попереднього відбору направляють пошукувачів роботи в одні і ті ж структури, що занесені в їх базу даних як роботодавець.

В такій ситуації потребує вдосконалення інфраструктура ринку праці, особливо транскордонного. Ситуацію зі створенням єдиної бази даних може врятувати лише приєднання України до мережі транскордонних партнерств під егідою EURES (European Employment Services / Європейська служба зайнятості), метою якої є

задоволення потреб в інформації і забезпечення трудової мобільності у транскордонних регіонах [2, 161].

Система професійної освіти продовжує випускати «безробітних», так як її послуги надаються без жодних врахувань вимог ринку праці. Тому вищим навчальним закладам обов'язково потрібно пристосовувати свої навчальні плани до змін попиту на професії в конкретних регіонах.

А також однією з прогалин сьогодення інфраструктури транскордонного ринку праці є інституційна основа на всіх рівнях управління, які координують політику в галузі зайнятості.

Література

1. Садова У., Семів Л. Регіональні ринки праці: аналіз та прогноз / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2000. – 264 с.
2. Цибульська Ю.О., Цісінська О.Б., Гусєва М.О. Імплементация в Україні європейського досвіду створення транскордонних партнерств. - Регіональна економіка, 2011. - №3, - ст. 159-166.
3. Ястемська Н.М Особливості умов для розвитку інфраструктури ринку праці./ Ястемська Н.М. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_ep/2011_6/files/EC611_12.pdf

МЕРЕЖА ТА РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ І РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

*Шахраюк-Онофрей Світлана Іванівна,
здобувач наукового
ступеня, ІРД, м.Львів*

*Шахраюк-Онофрей Єлізавета Вячеславівна,
БДФЕУ, м.Чернівці*

Стан сільських територій та аграрного сектору далекий від своїх потенційних можливостей і потребує всебічної підтримки. За час фінансових негараздів аграрний сектор економіки став найменш вразливим серед галузей вітчизняної економіки. Досліджуючи

взаємозв'язки сільського розселення і господарства, в сучасній Україні, на основі системного підходу, можливо виділити у сільській місцевості, перш за все, сільськогосподарське розселення, представлене різними типами поселень, спостерігаються ряд характерних видів не сільськогосподарського розселення і аграрно-індустріальне розселення, розповсюджене, головним чином, поряд з мережею промислових міст і селищ.

Зважаючи на вищезазначене, особливої актуальності набуває проблема визначення складу сільської поселенської мережі, та забезпечення її належного правового захисту. У тезах необхідно проаналізувати мережу та регіональні особливості розміщення і розвитку сільських територій прикордонних регіонів.

Проблематика, що пов'язана з мережею та регіональними особливостями розміщення і розвитку сільських територій прикордонних регіонів, активно обговорюється на сторінках наукових видань, науково-практичних конференціях і конгресах. Особливу увагу та значний внесок у розгляд даної теми зробили вчені-економісти, зокрема В. Балезін, А. Борщ, П.Гайдучський, Ю. Губені, І. Гончаренко, П. Кулинич, А. Лайко, А. Лісовий, Г. Лоїк, І. Могильний, О. Павлов, І. Тарасюк, В. Терещенко. О. Фаршатов, М. Шульга та інші.

Сільська поселенська мережа є одним із елементів сільської території. Згідно з проектом Закону України «Про упорядкування сільської поселенської мережі, поглиблення принципів місцевого самоврядування у сільській місцевості та сприяння деурбанізації у сільській місцевості», сільська поселенська мережа – це сукупність розташованих у сільській місцевості населених пунктів, сполучених між собою дорогами, засобами зв'язку та іншими комунікаціями, необхідними для проживання населення і ведення виробничо-господарської діяльності (ст.1). Сільська поселенська мережа розглядається як сукупність облаштованих місць постійного проживання людей у сільській місцевості [1].

Основними чинниками сучасного розміщення населення по території держави залишаються історичний, економічний та екологічний. Кількість населення в різних областях України неоднакова і, крім наведених вище чинників залежить від їхньої площі. Найбільше його у Львівській обл. – 996,2 осіб, а найменше у Чернівецькій обл. 382,8 осіб. За щільністю населення окремих

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

територій істотно відрізняються густотою, так у Львівській обл. - 117 чол. км², Івано-Франківській обл. – 99 чол.км², Закарпатській обл. - 97 чол.км² та у Чернівецька обл. - 112 чол. км². На початок 2012 року на території проживало 45,6 млн. осіб, див таблцю 1. За цим показником наша країна перебуває на 5-му місці в Європі після Німеччини, Великобританії, Італії та Франції. Середня щільність населення в Україні - 76 чол.на км². У цілому, в країні та Карпатському регіоні переважає сільське населення над міським. Природні умови визначають середню щільність населення, також у високігірних районах Карпатських і Кримських гір. Це стосується окремих територій Закарпатської, Львівської та Чернівецької областей [2], [4].

Таблиця 1

Територія і кількість сільського населення за регіонами

(у 2012 р.)

	Україна	Карпатський регіон			
		Львівська обл.	Івано-Франківська обл.	Закарпатська обл.	Чернівецька обл.
Територія, тис.км ²	603,5	21,8	13,9	12,8	8,1
Кількість населення, млн.осіб	45778,5	2541730	1380127	1250517	905225
Сільське Населення	14336,9	996226	782430	785322	382873
Адміністративні райони	490	20	14	13	11
Сільські населені пункти	28457	1850	765	579	398
Щільність населення, на 1 км ²	76	117	99	97	112

Джерело: [4]

Важливе місце в розвитку сільських територій належить сільській поселенській мережі, що сьогодні представлена в Україні 28457 сільськими населеними пунктами, а що стосується Львівської області, то на початок 2012 року тут було 1850 сіл, в яких проживало 996,2 осіб, у Івано-Франківській обл. налічується 765 сіл, у яких проживало 782,4 осіб, у Закарпатській обл. – 579 сіл, населення – 785,3 осіб та у Чернівецькій обл. ці показники становили – 398 сіл та 382,8 осіб. Як правило, зменшення кількості сільських поселень відбувалось як внаслідок приєднання їх до міських, так і за рахунок переведення в

селища міського типу, отже основою для цього стала сама структура зайнятості сільського населення [2, 4].

Найкращі природні умови для життя і виробничої діяльності населення в країні склалися у лісостеповій зоні. Тому тут найбільш розвинута мережа населених пунктів та висока густота населення.

Для переважної території України характерне сільське розселення – форма територіальної організації життя населення на позаміській території у вигляді сукупності сіл, поселень інших типів, призначених для постійного або тимчасового проживання.

Воно відрізняється від міських тим, що забезпечує виконання переважно інших господарських функцій (сільськогосподарське виробництво, лісове і лісопромислове господарство, рекреаційне обслуговування, природоохоронні функції). Тому сільське розселення відрізняється меншою людністю поселень, переважанням малоповерхової забудови і поширеністю односімейних житлових будинків.

У більшості районів основну частину сільського розселення складають поселення, що безпосередньо пов'язані з сільськогосподарським виробництвом. В Україні – 28,4 тис. сіл, у тому числі 6,7 тис. малих (менше 100 жителів), 4,2 тис. великих (понад 1000 жителів), причому в останніх проживає 51,6 сільського населення країни (табл. 2). Кількість сільських населених пунктів поступово скорочується, протягом останніх семи років зникло 50 сіл, але скорочення сільських населених пунктів за останні роки у Карпатському регіоні не спостерігається [3].

Більшість малих сіл розташовані на сході, з числом жителів до 49 осіб. На півночі переважають невеликі села з середньою людністю 250-500 осіб. Вони розташовані на підвищеннях, у сухих місцях. У лісостепу села багатолюдні – 500-1500 осіб – і знаходяться біля річкових долин і ярів. На півдні села налічують по кілька тисяч осіб. Розселення сільського населення має історичний характер і у високорірній частині Карпатських гір окремі садиби розкидані на схилах за кілька кілометрів одна від одної і фактично не утворюють сіл.

Таблиця 2

**Кількість сільських населених пунктів у Карпатському регіоні
(у 2012 р.)**

Роки	Карпатський регіон			
	Львівська обл.	Івано-Франківська обл.	Закарпатська обл.	Чернівецька обл.
2003	1849	765	579	397
2004	1849	765	579	398
2005-2011	1850	765	579	398
2011 р. у % до 2003 р.	100,1	100	100	100

Джерело: [4].

Розвиток економіки і її окремих галузей впливають на щільність і розміщення населення, але населення, що історично склалося на певній території, також впливає на розвиток, розміщення і спеціалізацію господарства.

Досліджуючи мережу сільських поселень України порівнюємо її з наявною ситуацією в Європі. Зазначимо, що щільність сільського населення наближається до середньоєвропейського.

Для більше адекватного відбиття особливостей розвитку сільських територій у Європі використовуються два підходи – концепція регіонів організації економічного співробітництва й розвитку і ступінь урбанізації території, що застосовується статистичним комітетом ЄС.

Організація економічного співробітництва й розвитку виділяє локальні адміністративні одиниці і регіони. Локальна адміністративна одиниця вважається сільським поселенням (громадою), якщо щільність населення в ній не перевищує 150 жителів на км². Регіони ж розрізняються за часткою сільського населення, що проживає у них:

- переважно сільські регіони, якщо більше 50% населення проживає у сільських громадах;
- у значній мірі сільські регіони, якщо в сільських громадах проживає від 15 до 50% населення;
- переважно міські регіони, якщо в сільських громадах проживає менш 15% населення.

За цією концепцією, 54,8% сукупної території ЄС є переважно сільськими територіями, 36,7% - у значній мірі сільськими й тільки

8,6% - переважно міськими. Існують значні розходження між державами-членами ЄС. Якщо в Ірландії переважно сільські землі становлять 98,7% від загальної території, то у Нідерладах – лише 3,3%. А в таких країнах, як Швеція, Фінляндія, Кіпр, Литва й Люксембург взагалі немає переважно міських територій. Найбільш високою часткою переважно міських територій виділяються Мальта (100%), Нідерланди (61,7%) і Бельгія (54,8%) [2].

Незважаючи на явну перевагу сільських територій, більшість жителів Європи – 42,4% - проживає на переважно міських і лише 20,6% - на переважно сільських землях. Однак і по цьому показнику країни-члени ЄС значно відрізняються одна від одної. Дуже висока частка населення, що проживає на переважно сільських територіях, у Швеції (76%), Ірландії (71,3) і Фінляндії (62,3). Більше половини населення Мальти, Нідерландів, Великобританії, Бельгії, Німеччині й Португалії проживає на переважно міських територіях. У Люксембурзі, Чехії, Естонії, Словаччині, Литві й на Кіпрі більша частина населення проживає на землях, що є в значній мірі сільськими.

Середня щільність населення в ЄС становить 117 чол.км². Найбільшою щільністю населення відрізняються Мальти (1255), Нідерландів (478), Бельгії (339), а найбільш низькою – Фінляндія (17), Швеція (22) і Естонія (31). На переважно сільських територіях середня щільність населення становить 44 чол. км², варіюючи від 11 у Фінляндії до 184 у Нідерландах [2].

Так, в розвинених країнах світу чітко встановлено, скільки жителів має мешкати у даному штаті (окрузі, воєводстві, кантоні тощо), якою повинна бути скупченість промислових підприємств, чітко визначено систему життєзабезпечення: транспортне сполучення, житло, зв'язок, медицина, школа.

В Україні необхідність організації постійного обстеження та паспортизації сільської поселенської мережі (моніторинг). З метою збереження сільської поселенської мережі, створення сприятливих умов для проживання в сільській місцевості, важливим є забезпечення державної підтримки усіх типів населених пунктів, які входять до її складу. Також, у законодавстві слід чітко визначити правовий статус таких місць проживання людей, як дачні, садові, котеджні поселення, хутори, службові жилі приміщення, які розташовані поза межами населених пунктів тощо.

Література

1. Закон України «Про упорядкування сільської поселенської мережі, поглиблення принципів місцевого самоврядування у сільській місцевості та сприяння деурбанізації у сільській місцевості» внесений народним депутатом Одарченко Ю.В. Реєстраційний № 4028 від 5 лютого 2009 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).
2. Гончаренко І.В. Соціально-економічний розвиток сільських територій регіону: проблеми теорії та практики / І.В. Гончаренко / Монографія. НАН України Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2009 р. – 370 с. (Сер. «Проблеми регіонального розвитку»).
3. Гафурова О.В. Сільська поселенська мережа: поняття, склад, проблеми формування: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www pbuv.gov.ua](http://www.pbuv.gov.ua)
4. Статистична інформація. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ СИСТЕМ: КОНЦЕПТУАЛЬНА СУТНІСТЬ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

*Шевчук Андрій Васильович,
к.е.н., докторант Інституту
регіональних досліджень НАН
України,
e-mail: andrijchuk@gmail.com*

Впровадження інновацій у сфери людської діяльності в наш час більшість держав визначають як головну мету становлення конкурентної економіки та розвитку суспільства. Без впровадження інновацій в освітньому процесі неможливо отримати інноваційний результат у близькому майбутньому та віддаленій перспективі, адже сприйняття інновацій на етапі навчання стимулює їх створення у подальшому. Вивчення інноваційного розвитку в системі освіти нині набуває особливої ваги. Насамперед, привертає увагу той факт, що 90% всієї кількості знань, якими володіє людство, отримані за останні 30 років [1]. Це засвідчує прискорені темпи продукування нових

знань, які концентруються в найбільш розвинених країнах та вимагають від України особливої уваги в цьому руслі, зокрема пошуку оптимальних шляхів трансформації регіональних освітніх систем на інноваційній основі.

Проблеми розвитку регіональних освітніх систем досліджували у своїх роботах О. Свиридов, І. Чечель, В. Вакуленко, А. Євтодюк, Є. Смірнова, В. Гамаюнов, Л. Семів та інші. Разом з тим, актуальність дослідження питань інноваційного розвитку регіональних освітніх систем (РОС) обумовлена високою новизною даного процесу в умовах становлення інформаційного суспільства в розвинутих країнах світу.

Мета даної публікації – з'ясувати концептуальну сутність інноваційного розвитку РОС в умовах необхідності підвищення якісних характеристик освітнього процесу та забезпечення модернізації економіки.

За світовими стандартами інноваційною вважають таку модель розвитку країни, яка безпосередньо ґрунтується на отриманні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП, головним чином, за рахунок виробництва і реалізації наукоємної продукції та послуг [3, с. 36].

У дослідженнях В. Антонюк, О. Амоші, В. Онікієнка та інших видатних українських вчених інноваційний розвиток розглядається як процес, завжди цілеспрямований, керований, безперервний, щодо змін у різних сферах життєдіяльності заради задоволення потреб, досягнення певного рівня конкурентоспроможності економіки, високого рівня життя та відтворення людини як творця нового на основі використання інтелектуального та креативного потенціалу суспільства [4, с. 12; 5, с. 31].

З'ясування сутності інноваційного розвитку РОС, насамперед, потребує усвідомлення проблем його забезпечення, які криються у вкрай недосконалій державній політиці в сфері науки та інновацій. Нажаль, нині поширена практика ігнорування нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, безсистемність і некоординованість державних та галузевих програм, відсутність міжсекторальної і міжвідомчої взаємодії при реалізації інноваційної політики, а також надзвичайно низька ефективність угод з виробничою кооперації. Як наслідок, маємо ситуацію формування стійких ознак

стагнації інноваційної сфери і прогресуюче відставання інноваційної складової розвитку України від розвинутих країн, що суперечить глобальній тенденції формування інформаційного суспільства [6, с. 157].

Важливо розуміти, що модель інноваційного розвитку РОС повинна базуватись на системному впровадженні інновацій на всіх рівнях системи, правильного визначення об'єкту впровадження інновацій, джерела їх створення та способів застосування, аналіз ефекту і розбіжність з очікуваними результатами. Мета інноваційного розвитку РОС – підвищення ефективності функціонування освітнього комплексу в регіоні, зростання конкурентоздатності його основних елементів, управління й організації та забезпечення висококваліфікованими спеціалістами регіонального ринку праці з одночасним задоволенням попиту наукової підсистеми регіону.

Поряд з кількісними методами отримання інновацій для інноваційного розвитку необхідно адаптовувати існуючі методи якісного характеру для освітнього процесу. Одним з можливих прикладів такої адаптації може слугувати впровадження технології стартапів в освіті. Start-ups (від слова запускати) в розвинутих країнах заходу та Україні стали одним з основних генераторів ідей для ринку високих технологій, особливо програмування та Інтернет-технологій. Це молоді компанії з новими ідеями, які підтримуються інвестиційними фондами, фондами розвитку та бізнесом. Пізніше ідеї, що були найбільш ефективними та приносять віддачу отримують подальше фінансування або викуповуються великими компаніями задля впровадження у власний бізнес. Великі компанії дуже часто організовують конкурси для виявлення прогресивних ідей в талановитій молоді, зокрема, тут можна згадати про конкурс від Microsoft ImagineCup (<http://imaginecup.com>), та конкурс серед розробників Google Summer Code. За грошові призи вони отримують потрібні їм у певних сферах нові ідеї, яких оцінюють судді та впроваджують їх у подальшому в своєму виробництві нових продуктів і послуг. Такі способи виявлення індивідуальних інновацій дуже корисні для педагогічної діяльності в РОС, освоєння нових видів освітніх послуг та ніш на ринках надання таких послуг для освітніх продуктів, проведення оцінки якості отримання знань у регіонах, визначення причин і факторів інноваційної успішності тих чи інших регіонів та особливостей розвитку і функціонування їх РОС.

Аналізуючи сучасні світові тенденції постіндустріальних трансформацій національних економік провідних країн світу, можна зробити висновок, що в Україні потрібно формувати інноваційні механізми не лише трансферу технологій, що властиво для технократичного устрою, а й трансферу знань у цілому. Саме «трансфер знань» (між виробництвом, наукою та вищою освітою) за існуючих умов є більш ємним поняттям, яке включає безпосередньо цілеспрямовану передачу нових знань, зокрема у формі технологій, а також інші можливі форми їх матеріалізації, що для забезпечення інноваційного розвитку соціально-трудового потенціалу із зосередженням на необхідності розвитку системи соціальних взаємодій є надзвичайно важливим напрямом [3, с. 7, 51].

Отже, суть інноваційного розвитку РОС полягає у впровадженні інновацій в її підсистеми та елементи за допомогою комплексного керованого підходу у вигляді розроблених програм і концепцій. Для визначення його напрямів та способів реалізації необхідно враховувати регіональні особливості освітньої системи конкретного регіону, його економічну спеціалізацію та поточну ситуацію на ринку освітніх послуг. Важливо розуміти, що сутність інноваційного розвитку РОС не слід розширювати до різноаспектних нових підходів у забезпеченні такого процесу. Тут акцент повинен бути зосередженим на застосуванні і продукуванні системою освіти нових технологій, які б активно застосовувались як у середині системи, так і знаходили своє впровадження у зовнішньому вимірі. Тобто інноваційний розвиток РОС повинен передбачати посилення науково-дослідної його складової, наближення результатів наукових досліджень до освітнього процесу, що дасть змогу значно посилити якісні параметри освітньої послуги.

Література

1. Колот А.М. Інноваційно-інтелектуальні чинники розвитку вищої освіти як провідного інституту економіки знань / А.М. Колот // Стратегія розвитку України: соціологія, економіка, право: наук. вісн. / Інс-т міжнар. відн. Нац. авіац. ун-ту. - К., 2008. - Вип. 1-2. -С. 502-507.
2. Вакуленко В.М. Види інновацій в освіті та їх класифікація / В.М. Вакуленко // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Електронне наукове фахове

видання [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Vnadsps/2010_4/10vvmotk.pdf.

3. Левченко О.М. Професіональний потенціал: регуляторні механізми інноваційного розвитку: Монографія / О.М. Левченко. – Кіровоград: КОД, 2009. – 375 с.

4. Людський капітал регіонів України в контексті інноваційного розвитку: монографія / В.П. Антонюк, О.І. Амоша, Л.Г. Мельцер та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2011. – 308 с.

5. Онікієнко В.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / В.В. Онікієнко, Л.М. Ємельяненко, І.В. Терон. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 480 с.

6. Тарнавська Н.П. Шляхи забезпечення інноваційного типу конкурентної поведінки підприємств в умовах розвитку к-суспільства / Н.П. Тарнавська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №11(112). – С. 156-164.

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНСТРУМЕНТІВ «ТЕОРІЇ ОБМЕЖЕНЬ» Е. ГОЛДРАТТА

*Широкова Марія Анатоліївна,
студентка Житомирського
державного університету
ім. І. Франка*

*Янковська Ольга Іванівна,
к.е.н., старший викладач
Житомирського державного
університету ім. І. Франка
e-mail: s225mari@meta.ua*

У 2010 році порівняно з іншими регіонами України Житомирська область мала чи не найменший рівень валового внутрішнього продукту на одного жителя – 14616 грн. і зайняла відповідне 24 місце по Україні за цим показником.

Дослідження проблем соціально-економічного розвитку регіонів відображено у працях таким вітчизняних вчених В.В.

Юрчишин, О.А. Біттер, С.І. Дем'яненко, В.В. Мессель-Веселяк, У.Я. Садова, П.Т. Саблук, В.Г. Галанець, В.Г. Черевко та інші.

Низький рівень валового регіонального продукту зумовлений високою часткою у ньому сільського господарства, а також виробництвом промисловими підприємствами області переважно сировини та проміжної продукції. Тому, з метою забезпечення розв'язання структурних економічних проблем необхідно визначити «вузьке місце» економічного розвитку Житомирської області та визначити заходи з їх ліквідації. Для аналізу економічного розвитку Житомирської області використаємо інструменти теорії обмежень.

Теорія обмежень (ТОС – теорія обмежень систем) - теорія, яка використовує причинно-наслідкові зв'язки між небажаними явищами у компаніях, щоб знайти одну єдину кореневу проблему, на вирішення якої і спрямувати всі зусилля. Дана теорія розбиває всі стереотипи економічних методик підрахунку ефективності підприємства і змушує менеджерів досягати реальної мети будь-якої компанії, а не «грати в цифри» [3].

Перший інструмент ТОС, який ми обрали для аналізу економічної ситуації в Житомирській області є дерево поточної реальності. Дерево поточної реальності (ДПР) - це інструмент для аналізу проблем. За його допомоги можна дослідити причинно-наслідкові зв'язки, які визначають поточну ситуацію. Складається воно зверху донизу, але читається знизу вгору: «якщо ..., то ...». ДПР допомагає дістатися до ряду дійсних причин або ж до однієї ключової проблеми, що зазвичай і є тим обмеженням, яке ми намагаємося знайти [6 с.53].

Побудуємо дерево поточної реальності. Спочатку складемо список небажаних явищ, які завдають шкоди поточній реальності, а саме: які є причиною низького ВРП в області. Це низька конкурентоспроможність, низька інвестиційна привабливість, недостатній прибуток галузей, скорочення чисельності новаторів, невелика кількість використаних раціоналізаторських пропозицій. Очевидно, що одні з них є причинами інших. Таким чином, на основі даної інформації складемо дерево поточної реальності, яке наведено на рис. 1. Ми дійшли висновку, що кореневою проблемою є недостатній рівень інвестування. Щоб знайти можливі рішення цього явища, використаємо наступний елемент ТОС – грозову хмару.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

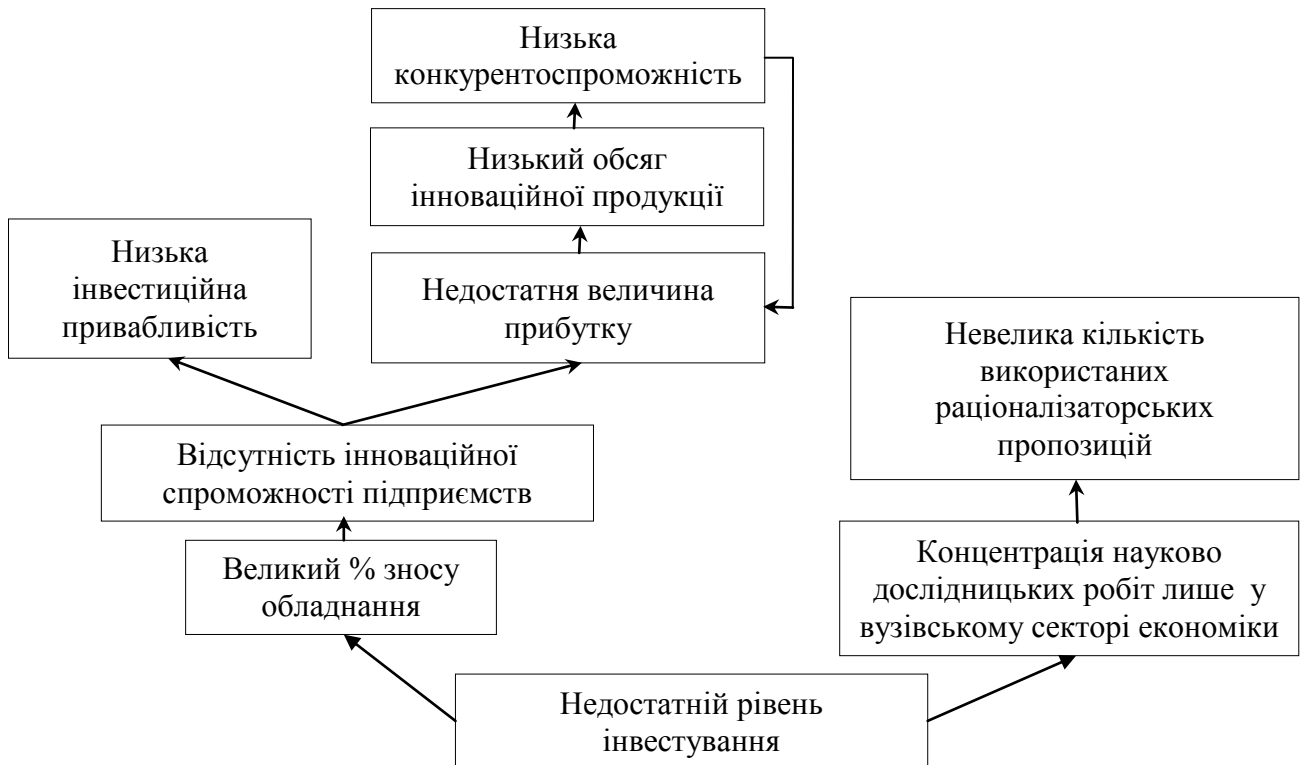

Рис. 1. Дерево поточної реальності стану економічного розвитку Житомирської області

Грозова хмара – це діаграма вирішення конфліктів (ДРК) для зняття прихованих конфліктів, які зазвичай лежать в основі давніх «хронічних» проблем, що заважають вирішити проблему звичайним шляхом, в іншому випадку вона була б давно вже вирішена [6, с. 54].

Побудована грозова хмара буде мати вигляд, наведений на рис. 2. У якості задачі обрано обернене значення нашому кореневому конфлікту – достатній рівень інвестування. Для його забезпечення необхідно: з одного боку впроваджувати інвестиції, так як новатори зацікавлені інвестувати у виробництво інноваційної продукції; з іншого боку – забезпечити цю ж інноваційну спроможність, щоб підприємство було інвестиційно привабливим.

Методом впровадження інвестицій є реалізація дослідницьких робіт, так як вони мають велику цінність для підприємств, пропонуючи нові підходи у виробництві і управлінні. Для забезпечення інноваційної спроможності підприємству необхідно отримувати більший прибуток, щоб зменшити відсоток зносу обладнання, і в майбутньому мати змогу використати інвестиційні кошти на виробництво інноваційної продукції. В такій ситуації доцільним є зміна підходів у керуванні діяльністю, що й є методом.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

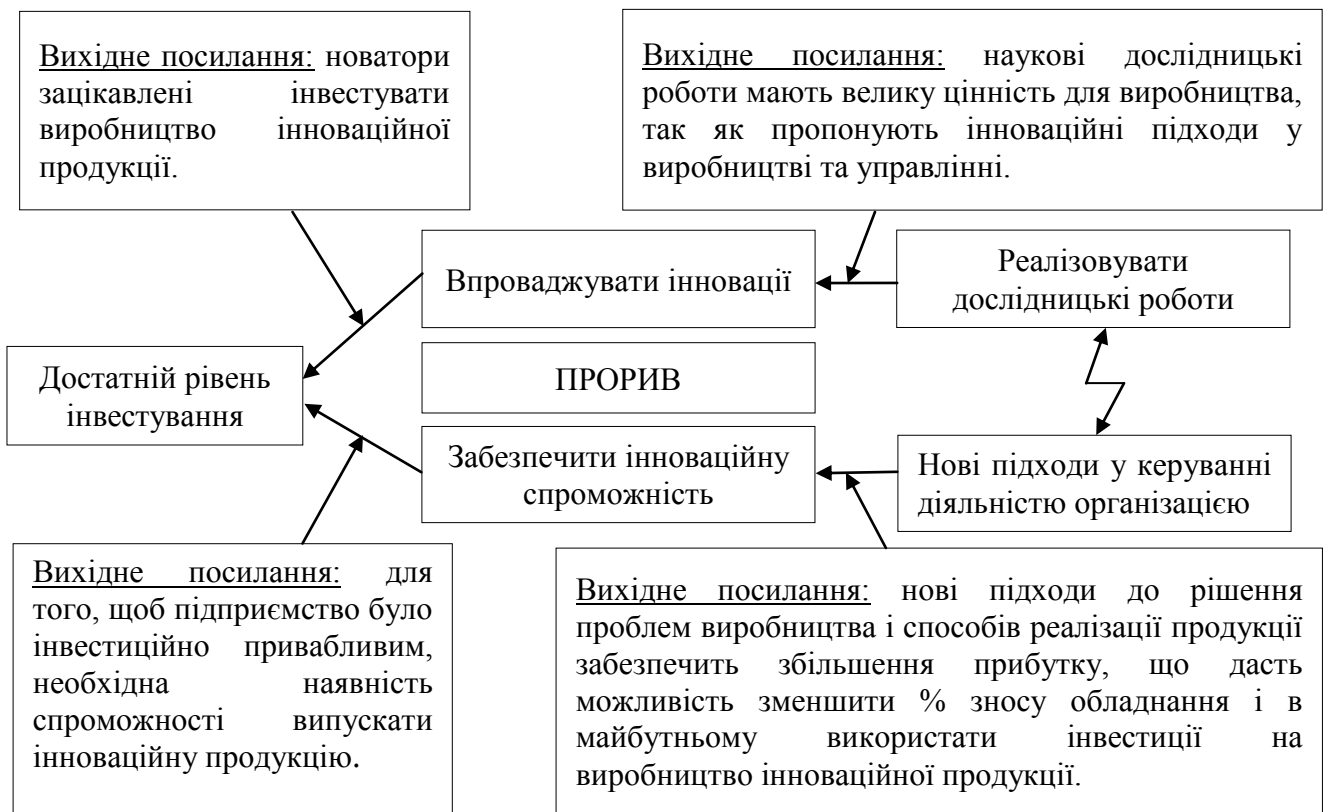

Рис. 2. Грозова хмара

Для того щоб знайти рішення нашої задачі, не йдучи на компроміс, необхідно поєднати даних два підходи. Отже, прорив: співпраця з вузівським сектором економіки та науковими установами. На нашу думку, доцільним був би договір про періодичне влаштування лекцій-семінарів, де керівники чи менеджери певних відділів могли б обговорити проблему з вченим різні проблеми. Запропоноване нами рішення є актуальним, так як: з одного боку влаштування таких семінарів буде консультуванням підприємств і допомогою у вирішенні проблем, а науковців максимально наблизить до реальних виробничих проблем і надасть можливість працювати у потрібному напрямку і розробляти актуальні проекти; з іншого боку – в кінцевому результаті це забезпечить вирішення поставленої задачі – забезпечити достатній рівень інвестування.

На основі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що головною причиною проблем економічного розвитку Житомирської області є недостатній рівень інвестування. Використовуючи інструменти ТОС, було знайдено рішення даної проблеми, яке реалізується шляхом співпраці вузівського сектора

економіки та наукових установ з організаціями. Такий підхід дасть можливість підприємцям отримання консультування щодо рішення виробничих проблем, знайти нові підходи до управління, підвищити інноваційну спроможність виробництва, реалізовувати дослідницькі роботи та підвищити інвестиційну привабливість Житомирської області.

Література

- 1.Базилевич В.Д. Макроекономіка [підручник] / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 703 с.
- 2.Голдратт, Элияху М. Критическая цепь / Элияху М.Голдратт; Пер. с англ. Е.Федурко. – Москва : ТОС Центр, 2006 – 272 с.
- 3.Голдратт /Tocpeople [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.tocpeople.com/tocpeople/goldratt/>
- 4.Державний комітет статистики України – статистична інформація [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 5.Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Житомирській області [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.stat.ic.zt.ua>.
- 6.Теория ограниченный Голдратта: Системный подход к непрерывному совершенствованию / [Уильям Детмер; Пер. с англ.] - [2-е изд.] - М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. - 444 с.

ПРОГРАМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

*Шкуренко Ольга Володимирівна,
ст. викладач Донецького
державного університету
управління*

У системі регіональної політики України ключове місце займають питання управління соціально-економічним розвитком регіонів у контексті стратегічного розвитку. Кожен регіон як частина соціально-економічного комплексу країни формує свою самостійну регіональну політику з врахуванням особливостей протікання соціально-економічних процесів на даній території. Регіональна політика є складовою частиною національної стратегії соціально-

економічного розвитку держави. Завдання регіональної політики, як правило, мають інерційний, довготерміновий характер. Більшість завдань переходили з минулого, трансформувалися під нові умови господарювання, міняли свої пріоритети, але при цьому потребували нових підходів до їх вирішення, таким є програмно-цільовий.

Програмно-цільовий метод досліджується в працях таких вчених, як Чугунов І.Я., Луніна І.О., Кузик Б.Н., Райзберг Б.А. [1-3] та інші. Але при цьому недостатньо уваги приділено питанням використання програмно-цільового підходу в управлінні соціально-економічним розвитком регіону в контексті стратегії розвитку.

Регіональні програми є різновидом цільових комплексних програм, інструментом регулювання і управління регіональною стратегією економічного, соціального й науково-технічного розвитку, формою господарської діяльності, способом пріоритетної концентрації ресурсів для вирішення невідкладних, першочергових проблем [3].

Програма соціально-економічного розвитку регіону базується на принципах пріоритетності отримання соціально значущих короткострокових результатів та вимагає реалізації пріоритетів у економічній сфері із запровадженням чіткої взаємодії обласної державної адміністрації, її структурних підрозділів з обласною радою, виконками міських рад міст обласного значення, райдержадміністраціями, підприємствами, установами та організаціями області та за підтримки суспільства.

Основними інструментами системи стратегічного управління регіональною економікою є концепція, соціально-економічне прогнозування, цільові комплексні програми, господарський механізм.

Організація і механізми реалізації цільових комплексних програм соціально-економічного розвитку регіону потребують значного вдосконалення.

Необхідно зауважити на тому, що ефективність програмно-цільового методу управління досягається тільки на умовах строгого дотримання принципів програмно-цільового управління, поєднання необхідних властивостей, якостей. Неповне дотримання програмних принципів, непослідовна реалізація методології і технології цільового управління створенням програмних комплексів призводить до дискредитації програмно-цільового управління. У зв'язку з

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

недостатньою ефективністю програм, на державному рівні виникає зміна парадигми регіонального розвитку. Це проявляється у тому, що пропонується перехід від політики «вирівнювання» до політики «поляризованого розвитку» (рис.1).

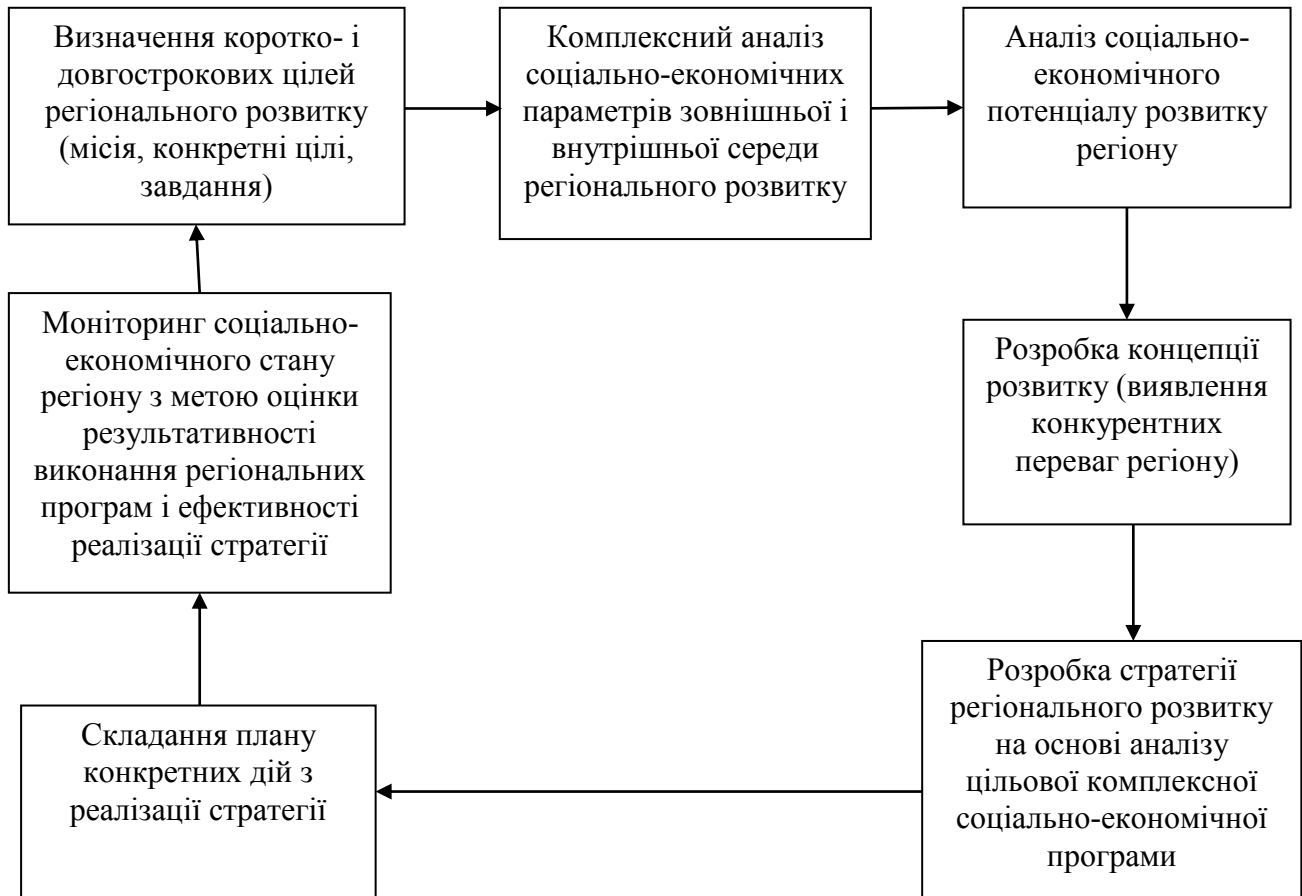

Рис. 1. Цикл стратегічного планування розвитку регіону

Досвід розробки і реалізації програм свідчить про те, що поряд з позитивними моментами розвитку регіону існують й певні недоліки, а саме розмитість цілей, неконкретність завдань, відсутність конкурсних процедур відбору програмних заходів і відповідальності за виконання програм.

У процесі стратегічного планування повинні приймати участь усі зацікавлені учасники – підприємці, політики, населення. Стратегічний план соціально-економічного розвитку регіону повинен бути доповнений Планом дій адміністрації з реалізації стратегічного плану.

Секція 2 Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку

Як відомо, господарські суб'єкти вимушені приймати рішення в умовах невизначеності (недостатньої інформації). Можливість відхилення фактичного результату від заданої цілі характеризується категорією ризику.

Перегляд розмежування повноважень між центром і суб'єктами держави, рішення про створення відповідних органів повинні знайти своє відображення у процедурах організації конкурсного відбору і розподілу ліміту коштів державної підтримки для фінансування програм у регіонах. Проблема полягає у тому, що між регіонами в Україні склалася диференціація у рівні соціально-економічного розвитку: більшість регіонів є депресивними, а менша – донорами. У повній мірі це буде залежити від повноважень і функцій, якими будуть наділені новостворені органи.

Конкурсний відбір регіональних програм пропонується здійснювати у три етапи:

I етап. Проводиться аналіз наданої документації і визначаються учасники.

II етап. За допомогою ранжування визначається пріоритетність надання коштів держбюджету на реалізацію регіональних програм.

III етап. Побудова агрегованого показника для кожної регіональної програми за деякими визначеними показниками.

Таким чином, проблемно-цільова організаційна структура регіону - структура, яка відрізняється формуванням органів управління у відповідності з деревом цілей та горизонтальною координацією зв'язків. Відділи формуються для розв'язання конкретної проблеми у відповідності з другим рівнем дерева цілей. Першою і основоположною процедурою програмно-цільового управління є встановлення довгострокових цілей або перспектив розвитку регіону. Кожний регіон є багатоцільовою системою, його цілі направлені на відтворення соціально-економічних відносин та удосконалення їх, задоволення суспільних (колективних) і особистих інтересів працівників конкретизуються на певний період (10-15 років) відповідно до основних завдань розвитку народного господарства країни.

Успішна реалізація регіональних програм соціально-економічного розвитку, насамперед, залежить від сформованого ефективного портфелю цільових програм, враховуючи відповідну підтримку держави та ресурсні гарантії.

Література

1. Воротін В.Є. Модифікація механізму державного управління соціально-економічним розвитком регіонів України // Стратегічні пріоритети. – 2010. - №1. – С.5-10.
2. Тіщенко А. П. Стратегічне планування розвитку регіону: основні поняття, вимоги та алгоритм здійснення // Економічний вісник Донбасу. – 2010. – №2(10). – с. 84-89.
3. Кузык Б.Н. Прогнозирование, стратегическое планирование и национальное программирование: Учебник / Б.Н.Кузык, В.И. Кушлин, Ю.В. Яковец. – 3-е изд. доп. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – 591с. – (Высшее образование).